

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 103

София, понеделникъ, 27 юний

1932 г.

107. заседание

Четвъртъкъ, 9 юний 1932 г.

(Открито отъ председателя А. Малиновъ въ 16 ч. и 50 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Огр.	Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . .	2353
Предложение (устно) отъ министър-председателя Н. Мушановъ за продължение сесията на Народното събрание до 30 юний н. г. включ. (Прието)	2353
Бюджетопроекти за разходите презъ 1932/1933 финансовата година по:	
1) Държавнитъ дългове. (Докладване, разискване и приемане) :	2353
2) Министерството на търговията, промишлеността и труда. (Докладване и разискване)	2376
Законопроектъ за отмишляване съответнитъ постановления въ всички фискални и данъчни закони, по които се предвижда плащане на длъжностни и частни лица процентно възнаграждение и пр. (Съобщение)	2388
Дневенъ редъ за следващото заседание	2388

Председателъ: (Звъни) Понеже има нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Атанасовъ Русенъ, Бойчиновъ Михаилъ, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Василевъ Иванъ, Гаговъ Петъръ, Ганчевъ Миню, Георгиевъ Коста, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ д-ръ Христо, Говедаровъ Георги, Деневъ Сѣби Димитровъ, Димовъ Вергилъ, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Дойчиновъ Никола, Дойчиновъ Стефанъ, Докумовъ Борисъ, Енчевъ Георги, Ивановъ Запрянь, Илиевъ Илия, Илиевъ Стойко, Йонетовъ Георги, Каназирски Георги, Караджовъ Костадинъ, Кафеджийски Георги, Кирковъ Кирко, Краевъ Костадинъ, Кулевъ д-ръ Тодоръ, х. Лековъ х. Андрей, Лоловъ Господинъ, Лѣкарски Иванъ, Маринчевъ Георги, Мечкарски Тончо, Момчиловъ Тодоръ, Найденовъ Никола, Неновъ Атанасъ, Николовъ Лазаръ, Орозовъ Александъръ, Петровъ Дойчинъ, Петровъ Никола, Пиронковъ Александъръ, х. Поповъ Атанасъ, Радевъ Георги, Радоловъ Александъръ, Сакжзовъ Янко, Славовъ Кирилъ, Софиевъ Христо, Станишевъ д-ръ Константинъ, Станковъ Владимиръ, Стойковъ Апостолъ, Таковъ Стефанъ, Таславовъ Цвѣтко, Тодоровъ Димитъръ, Тонковъ Тодоръ, Христовъ Александъръ, Христовъ Димитъръ, Христовъ Христо, Цанковъ Александъръ, Цанковъ Иванъ, Цановъ д-ръ Асенъ, Цокковъ Герго, Чирпаниевъ д-ръ Никола, Шидерски Едрю)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Димитъръ Тодоровъ — 3 дни;
На г. Стефанъ Петковъ — 1 день;
На г. Герго Цокковъ — 3 дни;
На г. Георги Кафеджийски — 3 дни;
На г. Дойчинъ Петровъ — 1 день и
На г. Генко Митовъ — 1 день.

Народниятъ представителъ г. Трайко Христовъ се е ползувалъ съ 55 дни отпускъ. Моли да му се разреши допълнително 4-дневенъ отпускъ по болестъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ. Моля г. г. народнитъ представители, които сѣ съгласни да се разреши исканиятъ отпускъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Стаматъ Ивановъ се е ползувалъ съ 20 дни отпускъ. Моли да му се разреши до-

пълнително едномдневенъ отпускъ по домашни причини. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ. Моля г. г. народнитъ представители, които сѣ съгласни да се разреши исканиятъ отпускъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Сесията на Народното събрание завършва утре, 10 юний включително. Но тъй като работата още не е привършена — има да гласуваме бюджета — затова има нужда да я продължимъ. Ще моля Народното събрание да се съгласи, съгласно чл. 129 отъ конституцията, да вземе решение да продължимъ сесията до края на тоя месецъ, т. е. до 30 юний включително. Това време ще ни е необходимо, защото освенъ редовния бюджетъ, който ще трѣбва да гласуваме най-късно въ 4-5 дни, има да гласуваме бюджета на фондовѣтъ, законопроектъ за пенситѣ и още нѣколко други спешни законопроекти. Ако завършимъ работата си по-рано, ще може и Народното събрание да преустанови заседанията си по-рано отъ тая дата. Но азъ смѣтамъ, че е необходимо туй време и ще искамъ съгласието на Негово Величество Царя да се продължи сесията до 30 юний включително.

Председателъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ предложението на г. министър-председателя, да се продължи сесията до 30 тогъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ: второ четене законопроекта за бюджета на държавата за 1932/1933 финансовата година — бюджетопроекта на Дирекцията на държавнитъ дългове.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете)

„БЮДЖЕТЪ“

за разходите по държавнитъ дългове за 1932/1933 финансовата година“.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Андрея Ляпчевъ. Отсъствува.

*) За текста на бюджетопроекта вж. прил. Т. I, № 70

Има думата вторият по редъ записалъ се народенъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Г. г. народни представители! Предъ видъ на кѣсото време, съ което разполага Камарата за приемането на бюджетопроектитъ, азъ нѣма да повдигна всички въпроси, които сѣ свързани съ бюджетопроекта за държавнитъ дългове, най-главниятъ и най-важниятъ отъ които — по който всички оратори говорятъ — е репарационниятъ. Искамъ да спра вашето внимание само на единъ въпросъ, като се ползувамъ отъ присѣтствието на г. министъръ-председателя, който, вѣрвамъ, ще бѣде така добъръ да ни даде нужднитъ обяснения.

Както ви е известно, има единъ споръ между българското правителство и носителитъ на титри отъ предвоеннитъ заеми, касателно това, дали да се плаща 50%, съгласно решението на Финансовия комитетъ, или пъкъ 100%, както е било плащано досега. Азъ искамъ да знамъ по този случай становището на правителството, продължава ли още недоразумението между него и Шарло или, ако е ликвидирано, какъ то е ликвидирано? Защото, докато ние, народното представителство, даже сме недоушли отъ решението на Финансовия комитетъ, сега сме изправени предъ нова изненада. Както знаете, когато стана известно решението на Финансовия комитетъ, изказаха се мнения, че би следвало, предъ видъ тежкото положение на страната, Финансовиятъ комитетъ да бѣде пощедъръ къмъ насъ. Българското правителство, за да не бѣде подозрено, че води една политика на крайности, се съгласи и подчини на онова, което Финансовиятъ комитетъ даде като препорѣка и което впоследствие бѣ одобрено отъ Съвета на Обществото на народитъ. Сега, обаче, какво излиза? На нова смѣтка конфликтътъ между българското правителство и портъоритъ, въ лицето на тѣхния представителъ тукъ, изникна и е въ разгара си. Безъ съмнение, когато има да се разрешава споръ между капиталисти и банки и една държава, лихвоимскитъ съображения и желанията ѝ печалби винаги ще преодоляватъ надъ нуждитъ на тая държава. Съ други думи, въ случая, който ни интересува, нѣма да се държи смѣтка за тежкото финансово и стопанско положение, въ което се намира не само България, сама за себе си, но, бихъ казалъ, и България, като частъ отъ свѣта, и нѣма да ни влѣзатъ въ положението. Това е едно печално явление. Една държава, малка и безпомощна, каквато е нашата, която, дори и да иска, нѣма възможностъ да води една политика на упоритостъ, е принудена въ изолаността си да се подчинява винаги на мненията на силнитъ и да бѣде между всички други държави най-мекъ въ външната си политика. Азъ съмъ ималъ случай да ви посоча държането и на Унгария, и на Австрия, и на Гърция, което е много по-бунтарско отъ държането на България и на българското правителство. Следователно, би трѣбвало да се очаква, че на една страна, която не прави никакви прѣчки на господстващата свѣтвна политика, която винаги е била готова да се подчини на решенията на Обществото на народитъ и на Финансовия комитетъ, нѣма да се правятъ по-нататкъ прѣпятствия отъ когото и да било, толкозъ повече, че всѣки, който се интересува отъ днешнитъ икономични проблеми, много добре може да долови, че положението на България, както и на другитъ западни страни, не върви къмъ подобрене, а къмъ влошаване; че дори добросвѣстно погледнато — и това е моето убеждение — и при тѣзи отстъпки, които Финансовиятъ комитетъ прави на България, съ надежда да може поне въ тѣзи рамки да бѣде изправна, едва ли съ продължение на кризата тя ще може да устои на задълженията си. Азъ смѣтамъ, че тя нито ще може да склучи единъ уравновесенъ бюджетъ, нито ще може да намѣри други приходи чрезъ нови данѣци за уравновесяване на бюджета си, нито ще може, дори ако би имала желание, да прибѣгне къмъ външни срѣдства, чрезъ заеми да балансира и да подпомогне своитъ финанси. Следователно, който настоява да бѣде изпълненъ договорътъ, тѣй както е билъ изпълняванъ досега, безъ каквито да било облекчения, дадени ни отъ Обществото на народитъ, той желае прямо България да се намѣри въ едно безизходно положение и въ скоро време да изпадне въ състояние на фалитъ, както е не розово положението въ Гърция, Унгария и Австрия.

Г. г. народни представители! Каквото и да е моето мнение за външната политика на българското правителство, въ този случай, когато въпросътъ не е да се начертаятъ нейнитъ линии и да се откриятъ нови перспективи за завоюване нови позиции, а да се приложи едно решение, взето отъ Обществото на народитъ, отчасти въ полза на България, азъ съмъ длъженъ да изкажа одобрение на становището, което правителството е взвзело по спора съ Шарло, ако наистина то е такова,

каквото се изнесе въ българския печатъ, защото досега публично предъ Камарата ние не сме чули по този въпросъ изявление на министъръ-председателя. Но като предпологамъ, че все пакъ ще да е отчасти вѣрно предадено становището на правителството чрезъ българската преса, азъ одобрявамъ неговата позиция и го насърчавамъ въ пѣтя му на борба за запазване постигнатото въ Женева, да не бѣде отстъпчиво, защото тукъ въпросътъ не се касае за нѣщо, което е въ перспектива и въ проектъ, но за единъ вече добитъ резултатъ, който ние съ основание имаме право да считаме като реаленъ резултатъ. Мене не ми е известенъ другъ случай, когато решенията на Финансовия комитетъ и на Обществото на народитъ да не сѣ бивали изпълнявани преди всичко отъ тѣзи, които, тѣй да се изрази, сѣ ги взели или сѣ намѣрили, че даватъ най-малкото или, споредъ тѣхъ, най-подходящото за насъ. Азъ зная случаи, когато държави и правителства не сѣ одобрявали решения на Обществото на народитъ или на Финансовия комитетъ и прѣко или косвено сѣ опитвали да ги саботиратъ, да имъ се противопоставятъ, да сочатъ тѣхната неефикасностъ и тѣхната безполезностъ, предъ видъ тежкото положение, въ което се намиратъ. Има такива случаи. Но България, както вече всички знаемъ, не искаше да прави опозиция на решенията въ Женева, искаше да бѣде отъ лоялна по-лоялна, като не е допускала, че по-силната страна може да играе една такава роля и да иска, въ постижение на своитъ егоистични интереси, да се противопостави и да не се подчини на решенията на Финансовия комитетъ.

Споредъ докожкото азъ мога да доловя, не се касае на чие име да бѣдатъ издавани чековѣтъ, дали на представителя на Финансовия комитетъ или на представителя на портъоритъ г. Шарло. Не е въпросътъ тукъ до форма, защото въ тая форма се корени една сѣщностъ, състояща се въ това, че, ако сѣ на името на представителя на портъоритъ, Шарло, това значи пълно плащане, възприемане на тѣхната позиция. Тѣй че въ никакъ случай българското правителство, споредъ мене, не би трѣбвало, каквито и да са дадения да се упражняватъ, отъ която и да било страна, да склони на подобно едно решение и на подобна една отстъпка, тѣй каго ние съ основание, г. г. народни представители, имаме право не само да застанемъ на това новосъздадено статукво, на този новъ договоръ между насъ и Европа, но, стѣпвайки на него, за насъ настѣпватъ решителниятъ часъ да започнемъ преговори съ носителитъ на титритъ на довоеннитъ заеми за облекчение на нашето положение, съгласно склучената конвенция презъ 1926 г. Именно чрезъ тази маневра, която упражняватъ спрямо българското правителство носителитъ на титритъ на довоеннитъ заеми — да не се подчиняватъ на решенията на Финансовия комитетъ — тѣ искатъ и да осуетятъ възможността да се отпочнатъ преговори между правителството и банцитъ, носителки на титри на довоеннитъ заеми, за да се облекчи нашето финансово положение.

Направо казано, ние имаме основание, стѣпвайки на решенията на Финансовия комитетъ и на спогодбата, която е единъ двустраненъ юридически актъ, да поискаме намаление на нашитъ задължения, съгласно конвенцията, съгласно промѣнитъ се условия въ живота на всички народи, на всички държави. Ние имаме основание да заявимъ гласно предъ свѣта, предъ обществеността, че ние не можемъ да плащаме въ златни франкове, че тая база трѣбва да бѣде напущена, изоставена отъ кредитъоритъ, както е изоставена спрямо други държави, които сѣ уравнивали своитъ заеми. И тази е целта, дето е уговорено, щото да има намаление споредъ измѣнитъ се обстоятелства. Азъ не вѣрвамъ, че намѣрението на онѣзи, които сѣ склучили спогодбата, е било, ако положението на България би се подобрило, то и спогодбата да се измѣни, въ смисълъ да се плащатъ пълни златни франкове. Азъ допускамъ, че банкеритъ, които сѣ били винаги подобри познавачи на бждещето на всѣка една страна, знаейки, че не може да има толкова голямо подобрене на нашето положение, за да склонятъ нашата делегация да склучи една спогодба, износна при даденитъ условия за тѣхъ, сѣ вмъкнали тая клауза. Е добре, ние трѣбва да дадемъ животъ на тая клауза. Сега е времето и това ние искаме отъ българското правителство.

Като одобрявамъ неговата позиция да отсгояза интереситъ на България, безъ да отстъпва на шененията на Шарло и Сие, азъ настоявамъ сѣщо така да подкачи по-нататкъ въпроса. И ще смѣтамъ, че ще бѣде единъ голѣмъ неуспѣхъ за нашата външна политика, бито ако капитулира предъ претендитъ на банцитъ, било ако не ѝ се удаде да отпочне преговори за измѣнение на склуче-

ната през 1926 г. конвенция, по силата на която ние имаме право, при влошеното наше положение, да искаме измѣнението ѝ въ наша полза.

Кой ще отрече, че нашето икономическо положение не е нормално и е влошено толкова много, че ние, и да се свиетъ въ собствената си черупка, не можемъ да посрещнемъ най-необходимитъ разноски и да приключимъ безъ дефицитъ единъ бюджетъ, който, колкото и да го критикуваме, все пакъ трѣбва да признаемъ, че той се нуждае отъ прибавяне на нови социални разходи, за да отговаря наистина на нуждитъ на населението и на нуждитъ на момента?

Съ други думи, нужно е той не само да не бѣде консомативенъ — т. е. да удовлетвори трѣбванията на чиновничеството, необходимо за функциониране на държавната машина — но да се притече на помощъ на икономически слабѣтъ, на трудящитъ се маси. Има нужда отъ предвиждането въ него на нови социални разходи — които, обаче, и да се поискатъ, убеденъ съмъ, че финансовиятъ министъръ решително ще се бори противъ тѣхъ, тъй като самъ той не вижда отъ какъ би могълъ да намѣри срѣдства, за да балансира единъ бюджетъ, който той ни е представилъ въ размѣръ на 7.300.000.000 л.

Г. г. народни представители! Разбира се, за успѣха на тази борба важатъ и политическитъ срѣдства, съ които правителството има да си служи. Може да се лъжа, но азъ не мисля, че въ случая борбата е само икономическа — т. е., че тази борба се води само по починъ на заинтересованитъ банкерски кръгове или на носителитъ на титритъ. Азъ мисля, че въ тая борба има елементъ на политика, състоящъ се, ако не въ насърдчване на кредиторитъ да следватъ този пътъ, то поне въ пасуване, когато кредиторитъ се явяватъ арогантъ къмъ една беззащитна, една победена страна, каквато е България. Мисля, че тѣзи, които държатъ нашитъ икономически интереси въ рѣцетъ си, подозиратъ нашата политика, искатъ да ѝ препрѣватъ кракъ и затова или ги насърдчаватъ, или нехаютъ. Защото, ако би било другояче, азъ съмъ убеденъ, че всѣка една страна има достатъчно политически срѣдства, за да внуши на всички свои граждани и банки она пътъ, изъ който тѣ трѣбва да вървятъ, за да не увредятъ на политическитъ и икономически интереси на държавата.

Когато се касае Франция да спаси нѣкоя своя съюзница отъ Малкото съглашение — Чехия или Сърбия — тя дава заеми и аванси, дори когато сключва бюджетитъ си съ дефицитъ, дори мимо знанието на Парламента и съответнитъ парламентарни комисии. Но когато тя не харесва нашата политика или когато вижда, че не вървите въ нейнитъ води, тя се дърпа и тя ви изоставя. Затова и България не бѣ предвидена като дунавска държава, да влѣзе въ блока на 5-тъ дунавски държави, по плана на Тардьо, който има своя опредѣлена ясна политика.

Ето защо и въпросътъ за довоеннитъ земи е свързанъ съ политиката на нашата държава. И азъ се надѣвамъ, че правителството сѣщо тъй ще се замисли и за своята външна политика.

Ето, г. г. народни представители, въпросътъ, който искахъ да повдигна — като очаквамъ едно разяснение отъ българското правителство — и който смѣтамъ, че е навремененъ. Дори азъ считахъ, че трѣбва да направя питане по него, но понеже дойде на дневенъ редъ бюджетътъ за държавнитъ дългове, смѣтнахъ, че е най-подходяще да се говори по този случай и по изникналия конфликтъ между насъ и носителитъ на титритъ отъ българскитъ довоенни заеми.

Колкото се касае до другия въпросъ — за репарациитъ — не искамъ нито да повтарямъ себе си, нито да приповтарямъ всички онѣзи оратори, които отъ трабуната сѣ говорили противъ тежкото репарационно бремѣ. Не е въпросътъ да убеждаваме насъ си за премахване на репарациитъ или за чувствителни облекчения по репарациитъ. Въпросътъ е, сега, когато проблемата за репарациитъ е подложена на разрешение, българското правителство да мобилизира своитъ сили и, избирайки една ясна и открита позиция, съ достоинство да защити българскитъ интереси, като не се бои да заяви, че при всичкото ѝ дори желание да плаща и при всичкото ѝ нежелание да нарушава едностранчиво сключенитъ международни договори, България не е въ състояние да продължава да понася по-нататкъ своитъ политически дългове. Както за Германия, тъй и за Унгария, тъй и за всички страни ударилъ е часьтъ, когато трѣбва да бѣде свършено съ репарационнитъ дългове. (Ръкоплѣскания отъ всички страни, безъ работницитъ)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Ради Василевъ.

Р. Василевъ (д. ср): Г. г. народни представители! Азъ ще бѣда кратъкъ. Ще се спра върху кредититъ, предвидени въ бюджетопроекта на държавнитъ дългове, които засѣгатъ твърде чувствително нашето земеделско стопанство.

Въ § § 38 и 39 отъ бюджетопроекта на държавнитъ дългове сѣ предвидени помощи, които се даватъ отъ държавата на два фонда, а именно: на фонда за застраховка земеделскитъ произведения и на фонда за застраховка добитѣка на българския земеделецъ. Законитъ, г. г. народни представители, по които сѣ създадени тѣзи фондове, гласувани въ 1910 г. и поправени въ 1925 г., сѣ целѣли, първо, да бѣде запазено здравето на добитѣка — единствениятъ, тъй да се каже, главенъ помощникъ на българския земеделецъ — и, второ, да бѣде гарантиранъ доходътъ или плодътъ на онзи трудъ, който земеделецътъ влага, който плодъ, поради стихии, каквито у насъ често спождаватъ селянина, може за нѣколко минути да бѣде унищоженъ.

Застраховката на земеделскитъ произведения отъ градушка, впоследствие, въ 1925 г., е разширена и за случаи на измръзване, а по закона е дадена възможностъ да бѣде разширена и за случаи на наводнение и суша. Стихиятъ, г. г. народни представители, у насъ не сѣ рѣдки. Преди нѣколко дена ние преживѣхме голѣмото наводнение около Видинъ, където, както заяви г. министърътъ, 25-30 хиляди декара работна земя е била унищожена. Законодательтъ навремето, когато се образуваха тия фондове, имаше предъ видъ застраховката да бѣде разширена и за случаи на наводнение и суша. Днесъ застраховката не се упражнява, освенъ само за градушка и измръзване, не поради причини въ учреждението, което се занимава съ тази застраховка — застрахователниятъ отдѣлъ при Българската централна кооперативна банка — но поради липса на срѣдства.

Г. г. народни представители! Когато се образуваха тия фондове, презъ миналото управление, предвиждаше се отъ държавата да бѣдатъ внасяни известни суми като основни капитали — въ фонда за застраховка на земеделскитъ произведения 30.000.000 л., въ фонда за застраховка на добитѣкъ 15.000.000 л. Стекоха се, обаче, така обстоятелствата, че държавата не успѣ да внесе тия основни капитали. Въ първитъ години тя внасяше редовно своитъ субсидии — въ първия фондъ 8.000.000 и въ втори фондъ 2.500.000 л. На първо време, когато застраховкитъ бѣха още малки по размѣръ и по брой, тѣзи фондове бѣха достатъчни, но днесъ застраховкитъ сѣ твърде много нарастнали. И отъ статистиката, която сега ще ви прочета, ще видите, че тия фондове не сѣ въ състояние само съ свои срѣдства да посрѣщатъ нуждитъ; даже премиятъ, който постѣпватъ, почти се изразходватъ за обезщетения, и ако не се взематъ мѣрки, тия фондове рискуватъ да се провалятъ и да не могатъ да посрѣщатъ и най-малкитъ нужди въ случаи на повреди отъ градушка и моръ по добитѣка.

Г. г. народни представители! Отъ статистическата таблица, която азъ ще ви прочета сега, относно фонда за застраховка на земеделскитъ произведения, които застраховки въ 1930 г. сѣ били 76.310, а въ 1931 г. сѣ били 74.083 — се вижда, че сѣ платени обезщетения: въ 1930 г. — 21.287.166 л. а въ 1931 г. — 20.880.790 л. Премиятъ срещу тия застраховки сѣ били: въ 1930 — 30.445.043 л., а въ 1931 г. — 25.608.241 л. Но голѣма частъ отъ премиятъ не сѣ били събрани. Ще ви дамъ данни за нѣколко години, за да видите какъ, поради стеклитъ се обстоятелства, поради факта на кризата, земеделецътъ не е билъ въ състояние да плаща уговоренитъ премии. И понеже не се плащатъ достатъчно премии и държавата не внася своитъ субсидии, фондътъ е застрашенъ.

Миналата година предвидената за внасяне отъ държавата субсидия е била 8.500.000 л., а сега се предвиждатъ само 2.000.000 л. — това ще видите отъ респективния кредитъ. И затова има опасностъ, поради градоноснитъ години, каквито сѣ последнитъ години, премиятъ да не сѣ въ състояние да изплатятъ обезщетенията и фондътъ да не бѣде въ състояние да може да посрѣщатъ своитъ задължения. Въ такъвъ случай, естествено, ще се компрометира не само едно добро законодателство — ще се компрометира една добра работа, която ще трѣбва да се доусвършенствува. Такова е било и мнението на законодателя на времето: да бѣде доброволна тая застраховка, като една частъ отъ риска се покрие съ помощта отъ държавата,

така както е във всички страни; държавата поема една част, почти половината от обезщетенията, посредството тия субсидии, които дава. Но, с течение на времето, когато тия застраховки нарастнат до 80—100 хиляди, ще може вече да се премине към задължителната застраховка, която е също така необходима, защото годишно близо за един милиард лева се унищожава плодът от труда на българския земеделец и се загубва за народното стопанство.

Обаче ние няма да бъдем в състояние да отидем на помощ на този земеделец, ако нямаме един закръпнат фонд. А такъв фонд, за да може да закръпне, трябва да има внесен своя основен капитал, трябва субсидията да бъде внасяна и когато той вече насбере достатъчно много средства, може да се премахне и държавната помощ, да се намалят и премията и по такъв начин да се привлечат повече хора като застраховани.

Поради неплащането премията, още повече поради свършеното намаляване тая субсидия тая година и поради неплащането й миналата година, положението на фонда е застрашено и, безспорно, трябва да се вземат мерки. Тук, в Парламента, в пленума, не се правят предложения за увеличение на кредитите. Но може, ако министърът на финансите намъри средства, да се върне въпросът в бюджетарната комисия и да се увеличи тая помощ, която държавата дава сега, като се намалят кредитите за помощи на руски бължани и др. и се дадат на този фонд.

Във всеки случай, аз изтъквам бедственото положение на фонда за застраховка на земеделските произведения, както и на другия фонд — фондът за застраховка на добитък.

Фондът за застраховка на добитък, основан във 1925 г. от миналото управление, има днес 911 сдружавания с кръгло 30 хиляди членове и 60 хиляди глави застрахован добитък, докато миналата година е имал 835 сдружавания с 27.503 членове и 56.828 глави застрахован добитък за обща сума 272.277.610 л. Събрани са били премии 5.040.927 л. и е било изплатено обезщетение 5.034.931 л. — значи, каквото фондът е събрал от премии, платил го е за обезщетение. С нарастването броя на застраховките расте и разходите на обезщетенията. Така, през 1925 г. са платени обезщетения за 360 животни, а през 1931 г. — за 1.814 добитъка. Фондът нараства, средствата му се увеличават и той ще бъде в състояние, даже и ако не се внесат макар ония малки премии от държавата от 2½ милиона лева, да отиде нещо за резерви, взн от основния капитал 18 милиона лева, за който ще кажа по-нататък въ какво състояние се намира. Обаче премията тая година са намалели с 1 милион, като даже миналата година не е платено нито сантим. Тук ще трябва да се направят възможното да се увеличи тая премия, за да се плати, ако може, миналогодишната. Защото целта е, както казах, да бъде застрахован едрият добитък, който възлиза на около 3—4 милиона глави, и от него годишно умрат толкова, щото по досегашните изчисления загубите за народното стопанство от умрелия добитък достигат до 5—6—7—8 милиона лева.

Тия загуби за народното стопанство ни задължават да вземем мерки да подпомогнем тези, които са постигнати от нещастие. Защото въ тия тежки времена, когато не може да се намъри никъде кредит, когато Земледелската банка не е в състояние да намъри кредит, за да даде 4—5 милиона лева на онези, които имат умрял добитък, можете да си представите положението на оня, който е лишен, поради едно подобно нещастие, от своя работен добитък и няма от къде да вземе, за да си го набави. Толкоз повече трябва да се запази тоя фонд и да се поощри застраховането, за да може въ тези случаи на нещастие, постигнато стопаните, веднага да се изплащат премията, за да могат тия стопани да си набавят работен добитък.

При тия данни, които ви приведох, и при лошото състояние на фондовете, които са своите резерви едвам покриват обезщетенията, които нарастват въ последно време твърде много, аз моля г. министъра на финансите, както и Народното събрание да се заинтересоват сериозно от тоя въпрос и, ако е възможно, въ бюджетарната комисия, заседанието на която аз не можах да сваря — пък и не съм нейн член, но въпреки това, ако бях сварил, щях да повдигна въпроса да се направи нещо, щото тия субсидии, които се дават, да бъдат увеличени поне въ тия разходи, въ които законодателът ги е определил. Макар че не сме днес в състояние да внасяме капитала, поне субсидията да бъдат запазени. Това е един въпрос много важен, г. г. народни представители, който

ще изпълне съ своята важност, само когато фондът ще бъде разрушен и когато не ще може да се плащат обезщетенията на пострадали застраховани. Затова ще трябва още отсега да се вземат мерки, за да не дойде фондът един ден въ още по-лошо положение. (Ръкоплескания от говористите)

Председателът: Има думата народният представител г. Андрей Ляпчев.

А. Ляпчев (д. ст): (От трибуната) Г. г. народни представители! Всъко правителство има да разрешава много въпроси, които животът слага. Но всъко правителство понекога има да разрешава от важните най-важните, от големите най-големите въпроси. И днес най-важният въпрос, който има да разреши България, е въпросът за нейните задължения спрямо чужбина. Целият държавен бюджет трябва една пълна характеристика, ако го съпоставим съ бюджетопоекта на държавните дългове тъй, както е внесен.

На що-годе запознания с нашите задължения и с нашите нужди веднага се хвърля въ очи, че бюджетопоектът на държавните дългове предвижда онова, което може би, няма да се плати и не предвижда онова, което ще трябва неминуемо, ще се наложи да се плати. Въ подробности не желая да влизам, но тая моя констатация по бюджетопоекта за държавните дългове отговаря напълно на онова, което съмтам, че и г. министърът на финансите, па и всеки друг, ще каже: че тоя бюджетопоект е въ невъзможност да предвиди за изплащане всичко онова, което дължим, защото сме въ невъзможност да съберем ония средства, които ни са нужди.

Бих си задам въпроса: кое е по-правилното? Безспорно, по-правилното е да се каже на открито, че този бюджетопоект ще приключи съ един много нежелателен за всички ни, доста голем дефицит. Тогаз, ако правилността ни налага да открием картите, кое заставлява правителството да не ни открие тъй ясно положението? Не искам да го обвинявам, но съмтам, че да не стори това го е заставило желанието му да подчертае добрата воля, че България не може да плаща това, което ни е наложено. Може би това е мотивът. Най-после тй, които са съставили този бюджетопоект, ще потърсят и друг мотив, защото знаят как нашето положение ще трябва да се защитава. Но аз не желая да критикувам бюджетопоекта от тая страна.

Взех думата и, за да изчерпя въпроса за нашите държавни задължения, по които сега има много специалисти. Кой ли не познава този въпрос, кой ли не определил политика, кой ли не прав укор? Това е вече достояние не само на тези, които се занимават съ политически въпроси, но дори на широката маса. При все това налага съ припомняването на някои факти.

България, като страна нова, която трябва да се снабдява съ най-необходимото, за да може да мине от едно примитивно народно стопанство към едно модерно народно стопанство, биде заставена още преди войните, да задължи. Това е нещо обикновено за всички нови страни. България винаги е била, без оспорване, добър и добросъвестен плавец, каквито са и нейните граждани, които въ това отношение се ползват съ много добро име. Нека добавя по този въпрос, че не ние, когато се срещаме съ чужденци, даваме доказателства за това, а самите чужденци, като приказват за Юго-източна Европа, веднага ни правят тоя комплимент. Дойде, обаче, времето на войните. Много интересен въпрос е, как ги понесе България. Свърх това, което тя изразходва въ тези много тежки изпитания; свърх онова, което тя загуби като източници за своето благосъстояние, по едно недоразумение — такова е моето дълбоко убеждение — България, след Германия, бй страната, на която по репарационния въпрос се погледна не дори от гледна точка да се накара да плати и да се накаже, а от една гледна точка, която може да намъри своите извинения въ това, че почитаемтй господар, който се занимавал съ изработването на проекти за договори за мир, е трябвало по-скоро да се отърват и, ни повече, ни по-малко, са ни приравнили съ Германия. И затова въ Ньойския договор за мир, след като се констатира, че сме виновни за войната; след като се констатира, че щетите, които сме били направили — не които сме нанесли на съюзниците, но които сме направили, защото не сме стояли настрана — били така големи, че съ нищо не сме могли да ги платим, означаваше една сума известна нам и невъзможна да бъде платена.

Е добре, съ самия факт, че се постави такава сума, създаде се деморализация и въ управление, и въ народъ. Съ течение на времето не само спрямо насъ, но и спрямо другитъ, тѣзи, които стоеха по-близо до стопанскитъ въпроси, а не ония, които се движеха отъ следвоенни настрояния, започнаха систематически постепено да се примиряватъ съ действителността, да се примиряватъ съ възможното и да изоставятъ колосалнитъ размѣри на репарациитъ, предвидени съвсемъ безосновно.

Много поучително е въ това отношение човѣкъ да проследи развитието на нѣколкото вече опити за намаляване на репарационния дългъ. Тѣзи опити показватъ едно нѣщо, усвоено отъ всички — че връзката между изплащането въ чужбина и народното стопанство е грамадна въ материално отношение, че не може да се очаква стопанско подобрене въ една страна, която е тозарена съ задължения надъ силитъ на нейното производство и на нейната международна размѣна. Поучително е дори какъ хората, които сѣ писали договора за миръ, макаръ и много високопоставени, макаръ подпомагани отъ много и много експерти, все пакъ сѣ били въ невъзможност да оная резултати, които ще се получатъ при прилагането на тѣзи постановления, специално за репарационнитъ дългове. Напр., забравило се е, че тѣзи задължения ще трѣбва да се плащатъ въ чужбина, трѣбва да се плащатъ съ излишъка отъ онова, което дава народното стопанство. Известниятъ сега за всички ни въпросъ за трансферитъ тогавъ почти отъ никого не се е предвиждалъ. Нѣщо повече: при астрономическитъ числа за нашитъ стопански сили на репарационнитъ задължения дойдохъ, както ви е известно, всевъзможни задължения — арбитражи и дори повторения на репарационни задължения, защото и самитъ текстове на договора за миръ често пакти сѣ въ противоречие съ основнитъ му положения. Достатъчно е да ви припомнимъ, че нашата държава отива на съдъ по едно искане на една съседна държава, дали ще трѣбва да плаща репарационни задължения специално ней. Хагскитъ международенъ съдъ каза, че това влиза въ общитъ задължения по репарациитъ. Обаче въ текста има такива двусмислици, защото, като се е правилъ договорътъ — ще трѣбва да го признае — отъ оная, които сѣ били специално заинтересовани къмъ насъ, всѣки по нѣмичко е прибавилъ и споредъ това излизатъ много недоразумения, много нередовности.

Следъ колосалността на репарационнитъ задължения идватъ всички останали задължения. Вие чухте, мисля — и по тоя въпросъ споръ нѣма — че онова, което държавата е платила съ репарации, съ всичко друго досега, отъ примирieto насамъ, надминава сумата на 200 милиона златни довоенни лева. Това сѣ суми, платени въ чужбина, и човѣкъ би могълъ действително да се удиви какъ това е могло да стане. Свърхъ всичкото туй, поради изпълнението на договоритъ, намъ се наложили и други задължения — знаете ги — за бѣжанци и т. н. Е добре, тукъ дойде вече посрѣдничеството на единъ институтъ, който създаде много надежди, отъ които нѣкои, безспорно, се изпълняватъ. Тѣзи нѣкои бяхъ могълъ да ги обобща съ една дума — облекчение поне на финансовото и стопанско положение на държавитъ, които сѣ подъ ударитъ на договора за мира. Това учреждение погледна по-отблизо на работата, то си създаде дори една друга задача — въпрѣки добрата имъ воля — нови задължения за насъ, пакъ при изпълнение договора за миръ, защото договорътъ за миръ, както знаете, има разпоредби и досежно положение на работника, за застраховки и т. н. и т. н. Този договоръ за миръ искаше да постави насъ на едно стѣпало съ много отъ напредналитъ страни. Това, безспорно, създаде много задължения. Такива сѣ, напр., общественитъ застраховки, които държавниятъ бюджетъ не е успѣлъ напълно да удовлетвори. При съзнанието било на тегобитъ, които прѣко сѣ си създадени отъ договора за миръ, било на тегобитъ, които косвено ни сѣ създадени отъ договора за миръ, този голѣмъ институтъ се помъчи да даде възможностъ на пострадалиитъ държави да бждатъ на първо мѣсто улеснени, съ надежда по-нататъкъ да бждатъ облекчени. Може да се види много странно на мнозина отъ васъ защо така се действува: на първо мѣсто да бждемъ улеснени — което ще рече да бждемъ на първо мѣсто платежоспособни, да можемъ да плащаме това, което ни се натовари — и на второ мѣсто, да бждемъ облекчени. Заемътъ на бѣжанцитъ и стабилизационниятъ заемъ, по моето разбиране, сѣ заеми...

А. Аврамовъ (з): Които погребяха България.

А. Ляпчевъ (д. сг): А бе остави, бе, г. Аврамовъ; барежъ по този въпросъ недей се бърка.

Председателятъ: (Звъни)

А. Аврамовъ (з): Да, ще мълчимъ! Не Ви е срамъ да заемавате народното представителство сега съ тия работи. Осемъ години какво правихте? Разсипаха страната, а сега дошли да говорятъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Неужели на тѣзи хора — обръщамъ се малко назадъ — не бѣ ясно положението на нашата страна — на тия, които се доближиха до нея, които изучаха нейната действителностъ? Но, казвамъ, тѣ решиха най-напредъ да ни улеснятъ да плащаме, а на второ мѣсто да ни облекчатъ. И единиятъ, и другиятъ заеми, по моето разбиране, имаха това предназначение. Азъ не допускамъ, че може да има човѣкъ, който да изучи нашето положение — а тѣ го изучаха — и да смѣта, че България е въ положение да отговори на предвоеннитъ, презвоеннитъ и следвоеннитъ си задължения. Това е безспорно, това е ясно. Укоритъ, обаче, които днесъ оная, които сѣ дали пари, отправятъ къмъ този великъ институтъ, че е способствувалъ ние още повече да се задължимъ, знаейки, че ние сме предостатъчно задължени — тѣзи укори, г. г. народни представители, за мене не могатъ да се отнасятъ къмъ този институтъ. Тѣ се отнасятъ къмъ оная, които въ края на крапцата решаватъ въпроситъ — къмъ управницитъ на великитъ държави. За да схванете моята мисълъ, вие, които сте що-годе запознати съ въпроса, трѣбва все така да пресмѣтнемъ, какъ, напр., Германия е плащала своитъ задължения: 280 милиарда, 130 милиарда, по плана Доусъ, по плана Йѣнгъ и пр., всѣко заплащане съ новъ заемъ и т. н.

С. Кирчевъ (з): Докарайте 9 юний ужъ да не плащаме. Вие не бѣхте доволни отъ Стамбулскитъ, който бѣше постигналъ разбирателство за тия задължения! Нали вие ужъ дойдохте да освободите България отъ тия задължения?

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ не желая да приказвамъ съ Васъ, уважаеми господа!

С. Кирчевъ (з): И азъ не желая да Ви слушамъ, но това, което правите, е единъ цинизъмъ — да говорите на днешната дата за задълженията на България!

А. Ляпчевъ (д. сг): Позвовете ми да не влизамъ въ споръ съ Васъ този пътъ. Азъ ще кажа моитъ разбирания, пъкъ Вие после ще ме опровергавате.

България прави всички усилия. Никой днесъ не може да упрекне нашата държава; никое отъ правителствата, които сѣ се изреждали отъ войната насамъ, не могатъ да бждатъ упрекнати, че тѣ не сѣ имали добрата воля да плащатъ. Е добре, дойде моментъ по една, по друга, по трета, по милионъ причини — този моментъ настѣпи отъ миналата година насамъ — въ който, признато е отъ всички, и най-силнитъ, и най-богатитъ стопански държави не могатъ да плащатъ своитъ международни задължения. Всички народни стопанства сѣ въ бедствие. Тукъ сѣ изброили много причини, отъ вѣтъ ще се прибавятъ още много други. Споредъ мене, обаче, надъ всички тия причини има една причина надъ причинитъ, една директна причина — това сѣ международнитъ задължения, които сѣ свърхъ силитъ на народнитъ стопанства. И докогато тия международни задължения не се уредятъ по таквъ начинъ, што народнитъ стопанства да бждатъ въ положение да отлжчатъ нѣщо отъ себе си, за да посрѣщатъ платежитъ въ чужбина, не е възможно да се започне възстановяването на народнитъ стопанства и уреждането на тия задължения.

И. п. Рачевъ (з): Вие въ България какъ се борихте за унищожаването на тия задължения? Съ увеличаване на задълженията ни съ нови задължения!

Председателятъ: (Звъни)

А. Аврамовъ (з): Трѣбваше да дойде Народниятъ блокъ, за да ви покаже само за 9 месеци какъ трѣбва да се действуватъ и да се спасява България. А вие въ 8 години разсипахте България. За 9 месеци народното правителство показа какъ трѣбва да се действува.

Председателятъ: (Звъни) Моля, г. Аврамовъ, недейте пресича, когато говорятъ депутатитъ.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Бай Аврамъ е универсаленъ!

А. Аврамовъ (з): Азъ ти благодаря. Срамота е, че си билъ съдий!

А. Ляпчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ние се намираме предъ единъ очебиенъ фактъ — невъзмож-

ността на най-богатите държави в Европа да плащат своите задължения. Аз няма да ви споменавам богатата Франция, която по една, по друга причина намали 5 пъти своята монета и плаща в 5 пъти по-малък размер своите задължения, но не мога да не кажа няколко думи за онова, което стана в Великобритания, грамадните резерви на която в света са неизчерпаеми. Грамадни са нейните резерви не само затова, че по един или друг начин владее половин милиард хора, или една четвърт от населението на земното кълбо, но и защото има най-големи търговски връзки, най-големи пласменти, най-големи инвестиции, най-големи възможности да черпи богатства от други страни. Но и тя миналата година намали цената на своята монета, на английската лира. Според историята, две са държавите, които не са играли с монетата. На първо място това е Византия. Около 1000 години Византия имаше една и съща монета, така, както тя беше създадена от основателя на Цариград. Дори и завоевателят на Цариград в 1453 г. продължи тази система известно време и запази здравината на монетата — Констандинка.

На второ място, английската държава, която от началото на 18 век до европейската война, бих казал, до миналата година — бързам да се корегирам спрямо ония, които биха могли да ми направят възражение, че не е до войната, а до миналата година — даваше всичките основания, че нейната монета е непоколебима. Големите нейни интереси налагаха да бъде като банкяр на цял свят, да бъде като паричен пазар на цял свят, от който пазарът тя имаше печалби над милиард, като посредник. Е добре, и тя не можа да издържи. На какво се дължи това? На туй ли, че разходите по войната се изчисляват над 400 милиарда златни предвоенни франка, с покупателна сила на предвоенния франк? На туй ли, че подобни астрономически числа са задълженията и външни и вътрешни? Безспорно, дължи се на всичко туй. Е добре, как ще се оправи това? Тук се поражда един въпрос, който изкушава мнозина. Тези намалили стойността на монетата си, онзи я намалили, България я намали 27 пъти, като някои смятат, че още може да я намаляват. Тези, които намаляваха монетата си, ако имаха задълженията си в своята монета, те печелеха като държава; като народно стопанство губеха, а като държава печелеха. Но за тези държави, които имат своите платежи в чужда монета, намалението стойността на тяхната монета не само че не им помага, но то пакости, пакости дори и тогава, когато увеличават износа, защото го увеличават фиктивно, увеличават го с загуби за народното стопанство, без да може да се постигне някакъв резултат от това увеличение — да може да получат повече средства, да платят задълженията си в чужбина. И естествено е, че в такъв един момент се налага да се направи онова, което правителството ни съобщи, на което то държи здраво, именно: той голем институт, предназначен да облекчава трудността, посъветва, препоръчва, по едни или по други причини, при невъзможността да се издължаваме в чужбина напълно, да се издължаваме наполовина, като вътрешно се задължаваме в български левове, защото необходимо е държавата да живее, защото, ако искате да добивате мляко от една крава, не бива да я убивате, а трябва да я храните; дори даде ни се право да използваме другата половина, която остава по службата на държавните заеми в страната ни, практически за нуждите на текущия бюджет. Как смята правителството, че ще може да свърже двата края дори при това облекчение, точно аз не знам, но всички ние сме свидетели на мъчителното положение, в което се намира то, което дава съкрушителни, опустошителни отражения за нашия живот, за нашия ред в управлението, за почтеността на нашето чиновничество, за реда и спокойствието на страната. Това е факт, при тези дори облекчения.

Сега е въпрос . . .

С. Кирчев (з): Въ името на вътрешния ред. Вие дадохте външно безпокойствие на България.

А. Ляпчев (д. сг): Господине! Не ме заставяйте да отварям страниците на миналото. Днес е 9 юний. (Възражения от земледелците) Преди 9 юний и този, и онзи (Сочи председателя А. Малинов и министър-председателя Н. Мушанов) знаете къде бяхте ги пратили. Мълчете! (Възражения от земледелците)

Председателът: (Продължително звъни)

П. Попиванов (з): Г. Ляпчев! Я вижте тук какво казва. (Показва един вестник)

А. Ляпчев (д. сг): Засрамете се! Знаете този и този (Сочи председателя А. Малинов и министър-председателя Н. Мушанов) къде ги бяхте пратили преди 9 юний! По тия въпроси . . .

П. Попиванов (з): На днешния ден не биваше да излизате на трибуната!

А. Ляпчев (д. сг): Да! Хулиганствувате! (Силни възражения от земледелците)

С. Кирчев (з): Вие вършите цинизъм!

П. Попиванов (з): Това Вашето е политически тепе-гъзлък!

П. Деков (з): Непристойно е така да се отнасяте към депутатите.

А. Ляпчев (д. сг): Недейте отваря тия страници, а четете евангелието, което ви чете г. Юрданов: примирявайте се! (Възражения от земледелците)

А. Циганчев (з): Евангелието е за Вас. Ние нямаме нужда от Вашите съвети. Вие имате нужда от евангелието.

А. Ляпчев (д. сг): Вие се самоунижавате, като седите днес заедно с тях. (Сочи министрите Н. Мушанов и С. Стефанов) Вие се позорите! (Възраженията от земледелците продължават)

А. Циганчев (з): И тая твоя интрига няма да хване дикшиш.

А. Ляпчев (д. сг): Дайте ми възможност да приказвам по въпроси, които са надпартийни.

И. п. Рачев (з): Приказвайте, но съвети не ни давайте. Ние нямаме нужда от Вашите съвети.

П. Попиванов (з): (Към А. Ляпчев) Вие осем години управлявахте и имате възможност не само да приказвате, но и да извършите това, за което идвате сега на нас да ни давате акъл. Вие не го извършихте, а сега ще давате съвети на българския Парламент!

А. Ляпчев (д. сг): Какво сме извършили, то е работа на историята; то не е работа на приказки.

П. Попиванов (з): Вие трябва да благодарите на българския Парламент, че Ви оставя да говорите от там. (Сочи трибуната)

А. Ляпчев (д. сг): Когато говорите против мене, говорите против тези двамата. (Сочи министрите Н. Мушанов и С. Стефанов) Засрамете се!

П. Попиванов (з): Извинявайте!

С. Кирчев (з): На 21 юний ние се борихме заедно с тях и Ви съборихме.

П. Деков (з): Недейте свързва Вашата участ с тяхната. (Сочи министрите Н. Мушанов и С. Стефанов)

П. Стоев (раб): (Към земледелците) Вие сте забравили, че те (Сочи министрите демократи) бяха в заговора по силата на един референдум.

Министър-председател Н. Мушанов: Ашколсунъ, ба Стоев!

П. Стоев (раб): Важното е, че това сте забравили вие, и вчера, когато ние направихме предложение да не се работи днес в памет на жертвите на 9 юний, вие не се съгласихте, а дойдохте тук да работите днес! (Възражения от земледелците)

Председателът: (Продължително звъни)

П. Стоев (раб): Станахте и вие деветоюнци, като тях. (Сочи сговористите. Шумни пререкания между земледелци и работници)

Председателът: (Силно звъни) Оставете тия пререкания, г-да!

Министър-председател Н. Мушановъ: Моля, г-да, да свършимъ съ миналото. Въпросътъ е доста сериозенъ — нека изслушае г. Ляпчевъ. (Голѣма глъчка)

А. Циганчевъ (з): Но той (Сочи А. Ляпчевъ) нѣма право да нарича народни представители хулигани.

П. Дековъ (з): Ако Ляпчевъ нарича народни представители хулигани, тѣ иматъ право да не му позволяватъ да говори. Ние не сме хулигани. Хулигани сте вие, които дойдохте съ пушки да заграбите властта!

Н. Стамболиевъ (з): И които избиха 30.000 души.

Председателъ: (Продължително звъни) Думата е, г-да, за държавни дългове, а не за политика.

С. Кирчевъ (з): Ние казваме, че е безсрамие Ляпчевъ да говори съ такъвъ тонъ и да нарича български депутати хулигани.

П. Дековъ (з): На тая дата той не трѣбваше да излиза на трибуната! Това е провокация!

Председателъ: (Продължително звъни)

С. Митковъ (з): (Сочи А. Ляпчевъ) Пули си очитѣ като нѣкой звѣръ!

А. Ляпчевъ (д. сг): Наистина работата ще бжде по-експедитивна по единъ въпросъ, какъвто е този... (Въз-
ражения и тропане по банкитѣ отъ земледѣлцитѣ)

П. Дековъ (з): Не желаемъ да го слушаме.

Министъръ С. Стефановъ: Ние трѣбва да го чуемъ.

Председателъ: Азъ моля болшинството да уважава председателството.

П. Дековъ (з): Ние Васъ уважаваме, обаче него не искаме да слушаме.

А. Капитановъ (з): Ние ще мълкнемъ, но кажете му да държи другъ езикъ.

П. Дековъ (з): Единъ човѣкъ, който има голѣма отговорностъ, още има тупето да обижда народното представителство, да ни нарича хулигани! Ние не желаемъ да го слушаме! За честта на българския Парламентъ, единъ човѣкъ, който има тежка отговорностъ и който обижда народното представителство, не можемъ да го слушаме. (Голѣма глъчка)

Председателъ: (Продължително звъни)

А. Капитановъ (з): Г. председателю! Нека държи корректенъ езикъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г-да! Азъ моля на въпроситѣ отъ миналото да туримъ край.

И. п. Рачевъ (з) и А. Капитановъ (з): Да си оттегли думитѣ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ искамъ по този голѣмъ въпросъ за България, който е сложенъ днесъ на разглеждане, да чуя мнението на г. Ляпчевъ.

А. Стоевъ (з): и Д. Влаховъ (з): Ние не сме хулигани.

А. Капитановъ (з): Ние сме български народни представители, а не полицейски избраници.

Д. Влаховъ (з): Убийцитѣ не могатъ да наричатъ насъ хулигани.

П. Дековъ (з): Да си оттегли думитѣ, г. председателю!

А. Капитановъ (з): Азъ правя предложение г. Ляпчевъ да си оттегли думитѣ — въ противенъ случай, ще напустнемъ заседанието въ знакъ на протестъ.

А. Бояджиевъ (раб): Ние предлагаме въ знакъ на почитъ къмъ паметта на падналитѣ на 9 юний да станемъ всички на крака. (Работниците ставатъ на крака. Възражения отъ земледѣлцитѣ. Шумъ)

А. Капитановъ (з) и други земледѣлци: Вие сте провокатори! На чужди гробища плачете!

Председателъ: (Продължително звъни)

(Пререкания между работниците и земледѣлцитѣ. Голѣмъ шумъ)

П. Стоевъ (раб): Предлагамъ да напустнемъ заседанието.

(Работниците излизатъ отъ залата всрѣдъ силни възражения отъ земледѣлцитѣ)

А. Капитановъ (з): Лека слава искате да печелите, ама не се печели така. Капка кръвъ не падна отъ васъ на 9 юний. Страхливци!

Председателъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: Тѣ не знаятъ какво да кажатъ по днешния въпросъ, затуй бѣгатъ. Тѣ не смѣятъ да похвалятъ правителството и затова си отиватъ.

А. Капитановъ (з): Г. председателю! Азъ моля да си оттегли г. Ляпчевъ думитѣ. Ние не сме хулигани.

Д. Апостоловъ (д. сг): Той не е казалъ такава дума.

А. Капитановъ (з): Ако не е казалъ такава дума, то-
козъ по-лесно е да я оттегли. (Пререкания. Голѣма глъчка)

Председателъ: (Звъни) Моля, г-да!

Азъ моля г. Ляпчевъ да оттегли думитѣ, които той е отправилъ къмъ една отъ парламентарнитѣ групи. И ако го поканвамъ така късно, то е затова, защото не чуехъ какво е казалъ, понеже всѣки отъ васъ говори.

(Пререкания между сговористи и земледѣлци. Голѣма глъчка)

(Продължително и силно звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: Дайте възможностъ на председателството да си върши работата, г-да! Въ този хаосъ какво може да се прави?

Г. Мариновъ (з): Обърнете се къмъ Станева.

Министър-председател Н. Мушановъ: Къмъ всички се обръщамъ. Или искате да вдигнемъ заседанието?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Не може единъ бившъ министър-председател да държи такъвъ езикъ!

А. Ляпчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Нѣмамъ за целъ да дразня. Презъ цѣлото мое присѣствие туку съмъ се раздражнявалъ само когато ме дразнятъ. Никога не съмъ давалъ поводъ да ви дразня. Даже когато ме дразнятъ, азъ мълча; даже когато трѣбва да се защита, азъ мълча.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Виновенъ си — ще мълчиш!

А. Ляпчевъ (д. сг): Чакайте, не знаете какво ще кажа. — Особено по този въпросъ, който сега ни занимава, повтарямъ и потретямъ, той не е въпросъ на партия, той не е въпросъ дори на едно правителство, той е въпросъ на българската държава.

Следъ вашата намѣса въ моя говоръ, вѣрно е, макаръ г. председателъ да не е чулъ, че азъ казахъ: „Престанете съ хулиганство да работите!“

Г. Мариновъ (з): Не така.

А. Ляпчевъ (д. сг): Моля да се прочете стенограмата. Така казахъ азъ.

А. Капитановъ (з): Все сжщото е.

А. Ляпчевъ (д. сг): Бждете увѣрени, че това не е укоръ за васъ, а е едно предпазване въ момента,...

Д-ръ И. Бешковъ (з): Учѣне не щемъ!

А. Ляпчевъ (д. сг):... за да не се създава атмосфера противонародна, дори, ще кажа азъ, по този въпросъ, не

който азъ искамъ да говоря, азъ, който споредъ васъ съмъ виновниятъ за милионни задължения на България.

Нѣкой отъ мнозинството: Да, да.

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ зная какво правя. Вие ме обвинявайте, азъ ще се защищавамъ, и не само предъ васъ, а навсѣгдѣ въ България. Не защитавамъ себе си — разберете това!

А. Капитановъ (з): Оттегляте ли си думата?

А. Ляпчевъ (д. сг): Кога дума?

Обаждаатъ се отъ мнозинството: Хулигани.

П. Попивановъ (з): Хулиганство може да излѣзе само отъ хулигани! Апострофътъ, който Ви се отправи, не е хулиганство.

А. Ляпчевъ (д. сг): Ако е въпросътъ за думата „хулиганство“, която казахъ при надеждата, че нѣма да се случи такава сцена, оттеглямъ я. Какво искате повече? Успокойте се сега!

(Работниците влизатъ въ заседателната зала)

Въ свръзка съ улеснението и облекчението на българската държава — както на други държави — въ нейнитѣ международни плащания, е и въпросътъ за стабилизирането на нейната монета. Ние имаме стабилизирана и легализирана монета. Обаче усилията, които се правятъ отъ правителството, въпрѣки облекчението, които се направиха съ намаляването размѣра на трансфера, при международното положение на размѣната, обезпокояватъ всички. По тоя въпросъ правителството ви чете документи, правителството ви посочи на въпроси, по които то е трѣбвало да води борба. Такъвъ единъ въпросъ е, напр., въпросътъ за нашата златна наличност. Нашата златна наличност, г. г. народни представители, блязѣше победителя още отъ първия день, не следъ спогодбата въ Солунъ, а следъ примирieto отъ 11 ноември 1918 г. съ Германия, защото до това примирие друго бѣше поведението на победителя спрямо България. Азъ бѣхъ уговорилъ съ интенданта на източната армия, че българскиятъ левъ ще струва 60 французки сантима. Това трѣбваше да се потвърди отъ военния съветъ въ Парижъ, но докато се потвърди, мина се доста време и дойде капитулацията на Германия. Следъ капитулацията на Германия, човѣкътъ, който бѣше уговорилъ съ менъ този въпросъ и много други въпроси, свързани съ него, които изключваха всѣкакви окупационни разходи и т. н., влѣзе съ сълзи на очи въ моя кабинетъ като министъръ на финансите — азъ дължа да упомена тоя фактъ — и азъ като го видѣхъ че плаче, азъ очудихъ и го попитахъ: какво има, г. полковникъ? — „Опасявамъ се за съществуването на вашата държава“, или, както казваше той: „pour votre pays“ — за вашето царство. Тѣй се промѣни работата, че въ Нюойн питаха нашата делегация: „Какво е България — царство или република?“

Говори се за американското брашно, за купуването на което азъ не съмъ инициаторътъ; азъ упорствувахъ, а останалитѣ министри отъ кабинета бѣха на друго мнение — тукъ има министри, които сѣ били заедно съ мене, и знайтъ. Ояѣзи, които вземаха златото, имаха единъ аргументъ, който днесъ ни се вижда смѣшенъ, но тогава бѣше много сериозенъ, като го съпоставите съ това, което стана съ други държави, напр., Германия, на които обреха всичкото злато, и го обреха на французитѣ, а други. Тѣ казваха: вземаме ви златото, защото ще ви го взематъ други, безъ да ви дадатъ брашно. Нашата златна наличност и следъ уреждането формално на въпроса за репарациитѣ продължаваше да представлява отъ сѣбѣ си интересъ. Казаха нѣкои: защо тази малка държава да крие въ своето съкровище безлихвенъ влогъ 50 милиона златни франка, безъ тѣ да ѝ носятъ лихва, когато международното положение е такова, че тя може да ги вложи въ нѣкой чужда банка и да получава лихви и то пакъ да ѝ служи — само че другадѣ поставено на хранение — за гаранция на нейнитѣ банкноти?

Е добре, покрай усилията, които е правило правителството до онзи день, азъ мога да прибавя едно, което, следъ извършеното отъ страна на правителството, днесъ го казватъ и въ тѣй наречената Банка за международни плащания въ Базелъ или, както други я наричатъ, Банка за репарациитѣ. И тамъ отъ докладитѣ все на сериозни банкери, председатели и управители на емисионни банки въ други държави, ясно става, че следъ онова, което стана въ Англия, центърътъ на паричния пазаръ, следъ като се разклати английската лира, разклати се монетата на много

други държави съ голѣми богатства, които не сѣ вземаха участие въ войната. И естествено е, че същата участъ би изпитала всѣка друга държава, ако тя имаше своитѣ вземания въ английска монета. Единъ силенъ аргументъ е: предпочитателно е да се губятъ нѣколко милиона лева отъ лихви, но да има една сигурност за златото, което, тѣй или иначе, въпрѣки усилията на човѣчеството, на теоритичитѣ, не отъ днесъ, а отъ много години — ще кажа азъ отъ столѣтия — да изнамѣрятъ друго сръдство за международната размѣна, си остава единственото сръдство. Свърхъ това ще припомня и нѣщо друго, което нашето правителство сигурно е казало въ защита на златната наличност на Народната банка. Нашиятъ народъ има вѣра въ своята банкнота, защото има убеждението, че поне за половината отъ стойността на банкнотитѣ има въ Народната банка злато, което е една сила двойна, а азъ бихъ казалъ, дори и тройна може да бѣде. Този въпросъ за нашата златна наличност, тѣй мжчителенъ въ продължение на много време и до преди нѣколко седмици, отъ сега нататѣкъ не може, смѣтамъ, да създава никакви трудности за българската държава, защото съмъ убеденъ, че господата, които сѣмъ вещи по банкерскитѣ въпроси, не могатъ да не държатъ смѣтка за това, което е станало и става сега, па и не могатъ да не си припомнятъ разбиранията на много сериозни хора, тѣхни другари, хора на практиката, по въпроситѣ, които сѣмъ се разглеждатъ въ Банката за международни плащания. Разбира се, казахъ ви, че е призната връзката между плащанията въ чужбина и положението на народното стопанство.

Въведенитѣ напоследѣкъ системи — ако мога да ги нарека системи, защото за менъ това е пълна безсистемност — на контингентирание, на преференциални мита, на автархия, всѣка държава да живѣе за себе си и т. н., сѣмъ противъ всѣкакъвъ здравъ смисълъ, противъ всѣкакви предпоставки за увеличаване богатствата, за използване това, което климатътъ и почвата могатъ да дадатъ въ разнитѣ страни. Защото и на Шпицбергенъ може да се произведе грозде, само че ще струва много скѣпо. Ако се затвори всѣка една държава да живѣе за себе си, тя ще трѣбва да плаща много предмети много по-скѣпо. И да не ви удивлява, че ценитѣ се вдигатъ нагоре и затова се внесе законопроектъ, мотивитѣ на който четохъ, за измѣнение законъ за намаление скѣпотията! Съ всички тѣзи палиативи, съ всички тѣзи вмѣшателства, които се вършатъ — защото една държава не може да не ги върши, когато другитѣ ги вършатъ — нѣма да има онова спокойно развитие, което създава блага, което използва най-рационално климатъ и почва, трудъ и интелигентност и т. н., и положението ще бѣде болезнено. Върху тази болезненост, повтарямъ, най-лошо влияятъ задълженията къмъ чужбина. И днесъ, когато ще решаватъ въпроситѣ, като почнатъ отъ репарациитѣ и сингнатъ до всевъзможни други задължения, за мене най-сѣщастеното е време да из се губи. Защото, г. г. народни представители, има ли нужда азъ да ви обяснявамъ какво е положението на ози стопанинъ, който знае, че е толкова задължителъ, щото той, каквито и усилия да употреби, не може да се издѣлжи? Стопански интересъ има кредиторътъ, който и да е той, да даде възможност на тоя стопанинъ да добие отново надежда и вѣра, че отъ богатата, които ще се получаватъ отъ неговия трудъ, като изплати каквото е по силитѣ му, все ще остане нѣщо не само да се изхрани, но и да напредва.

А. Капитановъ (з): Но Вие убеждавахте кредиторитѣ ни, че можемъ да плащаме.

А. Ляпчевъ (д. сг): Иначе нѣма възможностъ да напредва стопанството. Това нѣщо вече се знае отъ всички днесъ, а и вчера се знаеше.

А. Капитановъ (з): Вчера не се знаеше, защото Вие никога не сте казвали, че не можемъ да плащаме. Това е истината.

С. Кирчевъ (з): Вие искахте да получите заеми и затова казвахте предъ Обществото на народитѣ, че България може да плаща.

А. Ляпчевъ (д. сг): Г. Капитановъ! Азъ съ фрази не се боря, . . .

А. Капитановъ (з): А съ какво — кажете?

А. Ляпчевъ (д. сг): . . . нито желая да се боря.

А. Капитановъ (з): Нали Вие представихте докладъ въ Обществото на народитѣ, че България може да плаща?

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ съмъ се борилъ за запазване на Българската народна банка, борилъ съмъ се да бжде тя съ държавенъ капиталъ, но на ония хора акълъ азъ не можехъ да давамъ, защото всички емисионни банки по цѣлия свѣтъ сж акционерни. При все това имъ казвахъ: у насъ, въ тая проста страна, има хора, които по никой начинъ не разбиратъ вашитѣ аргументи.

П. Попивановъ (з): Вие твърдѣхте, че нѣма криза въ България.

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ не съмъ пехливанинъ като васъ. Азъ не отидохъ въ Солунъ, за да забождамъ копнито въ гърба на държавата.

Председателъ: (Звъни) Г. Ляпчевъ! Наближава да Ви изтече времето. Обръщамъ Ви вниманието.

П. Попивановъ (з): Ще отречете ли, че Вие, като министъръ-председателъ на България, казахте, че въ България нѣма криза, че въ България положението е много добро?

Н. Стамболиевъ (з): За да получите заемитѣ — много естествено, казахте го.

А. Капитановъ (з): Вѣрно ли е, че Вие не бѣхте на едно мнение съ г. Данаиловъ, който каза, че България не може да плаща? Г. Данаиловъ и г. Молловъ не бѣха на едно мнение.

А. Ляпчевъ (д. сг): Възможно е да съмъ казалъ, че въ България нѣма криза.

П. Попивановъ (з): Не казахте ли, че гнилото ще изпадне и ще остане само здравето да съществува?

А. Ляпчевъ (д. сг): Съ вашия шумъ вие доказвате само едно — че много малко разбирате тия въпроси.

А. Капитановъ (з): Ние разбираме всичко, което Вие сте казали.

Председателъ: (Звъни) Г. Ляпчевъ! Времето Ви изтече.

П. Попивановъ (з): Бждете искренъ и кажете, казали ли сте, че въ България нѣма криза, или не сте казали?

А. Ляпчевъ (д. сг): По-искренъ човѣкъ отъ мене нѣма. Но сега г. председателъ ми каза, че времето ми е изтекло и Вие злоупотрѣбвате съ моето време, като ме прекъсвате.

А. Капитановъ (з): Искаме да оползотворите времето си, като кажете една истина по единъ много интересенъ въпросъ, която истина е много по-важна отъ това, което говорихте досега.

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ ще привърша съ единъ последенъ въпросъ. Това е въпросътъ за международнитѣ задължения отъ всичкитѣ имъ видове, който се протака отъ години и години. Резултатитѣ отъ това протакане сж налице: положението все повече и повече се влошава, а за нашата страна като че ли се е дошло до кулминационния пунктъ, до най-върховната точка, защото България не може да плаща въ досегашния размѣръ своитѣ задължения. Това се знае отъ всички, въпрѣки всички обратни аргументи, които може да се даватъ.

А. Капитановъ (з): Знае се, но не се казва отъ всички.

А. Ляпчевъ (д. сг): Не се знае кога ще се свърши съ този въпросъ, за да се постави народното стопанство въ едно положение здраво, за да може то да живѣе.

И. Велчевъ (з): Г. Ляпчевъ! Васъ Ви обвинява финансовиятъ министъръ, че сте показали въ Женева стопанското положение на България за много добро, за да извоювате заемъ и че сте сключили заемъ, за който нашата държава, докато го изплати, ще плати 14½ пѣти повече отъ заема. Обяснете се малко и по тоя въпросъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Господине! Ако прочетете това, което казахъ днесъ, ще намѣрите отговоръ на този въпросъ.

А. Капитановъ (з): Ние не желаемъ нищо да четемъ, а искаме сега да чуемъ това, което мислите.

Н. Стамболиевъ (з): Ние четемъ цифритѣ и виждаме загубитѣ, които България днесъ понася.

А. Ляпчевъ (д. сг): Загубитѣ не сж за България.

Н. Стамболиевъ (з): Въ крайния срокъ на заема България ще е платила 14 милиарда лева, а е получила само единъ милиардъ лева. Разликата ще я плаща българскиятъ народъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Нѣма загуба за България. Г. министъръ-председателъ заяви въ комисията по външнитѣ работи, че съ 500 милиона лева ще откупи всички облигации отъ двата последни следвоенни заеми. Така ли е, г. министъръ-председателю? Загуби за България нѣма. Загубитѣ сж другаде. Недейте ме оборва съ това.

Н. Стамболиевъ (з): Вие съ заеми се крепихте на властъ 8 години. Свършиха се заемитѣ, напустнахте властѣта.

А. Ляпчевъ (д. сг): Не е така. Недейте намѣсва въ този въпросъ партизанлъкъ, защото той не търпи партизанлъкъ.

А. Капитановъ (з): Ако бѣхте заложили кооперациитѣ, щѣхте да получите още единъ заемъ и щѣхте да имате още единъ мандатъ, но не успѣхте да ги заложите.

А. Ляпчевъ (д. сг): Когато дойде тукъ законопроектъ на г. Гичевъ за Земледѣлската банка, тогава азъ ще ви поговоря и за тоя заемъ, и за кооперациитѣ. Той ще иска да го оправи, но като поставя давностъ на лихвата, ще трѣбвѣ да вземе други мѣрки за онѣзи, които не разбиратъ съ давностъ. Ще говоримъ по този въпросъ.

Н. Стамболиевъ (з): Тѣзи Ваши речи сж за тонковцитѣ, но не за Парламента, който познава Вашитѣ дѣла.

А. Ляпчевъ (д. сг): Много ми е приятно, когато слушамъ министритѣ ви. Тѣ могатъ да разбератъ въпроситѣ и да ги проучватъ. Но какво да правя съ васъ? Затуй нѣма да се спирамъ на вашитѣ апострофи. Оставете ме да кажа още две-три думи, за да свърша.

А. Капитановъ (з): Не можешъ да отговоришъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Ще ваканшъ на нѣкой мегданъ, че не мога да отговоря; пѣкъ нѣкои по-лѣвчичари ще викатъ по-високо. Отъ дивото има по-диво; дивото не можешъ да го спрешъ.

А. Капитановъ (з): По-дивъ отъ Васъ не съмъ виждалъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Наложете си малко търпение. Уважавайте вашитѣ министри.

А. Капитановъ (з): Пазете си здравето, г. Ляпчевъ. Втори пѣтъ нѣма да Ви дадемъ отпускъ да си лѣкувате бѣбрецитѣ!

А. Ляпчевъ (д. сг): И тѣй, г. г. народни представители, крайно време е, независимо отъ едни или други съображения, които могатъ да иматъ разпоредителитѣ съ сждбата на задълженията ни, за България и за интереса на нашитѣ кредитори е наложително да уредятъ този въпросъ чась по-скоро, споредъ плагимоспособността ни и споредъ възможноститѣ на международния ни балансъ, за да може народътъ да заживѣе, народното ни стопанство да напредва и да бждатъ задоволени, въ кръга на възможността, онѣзи, които сж дали довѣрие на България. Всѣко закъснение по този въпросъ води къмъ разрушения, донася видени и невъзможни да се предвидятъ пакости. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Стоевъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: (Къмъ работниците) Защо не седите навѣнъ, а се върнахте?

П. Стоевъ (раб): (Отъ трибуната) Само за 5 минути напустнахме. То не зависи отъ Васъ, а отъ насъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ще видимъ отъ кого зависи.

П. Попивановъ (з): Излъзоха като аслани, а се върнаха да знамъ какъ!

П. Стоевъ (раб): Г. г. народни представители! Въпросът за държавните дългове е единъ отъ най-важните въпроси за работническата класа и за трудящите се маси отъ градове и села, обаче въпрѣки това ние виждаме, че преждеговорившиятъ, като започнемъ отъ г. Кръстю Пастуховъ и стигнемъ до г. Ляпчевъ, декларираха, че не „желаятъ да се вдълбочаватъ въ този въпросъ“. Това още единъ пътъ показва, че действително онова, което е болка за народните маси, болка за работническата класа, не ги интересува.

К. Пастуховъ (с. д): Не бѣше въпросъ за вдълбочаване, а да не се приповтарямъ. Това казахъ.

П. Стоевъ (раб): Никой не бѣше говорилъ преди Васъ, за да казвате, че не искате да се приповтаряте.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ съмъ ималъ случаи да говоря толкова много по този въпросъ, та нѣма нужда да се приповтарямъ.

П. Стоевъ (раб): Въпросътъ, както казахъ, интересува гражданата частъ отъ трудящите се селски и градски маси, и на първо мѣсто работническата класа, защото, когато тѣхното положение е бедствено, когато кризата разрушава тѣхното стопанство и животъ, ние виждаме, че държавата прави всичко възможно, за да вземе отъ тѣхъ и последните имъ стотинки чрезъ данъци, за да може да поддържа своите разходи. Една трета частъ отъ тѣзи стотинки, които вие събирате, отива за погашения и лихви на държавните дългове.

Но, г. г. народни представители, да видимъ, кой е причината за натрупването на тия държавни дългове, за погасяване на които вие днесъ гласувате кредитъ. Ако погледнемъ въ подробности, ще видите, че всички заеми, които сѫ сключени, сѫ разходвани за водене противонародната политика на буржоазната класа. Това, което е получено отъ сключените заеми, никога не е разходвано за интереситъ на трудящите се маси; напротивъ, всичко е разходвано за противонародната политика и интереси на буржоазията, за нейните завоевателни планове, за репарационните задължения, резултатъ на тая нейна политика. Въ тия дългове трудящите се маси нѣматъ абсолютно никакво участие и никаква вина.

Нѣкой отъ мнозинството: Противъ която война Работническата партия едно време не бѣше.

П. Стоевъ (раб): Общо дълговетъ възлизатъ на 27 милиарда лева, отъ които около 21 милиардъ сѫ къмъ чужбина, а останалитъ къмъ вътрешните кредитори; на глава се падатъ по 5.500 л. задължения. За погасяването на тия дългове вие предвиждате въ този бюджетъ да се разходватъ 2.018.000.000 л. крѣгло грѣшни пари, които работниците и селяните ще ги дадатъ, затуй защото буржоазията не ги плаща.

А. Капитановъ (з): Ама ние се обяхиме противъ войната; на васъ не стискаше!

П. Стоевъ (раб): Тѣзи заеми отдавна сѫ постѣпили въ каситъ на държавата, буржоазията ги е разходвала, а днесъ трѣбва да се плащатъ отъ трудящите се работници и селяни.

Нѣкой отъ мнозинството: Отъ тебе ли се плащатъ? Ти колко си далъ за данъци?

П. Стоевъ (раб): На този въпросъ нѣма да ти отговоря сега. Далъ съмъ, може би, повече отъ тебе. — Само една малка частъ отъ тая предвидена цифра 2.018.000.000 л. отиватъ за издѣлжаване дълговетъ на държавата къмъ ония фондове, които сѫ учредени ужъ въ интереса на трудящите се маси, а именно, за пенсии, за застраховка на земеделските стопанства отъ градушка, за застраховка на рогатъ добитѣкъ, за фонда „Обществени осигуровки“, за обществени бедствия и за бѣжанци; всичко друго отива за погашение и за лихви на заеми, сключени вънъ. Интересно е, обаче, следното положение: въ погашението на дълговетъ фигуриратъ и пера, които сѫ, както казахъ, за ония фондове, създадени ужъ въ интересъ на трудящите се, но ако е направено нѣкакво съкращение по бюджета

на държавните дългове, то е направено именно отъ тия пера. Вие ще видите, че държавата, която дължи на фонда „Обществени осигуровки“ 223 милиона лева, миналата година е погасила 16 милиона лева, а днесъ се предвиждатъ само 5 милиона лева. По-нататѣкъ за фонда за застраховка на земеделски стопанства отъ градушка миналата година сѫ платени 8.500.000 л., а сега се предвиждатъ само 2.000.000 л. За помощъ на фонда за застраховка на рогатъ добитѣкъ миналата година сѫ платени 2.500.000 л., а сега се предвиждатъ само 1.000.000 л. Затуй, казвамъ, съкращението, което виждаме, че е направено въ бюджета за държавните дългове, въ сравнение съ миналогодишния бюджетъ, е съкращение не отъ перата за погашение на дълговетъ, които сѫ противонародни, а е отъ перата за погашение на ония дългове, които сѫ ужъ въ интереса на трудящите се маси.

По-нататѣкъ въ бюджетопоекта се предвижда да се плащатъ ежемесечни държави помощи и на малолѣтните сираци на убититъ въ атентата. Днесъ е 9 юний, датата, когато преди 9 години се започна крѣвавото настѣпление надъ трудящите се маси, въ което паднаха 30.000 работници и селяни. И когато въ този бюджетъ вие предвиждате да се даде помощъ отъ страна на държавата на децата на избититъ при атентата въ Св. Недѣля, за децата и женитъ на 30.000 души работници и селяни вие не предвиждате нищо.

А. Капитановъ (з): На 9 юний вие смѣтахте, че се болятъ дветѣ буржоазии.

П. Стоевъ (раб): Напраздно бѣше вашиятъ споръ преди малко съ г. Ляпчевъ, защото и вие днесъ сте на деветоюнските позиции. Ако не бѣхте на деветоюнските позиции, трѣбваше, днесъ, когато цѣла трудяща България е въ трауръ за своите жертви, и вие, въ знакъ на трауръ, да напустнете заседанието, когато ви предложимъ.

А. Капитановъ (з): Вие сте винаги въ стачка. Днесъ защо дойдохте?

П. Стоевъ (раб): Вие въ бюджета за държавните дългове предвиждате само обезщетение за сирацитъ и вдовицитъ на пострадали при атентата въ Св. Недѣля, а не предвиждате нищо за наследниците на 30-тъ хиляди избити работници и селяни, които измиратъ днесъ отъ гладъ.

Отъ работниците: Позоръ!

П. Стоевъ (раб): И недейте ми разправа тогава, че вие не сте на деветоюнските позиции.

А. Капитановъ (з): Ние не сме на деветоюнските позиции, ама вие на 9 юний бѣхте на сѣщата позиция.

П. Стоевъ (раб): На такава сте.

А. Бояджиевъ (раб): (Къмъ А. Капитановъ) Вие на 9 юний бѣхте на сѣщата позиция.

А. Капитановъ (з): Мълчи бе! Ти тогава бѣше на Дирекцията на полицията.

Председателъ: (Звъни)

П. Стоевъ (раб): Г. г. народни представители! Дълговетъ, както казахъ, произхождатъ отъ завоевателната политика на българската буржоазия. Противъ плащането на тия дългове отдавна се борятъ работнишките и селски маси. Даже преди 21 юний ония работници и селяни, които гласуваха за Народния блокъ, изрично гласуваха за унищожението на държавните дългове. Обаче вие днесъ казвате: „Не можемъ да не плащаме нашитѣ държавни дългове затуй, защото сме слаби, затуй, защото ще дойдатъ да ни нападнатъ, затуй защото нѣма да получимъ никаква помощъ отъ вънъ и т. н.“

Отъ мнозинството: А Русия?

П. Стоевъ (раб): Русия ви е опростила 80 милиона златни лева. — Ако българската буржоазия иска да слуша народните маси, което тя не може да направи, то желанието на тия народни маси е пълното унищожение на държавните дългове.

В. Мариновъ (д): Русия призна дълговетъ, а си седналь да ни разпращахъ ние да не ги признаемъ.

П. Стоевъ (раб): Вие си спомняте, че всички малки и голъми държави имаха задължения къмъ царска Русия. Между тия държави и България имаше дългъ къмъ царска Русия въ размъръ на 80 милиона златни лева. Руската революция, обаче, руските работници и селяни опростиха всички тия дългове на България.

Отъ мнозинството: Не е вѣрно.

П. Стоевъ (раб): Вие казвате „не е вѣрно“ затуй, защото искате да служите на френския империализъмъ. Вие, които днесъ отивате по пътя на плащанията, по пътя на позорното смирение и на удовлетворението на всички прищѣвки на французкия и на всесвѣтския империализъмъ, вие плащате и плувате въ водитѣ именно на ония замисли на международния империализъмъ противъ Съветския съюзъ, който отдавна опрости задълженията на България къмъ царска Русия.

И. Василевъ (з): Я кажи съветското правителство сега не е ли готово да плаща задълженията на стара Русия, само да ѝ дадатъ машини?

П. Стоевъ (раб): Ще кажа после това.

А. Капитановъ (з): Той казва: „Ще ти кажа после“, за да го забрави!

П. Стоевъ (раб): Но, г. г. народни представители! Вие знаете, че следъ войната имаше и други държави, освенъ Съветската република, които не признаха никакви репарации, никакви дългове.

А. Капитановъ (з): Въ началото бѣше тъй, но сетне ги признаха.

П. Стоевъ (раб): И тукъ, въ България, трудящитѣ се маси не желаятъ да плащатъ и тѣ могатъ да устоятъ на тия свои позиции докрай. Обаче вие идвате и ги заплашвате: „Не можемъ да не плащаме, ще дойдатъ да ни нападнатъ, ще дойдатъ французии, ще дойдатъ англичани, ще дойдатъ италиянци, ще дойдатъ сърби, гърци и т. н. ще ни нападнатъ и ще ни ограбятъ“. Недейте по такъвъ начинъ да упражнявате едно постоянно заплашване надъ народнитѣ маси. Тѣ много добре знаятъ, че работницитѣ и селянитѣ въ Югославия, въ Франция, въ Гърция и отъ Ромъния нѣма вече да излѣзатъ на война и че който ги повика на орѣжие, нека знае, че то ще бѣде обърнато срещу самия него. И когато казвате, че плащате държавнитѣ дългове само затуй, защото, ако не ги платите, ще ви нападнатъ отъ вѣнъ, вие демагогствувате и издигате едно бостанско плашило, за да плашите народнитѣ маси и да ги принуждавате да плащатъ. Обаче тѣ почватъ да разбирайтъ, че това е една ваша маневра, едно ваше сръдство, за да спирате тѣхнитѣ борби за пълно унищожаване на държавнитѣ дългове и затова още по-смѣло ще продължаватъ борбата.

Г. г. народни представители! Освенъ тия пера, за които споменахъ, въ бюджетопроекта се предвижда по § 42 помощъ за издрѣжка на руските деца, студенти, руски бѣжанци, инвалиди и пр. — 11.520.000 л. и по § 43 за временно пособие на живущитѣ въ България руски ветерани и пр. — 2.200.000 л., или общо 13.720.000 л. Тая сума, която вие предвиждате за плащане на тия остатъци отъ руската контрареволуция, е сѣщо така едно противонародно дѣло.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Срамота е! Това сѣ ветерани отъ Освободителната война.

А. Буковъ (з): Какво сѣ криви децата?

П. Стоевъ (раб): Вие много добре знаете какво е настроянието въ народнитѣ маси, включително и на вашитѣ избиратели, на Народния блокъ. Вие много добре знаете, че всичкитѣ тия генерали и офицери, руски контрареволуционери, на 9 юний и презъ септемврий излѣзоха рамо до рамо съ българскитѣ контрареволуционери противъ българскитѣ селяни и работници.

А. Буковъ (з): Ти кѣде бѣше на 9 юний?

П. Стоевъ (раб): Вие вмѣсто да предвидите помощи за безработнитѣ въ България, за българскитѣ сираци, за

гладнитѣ и беднитѣ български деца, чиито близки на юний и по-после буржоазията избѣ, вие предвиждате помощи за издрѣжка децата на тия руски контрареволуционери, които участвуваха на 9 юний въ преврата.

В. Мариновъ (д): Работническата партия даде мълкомъ съгласието си за 9 юний. Защо не взехте позицията?

А. Капитановъ (з): (Къмъ работницитѣ) Вие бѣхте заедно съ Цанковъ и руските генерали.

П. Стоевъ (раб): Нашата партия на 9 юний извърши една историческа грѣшка (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството), която отдавна сме отчели, проучили, признали и осъзнали, но вие не признавате вашитѣ грѣшки.

П. Попивановъ (з): Вие не можете да говорите за 9 юний, щомъ признавате, че сте извършили грѣшка.

П. Стоевъ (раб): Но вие не признавате вашитѣ престѣпни грѣшки, които докараха 9 юний. Ние знаемъ, че партията на пролетариата извърши историческа грѣшка, която коштува много. Обаче днесъ ние се поучаваме отъ събитията, но вие, които знаете мрътото грѣшки на Земледѣлския съюзъ и вината му за тия събития, не искате да ги посочите на маситѣ, за да ги избѣгнатъ въ бъдеще. Вие държите тия маси въ тъмнина.

А. Капитановъ (з): Грѣшката си вие се помѣчихте да поправите на септемврий, когато вдигнахте въстание, но закопахте толкова хора и избѣгахте.

Г. Костовъ (раб): Вие кѣде бѣхте тогава?

А. Капитановъ (з): На 23 септемврий ние бѣхме въ затворитѣ.

П. Стоевъ (раб): Преди 9 юний вие имаште властта, полицията и войската бѣха въ рѣцетѣ ви и пакъ ви сваляха; ние ви предупреждавахме, че се готви превратъ, но вие го допустнахте да стане.

Г. Костовъ (раб): Единъ день народътъ ще ги сѣди за това предателство.

А. Капитановъ (з): Предателство бѣше вашето поведение на 9 юний, защото заявихте: „Ние пазимъ неутралитетъ, нека дветѣ буржоазии да се биятъ“.

П. Попивановъ (з): (Къмъ Г. Костовъ) Презъ тия страшни времена ти бѣше въ Парижъ. Защо не стоя тукъ при работницитѣ, а седѣше въ Парижъ да се гоишъ и учишъ? Защото хубаво бѣше въ парижкитѣ кабарета и подъ парижкото небе, а тукъ бѣше горещо и страшно. Затуй не дойде.

Председателъ: (Звъни)

Т. Христовъ (раб): (Казва нѣщо)

А. Капитановъ (з): И ти си тавански герой.

П. Попивановъ (з): Ти бѣше писаръ въ сговористско време, тѣхенъ чиновникъ бѣше. (Пререкания между земеделцитѣ и работницитѣ)

Г. Костовъ (раб): Какво ще ви отговарямъ? Вие сте пандури на капитала.

Председателъ: (Звъни)

П. Стоевъ (раб): Г. г. народни представители. Освенъ тия дългове, които има държавата къмъ различни кредитори, тя има дългове и къмъ фонда „Обществени осигуровки“, отъ който Дирекцията на желѣзницитѣ е сключила 80 милиона лева заемъ, а държавата — 143 милиона лева. Въ днешния моментъ, когато работницитѣ сѣ безъ работа, когато кризата души тѣхния животъ, когато ежедневно се изхвърлятъ хора на улицата, които се нуждаятъ отъ помощъ, вие предвиждате само 5 милиона лева за вноска на държавата въ фонда „Обществени осигуровки“. Ние смѣтаме, че Народното събрание трѣбва да гласува възвръщане изцѣло сумата, която държавата дължи на фонда „Обществени осигуровки“, която общо е 223 милиона лева. Ние предлагаме да не се плащатъ репарации, да не се плащатъ лихви и погашения на заемитѣ, за да могатъ да се дадатъ тѣзи пари отъ държавата на без-

работният, за да имъ се помогне днесъ, при тая криза и безработица.

Вие знаете по-нататък, че селянитъ сж въ бедствено положение, че кризата разорява тѣхнитъ стопанства, че има природни стихии и т. н., че една голѣма частъ отъ посѣвитъ сж измръзнали. Въмѣсто да издѣлжите цѣлия дългъ къмъ фонда „Застраховка противъ градушка“, вие предвиждате да се върнатъ на фонда само 2.000.000 л., когато това, което се дължи за репарации, за лихви на западно-европейскитъ банкери, вие го давате напълно, „защото щѣли да ви нападнатъ“. Ако народнитъ маси тръгнатъ по пътя на рускитъ работници и селяни, ще се убедятъ, че никой нѣма да ги напада, за да взема това, което не може да му се даде.

А. Капитановъ (з): Вѣрвашъ ли въ тия приказки?

П. Стоевъ (раб): Недейте да сервилничите предъ международната буржоазия, да събирате стотинкитъ на народнитъ маси и да ги изнасяте за банкери и лихвари.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Твоята сервилностъ е доказана.

П. Стоевъ (раб): Сега за бѣжанцитъ. Бѣжанската маса у насъ, която се яви като плодъ на завоевателната политика на българската буржоазия, днесъ мизерствува.

А. Капитановъ (з): Вие презъ време на войната се напихахте изъ интендантствата.

П. Стоевъ (раб): Бѣжанцитъ днесъ бедствуватъ, изнемогватъ подъ ударитъ на мизерията, и въмѣсто вие да имъ дадете това, което имъ дължите, предвиждате една съвършено малка сума.

А. Капитановъ (з): Презъ войната не обявихте стачка, а обявихте на 1919-та година, когато се свърши войната.

П. Стоевъ (раб): Вие не давате това, което дължите на бѣжанцитъ, а предвиждате да платите всички лихви къмъ ония банкери отъ Лондонъ и Парижъ, които прогониха бѣжанцитъ отъ роднитъ имъ огнища и подъ свиркитъ на които играете. Съ тия ваши мѣрки, съ това ваше държане още единъ пътъ доказвате, че не служите на народнитъ маси, които излѣгахте на 21 юний, а служите на международния империализъмъ.

А. Капитановъ (з): Народътъ знае ние на кого служимъ и вие на кого служите.

П. Стоевъ (раб): Сега на въпроса, че ако откажете да плащате на западно-европейскитъ банкери, ще ви нападнатъ. Но, г. г. народни представители, маситъ знаятъ, както казахъ по-горе, победата на рускитъ работници и селяни, че съ вземането на властта тѣ заявиха, тѣ не признаха никакви дългове и никоя страна не посмѣ да ги нападне.

И. п. Рачевъ (з): Може ли да сравнявашъ България съ Русия?

П. Стоевъ (раб): Сжщо турцитъ не плащатъ. Ако въ Русия признаха известни задължения къмъ чужбина, то е пакъ съ огледъ на тѣхната вътрешна политика за стабилизиране устоитъ на революцията. Вашата политика, обаче, е да плувате въ водитъ на френския империализъмъ, да „строите мостове на Дунава“ и да издържате войска и полиция, за да можете да се крепите.

А. Капитановъ (з): Въ Русия нѣма нито войска, нито мостове, нито шосета!

А. Буковъ (з): (Къмъ П. Стоевъ) Я разправи нѣщо за Мопъра — кѣдето харчите паритъ.

П. Стоевъ (раб): Свършвайки, отъ името на нашата парламентарна група предлагамъ да се зачеркнатъ отъ бюджетопоекта всички онѣзи пера за погашение и лихви на кредитори вънъ отъ страната, както и на тия вътре.

Нѣкой отъ мнозинството: Значи, батакчилъкъ!

П. Стоевъ (раб): Това, което се съкрати, да се даде за повръщане заема на фонда „Обществени осигуровки“, да се гарантира и даде това, което се дължи къмъ бѣжанцитъ, къмъ пенсионния фондъ и общитъ ограбени фондове, а другата сума да се отпусне като помощ на безработнитъ въ настоящия моментъ.

А. Капитановъ (з): За агитационни цели!

П. Стоевъ (раб): Не за агитационни цели, а защото това искатъ маситъ и ние, които сме тѣхни изразители, не можемъ да не се боримъ за това, което тѣ искатъ. Ние знаемъ, че това, което предлагаме, вие нѣма да го гласувате, затуй защото вие водите политиката на международния и българския империализъмъ, но нека това видятъ трудящитъ се маси и да се борятъ за...

А. Капитановъ (з): Защо тогава приказвашъ?

П. Стоевъ (раб): ... работническо-селското правителство, което само ще може да унищожи държавнитъ дългове, опрѣно на широкитъ работнически и селски маси, (Ржкоплѣскания отъ работницитъ)

А. Буковъ (з): Но нали и Русия плаща нѣкои отъ външнитъ си дългове?

П. Стоевъ (раб): Азъ казахъ, че въ Русия признаха известни външни задължения и ги плащатъ, но ги плащатъ съ огледъ на изграждане социализма и за вътрешното стабилизиране на революцията. (Възражения отъ земледѣлцитъ)

А. Капитановъ (з): Много неестествено завърши речта си. Азъ очаквахъ да свършишъ така, както другъ пътъ — да ударишъ поне единъ пътъ на трибуната!

Председателътъ: Моля, тишина, г-да!

Има думата народниятъ представител г. Пеню Даскаловъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. д.): Г. г. народни представители! Разглеждането бюджетопоекта на Дирекцията за държавнитъ дългове, единъ бюджетопоектъ отъ много голѣмо и много съществено значение за нашия народъ, се случил днесъ, 9 юний, дата, която, изглежда, създава настроение въ известни срѣди.

Въ днешния моментъ едва ли има държава, която да не се интересува не, но която да не е отдала всичкото си внимание на репарациитъ, на предвоеннитъ дългове и на всички онѣзи финансови задължения, които произтичатъ отъ войнитъ. Обърнете се къмъ който щете свѣтъ, погледнете парламентитъ въ този моментъ на всички държави въ Европа, и ще видите, че ако има въпросъ, който да ги занимава, то е тъкмо той. И ние може би имаме правото, като имаме това предъ видъ, като отдаваме всичкото значение на този въпросъ, да погледнемъ на него съ сериозността, която той заслужава.

Следъ войната се сключиха мирнитъ договори, съ които победителитъ — и азъ тукъ нѣма да се съглася съ г. Ляпчевъ — искаха да наложатъ наказание на победения. Злобата и отмѣстителността на победителитъ бѣше достигнала до такава степенъ, че въ онзи моментъ въ Версайлъ, кѣдето се туряха основитъ на всички мирни договори, нѣкой отъ които просто се преписваха отъ германския Версайлски договоръ, никой отъ победителитъ не мислѣше, даже и ония, които представляваха нации на голѣмата цивилизация, на просвѣтеностъ, на победенитъ да даде въ утрешния день свободенъ животъ, животъ таквъ, който да имъ осигури единъ лекъ животъ. Победителитъ искаха да унищожатъ веднѣжъ за винаги победенитъ, искаха да имъ отнематъ всѣка възможностъ да се развиватъ и да живѣятъ, като мислѣха, че всѣкога тѣ ще бждатъ за тѣхъ заплашаване за тѣхния животъ и за тѣхното съществуване. И поради това, следъ като на много отъ победенитъ държави откъснаха отъ тѣлата имъ това, което трѣбваше и не трѣбваше, и имъ наложиха репарации — така ги нарекоха, за да не употребятъ името контрибуции — каквито нито варварскитъ племена, нито далечното минало познаватъ. Който познава историята, знае какъ ставаха войнитъ въ варварскитъ времена, какъ народитъ се избиваха и че онова, което бѣше чума въ една война, то бѣше временно, то бѣше само за времето, когато се воюваше, когато се смазваха народитъ, когато се избиваха, когато настѣпваха епидемии и чума, когато се ограбваше победениятъ народъ, на когото, обаче, се оставяше свободата да живѣе.

Изгубили войната, насъ ни наложиха страшенъ данѣкъ, въ едни безкрайно голѣми цифри, каквито бѣха репарациитъ. Следъ това тия репарации се опредѣлиха въ формата на най-разнообразни тежести, които се оформиха отъ 9 юний нататъкъ, за да може България да бжде свършено измукана. И ако, както казва г. Ляпчевъ — той струва ми се, каза това отъ трибуната — отъ насъ съ взети около 2 милиарда лева златни, които правятъ една колосална сума, ако ние действително сме платили до

днес около 30 милиарда лева за репарации и за най-разнообразни облагания — което показва за всекиго много ясно, че българската държавна хазна е изпразнена, че сокът на българския народ е изсмукан окончателно и той прилича днес на една библийска пустала крава — причината е безчовечното отношение към България и всичките ѝ ония плащания, които ние сме направили.

Днес международното положение и по въпроса за репарациите и за тия задължения, може да се каже, не е такова, каквото беше преди 10 години. Общественият съвѣст на Европа направи една крачка напред. Това е само, което може да ни утешава, защото въ борбата против репарациите, против тия изсмуквания на българския потъ, ние сами нищо не бихме могли да направим, колкото и да сме силни съ правотата на нашата кауза. Днес ние можем едно нѣщо да кажем — че въ борбата, която се води против репарациите, не сме сами.

Гранди, министърът на външните работи на Италия, преди 3—4 дни въ италианската камара държа една знаменателна реч. Който я е челъ, той знае много добре, какви основни сложни той на старата оповестена от Мусолини политика против репарациите. Брюнингъ, който ладна преди нѣколко дена, два дена преди падането си, на единъ банкетъ на чуждестранни журналисти, въ своята реч се обърна и имъ каза открито: „Ако мислите, че има победени държави нещастни, може да се каже съ положителност, че нѣма и победители щастливи. Въ единъ периодъ на време, когато победените се изтощаваха, бъркотията дойде до тамъ, че посегна най-сетне и на благополучието на победителите. И днес, на която и страна да се обърне човѣкъ, къмъ победители или победени, нѣма вече щастливи“ — казва Брюнингъ — „а има само нещастни, има само държавници, които търсятъ пътища и срѣдства, за да могатъ да се отърватъ отъ това тежко положение, въ което е изпаднала не само Европа, но цѣлиятъ свѣтъ“.

Какво може да направи човѣкъ предъ себе си въ днешния моментъ? Ако днес въ една Германия излизатъ да управляватъ хора, които по-рано се смѣтаха опасни за европейския миръ; ако една Гърция обяви мораториумъ; ако оня денъ въ нашата съседка Ромъния министъръ-председателъ Йорга бѣше принуденъ да си даде оставката, да каже: „Отивамъ си затуй, защото ми сж потребни въ този моментъ 2 милиарда леи само за изплащане заплатите на чиновниците, а тия пари ги нѣма“; ако въ нашата съседка Югославия не се знае, какво може да стане; ако въ всички други държави вѣе единъ вѣтъръ не на недоволство, но на едно указание за разбунтуването на съвѣстите на недоволните хора; ако въ Съединените щати 48 държави, най-богатите въ свѣта, кждето се бѣше съсрѣдоточило златото — има 10½ милиона безработни и цѣли колонии по 10—20 хиляди души маршируватъ и отиватъ къмъ Вашингтонъ, за да направятъ демонстрация предъ Бѣлия домъ, да искатъ коренно измѣнение на положението — вне виждате, че положението навсѣкжде вече е изострено, натегнато, че атмосферата е изпълнена съ искри, които могатъ въ всѣки моментъ незабелязано и неочаквано, тамъ, кждето никой не се надѣва, да избухнатъ въ гърмотевизи и да обърнатъ наопаки, по-зле отколкото презъ време на войната, цѣли народи, цѣли държави.

Всичко това, естествено, ние трѣбва да го имаме предъ видъ. И ако това го имаме предъ видъ, ако сме загрижени за тази държава, за този народъ, на който станяхме гарант на 21 юний — понеже преди изборите казахме, че като поемемъ управлението на страната, ще дадемъ онова, което е въ нашите рѣце, което е въ нашата власт — тогава, естествено е, ще трѣбва да се запитаемъ: онова, което правителството направи по отношение на нашите задължения, дали е въ пѣтя на политиката, която е следвана по-рано, или не е?

Тоя въпросъ, доколкото мога да го обясня азъ, се разясни и въ разискванията по отговора на тронното слово, па и по-нататкъ отъ всички постѣпки, които правителството прави до сега. Азъ нѣма да правя днес критика на вашия режимъ, г. Ляпчевъ. Вие управлявахте 8 години и на това 8-годишно ваше управление не може да се направи критика въ една речъ въ Народното събрание, нито отъ трибуна, нито отъ тукъ. Това не и по-трѣбно днесъ. Но все пакъ може да се отбележи като една отличителна черта на режима на Сговора — тоя режимъ, който ние наследихме — оня принципъ, който тѣ бѣха вече издигнали като знаме: „плащаме и трѣбва да плащаме честно“ — принципъ, който се изрази и въ самата имъ политика. Ако днес г. Ляпчевъ казва: „Азъ за брашното, доставено отъ Америка, не отговарямъ“ — а то бѣше въ тѣхно време; ако г. Молловъ оня денъ, когато говорѣше отъ трибуна, казваше: „Азъ не отго-

варямъ за житото, което се внесе отъ Сърбия, за него ще отговаря г. Ляпчевъ“;

А. Ляпчевъ (д.сг): Азъ, азъ. И съмъ правъ тамъ, но трѣбва да ви занимавамъ единъ часъ съ това.

П. Н. Даскаловъ (нац. д): . . . ако този последниятъ каза: „Азъ не съмъ виновенъ, когато г. Молловъ отиде въ Женева да представи бюджета и положението на българската държава цѣтуше и да доказва на Финансовия комитетъ, че нашиятъ бюджетъ е безъ дефицитъ, че положението ни е хубаво, а трѣбваше другъ да отива въ Парижъ да убеждава, че това не е истина, че напротивъ дефицитътъ на бюджета ни е голѣмъ, че нашето положение е тежко — всичко това, което днес казвамъ въ общи черти, безъ да искамъ да ме апострофира нѣкой или да влиза въ пререкание съ мене — сочи на една политика не, ами на липса на политика въ онова правителство, особено по тѣзи голѣми въпроси. Тая политика, която не виждамъ да е била прокарвана, освенъ въ пасивната дума „Ще плащамъ“ — следователно, стоя на едно мѣсто, оставямъ да си тече рѣката съ всичкия порой, тъй както е дошла, тая политика е измѣнена. И поне като се вземе предъ видъ туй, което става явно днесъ въ спора съ държателите на титрите, които съ право — споредъ тѣхъ, безъ право — споредъ насъ, настояватъ да си взематъ всичко, а нашето правителство настоява на онова, което е сполучило да спечели предъ Финансовия комитетъ въ Женева, може да се каже, че ако всичко върви въ този пѣтъ, това значи, че се води една политика, която отговаря на настроението на цѣлия свѣтъ днесъ и на положението на държавата, и на желанието на българската държава най-сетне да има едно правителство, което предъ чуждия свѣтъ, предъ всички онѣзи, които носятъ българските титри, българските пари, предъ ония, които въ банките държатъ съкровищата на българския имотъ, да има куража да каже, че престава да води оная политика, която още повече би съсипала България, която най-после би я направила да не бѣде въ състояние нито една счупена пара да плаща на кредиторите си. Най-сетне и кредиторите на България трѣбва да разбератъ, трѣбва да знаятъ, че по-добре е да иматъ работа съ една страна горе-долу оправена, отколкото съ една страна, която окончателно ще влѣзе въ батака и нѣма да представлява абсолютно нищо за тѣхъ.

Въ туй отношение азъ не само като изразителъ на разбиранията на една частъ отъ Народния блокъ, но, мисля, и като носителъ на една мисль, която вълнува цѣлия български народъ и е желание на всички, отправямъ моето благопожелание — нека го кажа въ тая форма и въ тия думи — къмъ правителството, да следва тази усвоена политика, която все ще даде резултатъ. Нашата борба, както казахъ, не е усамотена. Въ нея ние нѣма да бѣдемъ утре сами. Напротивъ, отъ денъ на денъ ние ще печелимъ повече почва предъ обществената съвѣст на свѣта. Общото забъркано положение въ Европа и въ цѣлия свѣтъ, въ което сме и ние заедно съ всички и което изисква усилията на всички, за да се излѣзе отъ него, е въ наша полза. И ако ние искаме да продължаваме една политика, която да бѣде чута отъ цѣлия свѣтъ, то и ние ще трѣбва да подемемъ оная пѣсенъ, която се пѣе въ общъ хоръ отъ недоволните народи въ свѣта, които искатъ подобрене за цѣлото човѣчество. Само по тоя начинъ ще дойде и оня миръ, който се иска отъ свѣта; само по тоя начинъ ще дойдемъ полка-лека въ пѣтя на онова приобщение, което е обхванало и богати, и цивилизовани страни.

Азъ се лаская отъ мисльта, че вие разбирате, че въ тоя моментъ, когато ние трѣбва да гласуваме бюджетопроекта за държавните дългове, въ размѣръ на около 2 милиарда лева, които пари трѣбва да отидатъ въ чужбина, да се изнесатъ отъ страната, не само болшинството тукъ, което крепи правителството, не само цѣлото Народно събрание, но и цѣлиятъ народъ дава своята подкрепа на правителството, което ще съумѣе съ твърди стѣпки, съ самоувереност да спечели онова, което ние българите искаме да видимъ постигнато, за да олекне една малка частъ отъ тежестта, отъ страшната тежестъ, която българскиятъ народъ носи на гърба си, и на която време е вече да се тури край. (Рѣжопѣтскания отъ мнозинството)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Иванъ Бешковъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. г. народни представители! Въпросътъ за бюджета на държавните дългове е голѣмъ държавенъ въпросъ. Той е въпросъ не само на една партия, не само на едно правителство — той е въпросъ на всички правителства на държавата. И по него не би трѣбвало въ сжщностъ да се развиватъ голѣми дебати, а трѣбва

всички да бъдемъ съ убеждението, че всѣко едно правителство на България се стреми да отстои по този голѣмъ въпросъ нейнитѣ интереси дотолкова, доколкото нему е възможно, дотолкова, доколкото обективнитѣ условия въ момента позволяватъ.

Днешното правителство на Народния блокъ направи по въпроса за държавнитѣ дългове максимумъ усилия и издействува известни облекчения за намаление на нашитѣ външни задължения. Въ това отношение азъ съмъ убеденъ, че всички граждани въ тая страна, че всички българи — ако поне за моментъ елиминиратъ своитѣ партийни принадлежности и острастявания — ще пожелаятъ успѣхъ на правителството въ тая му борба, въ тая насока. Следователно, ние всички днесъ трѣбва да бъдемъ по-скоро готови да дадемъ подкрепа на правителството да работи въ това направление и да реализира максимумъ успѣхи, отколкото съ дълги речи да го критикуваме и съ това може би да отслабваме неговитѣ позиции.

Издаваха се оратори отъ всичкитѣ почти парламентарни групи. На мене ми направи впечатление и речта на г. Ляпчева, и, понеже е история, искамъ да се спра и азъ съ нѣколко думи върху тая история.

Г. Ляпчевъ — правителството на когото, споредъ насъ, не можа навремето да защити интереситѣ на България вънъ, въ чужбина, а даде на България една конвенция, по силата на която ние поехме най-тежки задължения — днесъ въ своята речъ по бюджета на държавнитѣ дългове не призна, че тѣ, сговориститѣ, сж отегчили положението на България. Нищо повече — той бѣше нападателенъ.

Г. Ляпчевъ е, който въ 1924 г., начало на една делегация, изпратена въ странство отъ правителството на г. Цанковъ, сключи конвенцията отъ 23 юний 1925 г., по силата на която конвенция тѣ приеха плащането на нашитѣ довоенни дългове да става не както бѣше по конвенцията отъ 1922 г., сключена отъ правителството на Стамболийски — въ френски франкове — а въ валоризиращи се златни франкове. По тая конвенция, сключена отъ г. Ляпчевъ, заемитѣ бѣха раздѣлени на три групи. Въ първата група бѣха заемитѣ отъ 1892 г. и 1896 г.; въ втората група — заемитѣ отъ 1902, 1904 и 1907 г., а въ третата — заемитѣ отъ 1909 г. Златнитѣ стотинки почваха отъ 49 и достигаха до 76 златни стотинки за заемитѣ отъ първата група; за втората група почваха отъ 35 и стигаха до 100, а за третата — достигаха до 71. Тая конвенция отегчи положението на България значително. Отегчи го затова, защото се отстъпваше отъ една по-добра позиция, която бѣше вече извоювана.

Азъ нѣма да отрека, че неуспѣхътъ на г. Ляпчева и г. Бурова се е дължелъ и на други причини — на общото политическо вътрешно положение въ страната. Но азъ не искамъ да засѣгамъ сега този въпросъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Много се лъжете

Д-ръ И. Бешковъ (з): Безспоренъ си остава фактътъ, че тия представители на България тогава, макаръ и да сж имали желанието да извоюватъ малко по-добри позиции за България, не сж могли да ги извоюватъ вследствие на общия политически курсъ въ страната.

Ц. Стоянчевъ (з): Изгубиха извоюването.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Тѣ загубиха и това, което бѣше извоювано.

А. Ляпчевъ (д. сг): Нищо извоювано не бѣше загубено, защото заемитѣ сж били въ влата, а следъ това наскоро се сключи нова конвенция.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Загубена бѣше извоювана позиция, защото вие увеличихте съ тая конвенция дълговетѣ на България отъ 2 милиарда лева на близо 11 милиарда. И днесъ, когато имаме една нова извоювана позиция отъ правителството на Народния блокъ, когато то полага максимумъ усилия, за да издействува известни облекчения за България, възъ основа все на тая конвенция, Вие, г. Ляпчевъ, трѣбваше да бъдете малко по-скромненъ отъ трибуната. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Ляпчевъ (д. сг): Искате да бъда скромненъ? Добре — да ви направя удоволствието!

Д-ръ И. Бешковъ (з): Вие всѣкога сте били нескромненъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Тогава ще стоя и ще слушамъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): И при сключването на заема презъ 1928 г. Вие бѣхте единъ непоправимъ оптимистъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Пакъ съмъ оптимистъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Вие тогава въ Народното събрание държахте една речъ, въ която заявихте, че България вече е излѣзла на равнището — нѣма вече криза, нѣма вече нещастия, свършено е вече съ страданията на България, България е излѣзла на равнището и за нея се откриватъ свѣтли и чисти перспективи! А господинътъ, който сега е задъ васъ, г. Иванъ Русевъ, тогава бѣше на друго мнение. И много други бѣха тогава на друго мнение. И днешниятъ Вашъ добъръ приятелъ г. Данаиловъ тогава излѣзе на трибуната и каза: „Недайте лѣтвува на крилетѣ на щастieto, защото ще си счупите главата“.

Дойде 21 юний 1931 г., българскиятъ народъ ви отритна, но нещастията, които вие оставихте на българската държава, трѣбва сега Народниятъ блокъ и правителството на Народния блокъ да ги оправя. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството).

А. Ляпчевъ (д. сг): Вие ги оправяте — азъ ще се радвамъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Днесъ, г-да, когато цѣла Европа се тресе подъ ударитѣ на страшната финансова и стопанска криза; когато въ съседната намъ държава ставатъ събития, преценка на които въ тоя моментъ още не можемъ да дадемъ поради това, че не виждаме контуритѣ на голѣмия масщабъ, въ който тѣ ставатъ — на малка България се налага повече отъ всѣки другъ пѣтъ търпение и вѣра въ нашитѣ собствени сили и въ нашето бъдеще. Имамъ едно правителство на Народния блокъ, което даде доказателства въ разстояние само на една година, чрезъ извоюване на позиции, които вие въ 8 години благополучно губѣхте една следъ друга. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството).

А. Ляпчевъ (д. сг): Благодаримъ!

Д-ръ И. Бешковъ (з): Нека дадемъ на това правителство доверие и подкрепа, за да може то и въ бъдеще да извоюва все по-добри и по-добри позиции за България. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството).

Председателътъ: Има думата г. министъръ-председателътъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! По тоя бюджетпроектъ, по който г. министърътъ на финанситѣ ще има да си каже думата, азъ искамъ да кажа само нѣколко думи, и то по въпросъ повече навременни, отколкото да се връщамъ въ историята на българскитѣ финанси въ последното десетилѣтие и особено — въ отношенията на българската държава спрямо портъоритѣ по нейнитѣ заеми въ чужбина.

Най-напредъ ще ми позволите да отбележа една погрѣшна мисълъ на г. Пастухова, който тукъ произнесе една хубава речъ, като българинъ, загриженъ за тежкото положение, въ което се намира страната. Той смѣта, че политиката на портъоритѣ въобще е политика на правителствата на респективнитѣ държави, на които тѣ сж подданица. Азъ смѣтамъ, че тази негова мисълъ е погрѣшна. Често пѣти портъоритѣ, банкери и капиталисти, иматъ своя политика, продиктувана отъ тѣхнитѣ собствени интереси, която политика никакъ не е сподѣлвана отъ тѣхнитѣ респективни правителства. Ето защо мене ми се чини, че погрѣшно той смѣташе, какво самиятъ фактъ, че нѣкои портъори — французкитѣ, примѣрно, сж непримирими въ нѣкои отношения, доказва и неприязнената политика на френското правителство спрямо България. Погрѣшни сж и примѣритѣ, които той даде за онѣзи заеми, които се направиха на Чехия. Това сж заеми, които се направиха отъ държава на държава, а не отъ банкери на Франция на респективната държава. Самиятъ фактъ, че банкери не даваха пари, доказва, че тѣ навѣрно гледатъ повече своитѣ капиталистически интереси, отколкото да правятъ политика, а защото френското правителство искаше да прави политика, направи я съ собственитъ сръдства на държавата.

По втория въпросъ, който г. Пастуховъ повдигна, за това, че не сж ни били поканили на Дунавската конференция, той навѣрно не е прочелъ днешнитѣ телеграми на Телеграфната агенция, дето се съобщава, че се е повдигналъ въпросътъ за участието на България и на Гърция въ тая антанта. Казвалъ съмъ по-рано и сега го казвамъ, голя въпросъ не е никакъ още уреденъ. Това е една идея, която се е родила, но която още не е посѣяна, за да видимъ, че ще роди плодъ. Тепърва ще има не ние мал-

жит, а голѣмитѣ да спорятъ по начина, по който ще се уредятъ финанситѣ и стопанството на тѣй нареченитѣ дунавски дѣжави.

И сега, г. г. народни представители, когато ще трѣбва да кажа нѣколко думи по актуалния въпросъ за отношенията ни съ портъоритѣ на довоеннитѣ заеми, азъ собствено не искамъ да правя политика. Дълга да ви съобща най-откровенно, че не зная да се е мѣсила френската политика по тоя въпросъ и досега никакви постѣпки не ни сѣ правени. Този въпросъ е чисто финансовъ между насъ и портъоритѣ на заемитѣ ни, въпросъ на отношения между еднаи позиции, които ние заемаме възъ основа на препорѣжитѣ на Обществото на народитѣ, и други позиции, които заематъ портъоритѣ на довоеннитѣ заеми, съгласно разбиранията, които иматъ за своитѣ интереси. Азъ имамъ случай да говоря предъ васъ по този въпросъ нѣколко пѣти и сега ще искамъ само да отбѣлежа нѣколко факти.

Ние отидохме предъ Обществото на народитѣ, за да изложимъ нашето тежко финансово и стопанско положение и да убедимъ финансовия комитетъ, представителъ на Обществото на народитѣ, че се нуждаемъ отъ известна подкрепа. Изложиме положението таковъ, какво то е. Дойдоха у насъ представители на финансовия комитетъ, за да го изучатъ на самото мѣсто и приеа нашето изложение. Още преди да се произнесе финансовиятъ комитетъ, ние, бидейки въ Парижъ, се обърнахме къмъ портъоритѣ на нашитѣ заеми, като искахме отъ тѣхъ да започнемъ преговори по конвенцията отъ 1926 г. Тая конвенция предвижда, че ако се измѣни финансовото положение на България, една отъ странитѣ има право да иска ревизия на конвенцията. Позицията ни се на това условие, предвидено въ самата конвенция, тогава ние показиме портъоритѣ да измѣнимъ тая конвенция, възъ основа на постановленията, които се съдържатъ въ самата нея. Носителитѣ на заемитѣ ни казаха: „Нека почкаме решението на финансовия комитетъ“. Чакахме. Финансовиятъ комитетъ се произнесе — да не влизамъ въ детайли — даде ни известни препорѣжки. Обрнахме се отново къмъ портъоритѣ на нашитѣ заеми: „Г-да! Да започнемъ отново преговори, за да наредимъ отношенията си възъ основа на едно фактическо положение, признато не вече само отъ насъ, а признато отъ такъвъ органъ, какъвто е Обществото на народитѣ“. Отговориха ни: „Почакайте пакъ да чуемъ решението на Съвета на Обществото на народитѣ“. Чакахме тоя день. Обществото на народитѣ възприе препорѣжитѣ, които ни даде финансовиятъ комитетъ и възприе въобще онова, което ние бѣхме искали: 50% ще се плаща на довоеннитѣ и следвоеннитѣ заеми въ чужди дивизи; другитѣ ще се блокиратъ на името на съветника при Народната банка, като представители на Обществото на народитѣ. Тая сума, следъ като ни послужи на насъ за покрѣване на дефицити отъ миналия бюджетъ, ще се даде единъ бонъ, непрехвърляемъ, безлихвенъ, въ лицето на г. Вато тукъ, представителъ на Обществото на народитѣ. Ние, г-дз, смѣтайки вече, че тия препорѣжки сѣ дадени отъ единъ такъвъ международенъ органъ, безпристрастенъ, неутраденъ, който не взема своитѣ решения отъ симпатии или антипатии къмъ единъ или другъ и има силни мораленъ авторитетъ, за да се наложи както на длъжника, така и на кредитора, стоимъ на позицията да изпълняваме задълженията си: точно на срокъ внасяме си 60% въ чужди дивизи, другитѣ 50% се отдѣлятъ и се поставятъ въ една смѣтка отдѣлна въ Народната банка на името на съветника на Обществото на народитѣ, споредъ препорѣжитѣ на самото Общество на народитѣ.

На 15 априлъ Министерскиятъ съветъ взе постановление, съ което взе препорѣжитѣ на Обществото на народитѣ и нареди начина на плащането, както и отвори тая смѣтка въ Народната банка, и сумитѣ постѣпватъ тамъ. Портъоритѣ, обаче, не се съгласиха съ препорѣжитѣ на Обществото на народитѣ и още отначало протестираха. Тѣхната теза е следната: Обществото на народитѣ е едно учреждение, което нѣма право да задължава частнитѣ кредитори и да урежда тѣхнитѣ смѣтки съ тѣхнитѣ длъжности; Обществото на народитѣ може да дава препорѣжки, обаче носителитѣ на заемитѣ иматъ право да разполагатъ съ своитѣ суми. Въ началото едни се опитаха да искатъ да имъ плащаме 100%, цѣлата сума. Ние отказаме. Портъоритѣ на следвоеннитѣ заеми още не сѣ създали едно сдружение помежду си, за да може да се третира съ нѣкого, и тѣ сѣ въ пѣтъ сега да създадатъ такова едно учреждение, което ще представлява всичкитѣ портъори, за да може да се влиза съ тѣхъ въ прѣки пре-

говори. Носителитѣ, обаче, на довоеннитѣ заеми иматъ една вече съществуваща организация, едно сдружение, което е въ Парижъ. Въ продължение на два месеца ние отправяме два пѣти специални писма, поканвахме ги да започнатъ преговори относително ревизията на конвенцията отъ 1926 г. Никой не се отзовава на нашата покана. На 1 юний отправихме друго едно писмо, съ което също ги молихме преговоритѣ да започнатъ непосредствено следъ затварянето на конференцията въ Лозана, било въ Лозана, било въ другъ единъ градъ, избранъ отъ носителитѣ на българскитѣ титри. Дадохме този срокъ до 15 да ни покажатъ мѣсто, въ което тѣ желаятъ да започнатъ и да свършимъ окончателно въпроса.

Нашата теза е следната. Вѣрно е, че препорѣжитѣ на Обществото на народитѣ не разрешаватъ аи фондъ нашия споръ, който водимъ съ носителитѣ особено на довоеннитѣ заеми. Съ носителитѣ на довоеннитѣ заеми ние имаме конвенция. Възъ основа на правото, възъ основа на аргумента, който черпимъ отъ чл. 8, и възъ основа на фактическата обстановка, възприета отъ Обществото на народитѣ, ние имаме юридическото основание да искаме ревизията на тая конвенция. Въпросътъ за насъ се повдига за намалението дълга по тая конвенция. Временното положение, което се установява отъ Обществото на народитѣ за 6-тъ месеца е временно положение. Въ тоя периодъ да уредимъ отношенията, за да стане окончателно разрешенъ спорътъ помежду ни.

Азъ имамъ случай да го кажа и по-рано и сега го повтарямъ. Ние имаме една сключена конвенция и въ чийто чл. 8 е предвидено, че ревизия на конвенцията може да става при едно обстоятелство: влошаване финансовото положение на държавата. Е добре, това обстоятелство е констатирано отъ Обществото на народитѣ, следователно, ние имаме юридическия, правния аргументъ да искаме измѣнение на тая конвенция. Но кредиторътъ не се съгласява. Въ тоя случай кой трѣбва да бѣде арбитъръ-сѣдия? Менъ ми се чини, че въ такъвъ случай благоразумието е въ интересъ на двѣтъ страни — кредиторъ и длъжникъ. Да се отиде предъ Хагския сѣдъ, такава юрисдикция не е предвидена. Ако ли нѣмахме предвидено въ конвенцията това обстоятелство — влошаване на финансовото положение на държавата — нѣмаше що да правимъ. Но това обстоятелство е предвидено въ конвенцията и влошаване финансовото положение на държавата е фактически доказано, е фактически констатирано отъ Обществото на народитѣ. Значи, настѣпилъ е моментъ, когато ревизията трѣбва да се иска. Но носителитѣ на нашитѣ титри не се съгласяватъ. Какво може да направи длъжникътъ?

3. Попозъ (з): Най-благоприятно положение — да не плащаме.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ ви изнасямъ нашитѣ позиции тѣй, както сѣ тѣ, за да дойда веднага на разискванията, които имаме. Нашата позиция е известна. За довоеннитѣ задължения, съгласно препорѣжитѣ на Обществото на народитѣ, ние внасяме 50%. Смѣтката на името на г. Вато, представителъ на Обществото на народитѣ, е открита. Значи, препорѣжитѣ на Обществото на народитѣ ние ги изпълняваме. Но тѣ ни казватъ: „Не! Г. Вато, представителъ на Обществото на народитѣ, не може да ни представлява, ние сме си отдѣлно, ние сме портъори, носители на нашия интересъ“.

Въ писмото, което г. Шарло, представителъ на портъоритѣ, е написалъ — в. „Свободна речъ“ оня день го преведе изцѣло — той признава, че портъоритѣ искатъ да имъ плащаме 100% — нѣщо, което ние не можемъ никога да направимъ. По-подире се съгласиха да си получатъ 50%, но искатъ нѣщо друго: тази смѣтка да се открие на името на г. Шарло, като представителъ на носителитѣ на титритѣ, а не на г. Вато.

Г. г. народни представители! Ние смѣтаме, че отъ гледището на морала, на п. авотъ, на почтеността, ние стоимъ на здрава позиция, като следваме препорѣжитѣ на Обществото на народитѣ. Не е въпросъ да правимъ бунтарство, нито желаемъ да правимъ бунтарство, нито даже искаме да доказваме, че едностранчиво искаме да развалимъ единъ двустраненъ договоръ. Напротивъ, ние поддържаме, че предвиденитѣ обстоятелства за ревизията на този договоръ сѣ установени и имаме основание да искаме ревизия. И затуй казваме: „Заповѣдайте, г-да, окончателно да свършимъ въпроса; елате, готови сме“. Но ако носителитѣ не желаятъ — както и не желаятъ — какво може да направи България, какво може да направи всѣко правителство, което би било на наше мѣсто? Ако, г-да, за довоеннитѣ заеми не бѣха предвидени като гаранция бандеролитѣ и

друго, какво щеше да бъде положението на кредитора? Щеше да търпи туй положение, което е създадено, както всички го търпят. Защото съдбата на тия 50% блокирани суми, които са в Народната банка, ще се разрешава по същество първо с носителите на титрите. Какво вреди на кредитора, че тия пари седят там сега на името на представителя на Обществото на народите? Тъй искат да бъдат на тяхно име. Ами че ние ще нарушим позицията, ще нахърним моралния авторитет на Обществото на народите, ако приемем това нещо. Защото ако ние замъним лицето, представено от Обществото на народите, съ представителя на носителите на титрите от довоенните заеми, същото могат да кажат и носителите на следвоенните заеми и тогава ще стане туй, че и носителите на довоенните заеми ще си имат смътка, и носителите на следвоенните заеми ще си имат смътка, и представителят на Обществото на народите, г. Вато, няма да има смътка. И никакви суми няма да се внасят за тая смътка. Тогава къде е решението на Обществото на народите? Какъ едно правителство може да приеме тия позиции на портъорите, когато те от основа ще измънят препоръките, които ни е дало Обществото на народите?

Г. г. народни представители! Не е бунтарство, ако следим препоръките на Финансовия комитет и на Обществото на народите. Напротив, изпълняваме едно задължение. Защото Обществото на народите, колкото и да не представлява портъорите, все-таки е институция, на която са възложени надеждите на всички страждущи, на всички, които мислят, че финансовата и стопанска разруха на света днес ще може да се уреди съгласно на тия именно институции, които са международни и на които целта е собствено да посочат и издирят пътищата, по които ще може да се оправи светът. Това е техният *raison d'être*, и на Финансовия комитет, и на Обществото на народите. Може ли някой сериозен човек да поддържа, че поведението ни е въ разрез с морала и правото, когато ние поддържаме позициите на Финансовия комитет? Г-да! Никой не може да обвинява българското правителство, че то, следвайки препоръките на Обществото на народите, иска собствено да пакости на интересите на някого. Защото интересите на кредитора и длъжника са солидарни, са свързани. Особено кредиторите въ сегашно време трябва да разберат положението на длъжниците си, защото длъжникът е по-склонен да скъсва и да отива към авантюра. Въ случая кредиторите трябва да разберат нашето положение, защото ние сме длъжници, които желаят да бъдат изправни, и правим жест, макаръ че тия 50%, които внасяме, са извънредно тежки за българските финанси и кой знае дали бъдещето ще ни позволи да внасяме и тях. При такова положение ще разберете, че ние сме един длъжник, който и въ тези тежки времена иска да бъде честен и порядъчен, да изпълни задълженията си. Кредиторите имат по-голямо задължение въ това отношение. Защото или ще се уредят работите нормално между кредитора и длъжника, за да може положението да бъде износно за двете страни, или кредиторите могат да рискуват повече, ако не искат да уредят смътките си с длъжниците. Тъй е въ частния живот у нас, тъй е и въ международния живот. Ние не правим нищо друго.

Г. г. народни представители! За да ви покажа, че въ това отношение ние никакво бунтарство не правим, а, напротив, искаме да бъдем точни изпълнители на препоръките, които са ни дадени, ще ви прочета следния писма. Ще трябва да ви кажа, че когато на 28 май 1932 г., преди десет дни, се повдигна въпросът — че ние, ако не приемем исканията на г. Шарло, като представител на довоенните заеми, той ще спре бандеролите, които са заложили по заема от 1902 г. — ние отговорихме едно писмо до г. Шарло тук, като представител на портъорите, което се изпрати също и до всичките представители на тия портъори, извън г. Шарло, и му съобщихме следното: (Чете) „28 май 1932 г. Г. министър Шарло — делегат на носителите на титрите на заема от 1902 г.

Г. делегат! Въ допълнение на писмо № 3.306 от 25 май, отправено от директора на държавните дългове, и след устните обяснения, които ви бяха дадени от директора на държавните дългове, г. Стоянов, ние констатирахме съ голямо съжаление, че исканията съ горещитаното ни писмо, бандеролите да ни бъдат освободени и предадени, не са удовлетворени. Ние дължим да привлечем Вашето внимание върху факта, че неотпуцването на бандеролите ще причини значителни загуби на тютюневите фабрики и те ще бъдат принудени, по липса на бандероли, да затворят фабриките си и уволнят ра-

ботниците си, а съ това биха се намалили много приходи, и безъ това тъй много намалели. За да се избегне затварянето на тютюневите фабрики и силното спадане на приходите, българското правителство е длъжно да вземе решение за напечатването нови бандероли въ Държавната печатница въ София. Намърихме за необходимо да ви съобщимъ това“.

Въ същото време дадохме една телеграма до секретарията на Обществото на народите, съ която му съобщавахме следното: (Чете)

„Делегатът на носителите на титри от предвоенните заеми отказва да даде на българското правителство нужните за фабрикуването на тютюна бандероли, въпреки плащането на съответната 6-месечна платка до 14 септември 1932 г. за заема ни от 1902 г., според резолюцията на Обществото на народите. За да се избегне затварянето на тютюневите фабрики и голъмото намаление приходи на българската хазна, ние сме задължени да вземем решение за напечатването на нови бандероли въ Държавната печатница въ София. Смътате за необходимо да ви съобщимъ нашето решение“.

Изпратихме тая телеграма до секретарията на Обществото на народите, а също и едно писмо, въ което подробно съобщаваме същото съдържание.

Съ това искахме, г. г. народни представители, да съобщимъ на носителите на титри от нашите заеми, а също и на секретарията на Обществото на народите, че ако българското правителство бъде принудено да мине към напечатването на нови бандероли, то това не е от желанието да се кара съ носителите на титрите от нашите довоенни заеми, но българското правителство се поставя въ необходимостта да действа иначе. Защото, ако не ни дадат нашите бандероли, както не ни ги дават, ние смътате, че нашата позиция е права от гледище правно, човешко и морално. Ние плащаме според препоръките на Обществото на народите, искаме да внасяме сумите на неговите представители, но портъорите, носителите казват: „Не, ще ги дадете намъ“. И за да си достигнат целта, която ние смътате, че не е въ съгласие съ препоръките на Обществото на народите, казват ни: „Вие имате заложили у нас приходите от вашите бандероли, няма да ви ги дадемъ“. Какво трябва да правимъ?

Министър С. Стефановъ: Въпреки че фактически ние сме платили.

Министър-председател Н. Мушановъ: Фактически ние сме платили 50%.

Министър С. Стефановъ: До септември месец.

Министър-председател Н. Мушановъ: Предплатили сме до септември месец. Портъорите казват: „Ако не приемете нашите условия, не ви даваме бандероли“.

За да запазимъ интересите на българската хазна, за да запазимъ интересите на българското стопанство — защото не е шеговите въпросът въ тия дни да затворимъ фабрики, да изпъдишъ всички работници, да си причиняваме пакъ вътрешен социален смут и да пазимъ интересите на самите портъори, защото сумите, които събираме, ги събираме, за да платимъ тях, ние не можемъ да не събираме суми от бандерола. Не можемъ да направимъ това. Изпълнението на задълженията не става от насъ, а от портъорите, които не желаят да дойдат да третиратъ окончателно съ насъ. Ние три пъти ги канимъ, но те не се отзовават на поканата ни. Въ преходния период ние изпълняваме препоръките на Обществото на народите. Ако не ни дават бандероли, че си ги намъримъ. Ние искаме да гарантираме приходите си, а не да загубваме милиони въ тия времена, когато те са много скъпи за насъ защото съ тия милиони ние посрещаме плащането на тия наши довоенни заеми. Не можемъ да направимъ друго, освенъ да потърсимъ начинъ, по който да съберемъ тия приходи. Като отхвърляме от насъ всякаква отговорност и я хвърлимъ на ония, които причиняватъ тия вреди, ние ще прибъгнемъ до напечатването на наши собствени бандероли. (Ръкоплъскания от мнозинството)

Азъ дължа да заявя тукъ предъ народното представителство, че ние не сме от тия, които смътатъ, че няма да се създадатъ неприятности между носителите на заемите и държавата. Искамъ предъ васъ да кажа най-искрено и откровенно, че ние не сме дирили случаи за конфликти съ тях, нито пък е желателно да влизаме въ такива конфликти. Надъвамъ се, че въ последните минути, които изживява спорътъ по този въпрос, носителите на нашите довоенни заеми ще разбератъ, какво българското правителство, ако е принудено да прибъгне къмъ

тая мърка, то е затова, защото се намира при невъзможност да постъпи другояче.

Така стои въпросът въ няколко думи. Ако стане по-нататък нужда въпросът да се разяснява по-надълго, аз ще тръбна тогава да ви прочета всичките писма, цѣлата кореспонденция, която съм ималъ.

Засега мога да увѣря народното представителство, че нѣма никакви тайни по тия въпроси, въобще не може да има никакви тайни, защото смѣтамъ че не е доблестно да се държатъ тайни отъ страна на правителството. Ние сме искали съ носителитѣ на титритѣ по нашитѣ довоенни заеми да бждемъ въ най-почтени отношения. Два-три пѣти ги канихме да дойдатъ, за да третираме наедно, но тѣ отлагаха. Докогато нѣма окончателно свѣршенъ въпросъ между насъ, въ преходното време отъ 6-тѣ месеца ние трѣбва да извършимъ онова, което ни е препоръчано отъ Обществото на народитѣ. Ако носителитѣ на предвоеннитѣ заеми не държаха въ ржцетѣ си бандеролитѣ, днесъ ние нѣмаше да имаме тая неприятност, нѣмаше да се създава конфликтъ такъвъ, какъвто не е възможно да се създаде съ носителитѣ на титритѣ на следвоеннитѣ заеми, защото ние си внасяме 50% на името на г. Вато, представителъ на Обществото на народитѣ. А тъй като само бандеролитѣ сѣ въ тѣхнитѣ ржце, искатъ да ни заставятъ да приемемъ предложения, които не сѣ приемливи. Така не може и не бива. Никой отъ васъ нѣма да разбере. Надѣвамъ се и желая и носителитѣ на нашитѣ довоенни заеми да разбератъ, че ние не димимъ случай за дразнене или за неизпълнение на нѣкакви наши задължения.

Нека завърша, г-да, като пакъ ще повторя: надѣвамъ се, че въ последния моментъ ще може да се разреши благополучно спорътъ. Случаятъ ми се представи днесъ, когато прокарваме бюджета на държавнитѣ дългове да мога да ви кажа нѣколко думи тъкмо въ момента, когато сме предъ невъзможността да имаме бандероли. Тютюневитѣ фабрики отъ два дена искатъ бандероли, защото нѣматъ. Заявяватъ, че спиратъ фабрикуването на тютюна, затварятъ фабричитѣ и разпускатъ работницитѣ. Въ тоя моментъ азъ казвамъ, че благодарумието може би ще надвие, а именно носителитѣ на титритѣ отъ нашитѣ заеми ще ни дадатъ бандеролитѣ, за да можемъ да доволнимъ нашитѣ нужди, защото иначе, въпрѣки всѣко наше желание, не само днешниятъ кабинетъ, но който и другъ кабинетъ да е тукъ, . . .

Д. Ачковъ (нац. л. о): Цѣлиятъ български народъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: . . . при това положение, цѣлиятъ български народъ (Ржкоплѣскания отъ мнозинството и опозицията, безъ работницитѣ) не може да вземе, г. г. народни представители, друго решение, освенъ онова, на което ние ще се спремъ окончателно, ако ли представителътъ на носителитѣ на титритѣ отъ заемитѣ не се съгласи да ни предаде бандероли днесъ, ние ще се принудимъ да си напечатимъ бандероли, като отсега отхвърляме всѣка отговорност на правителството, защото то е поставено въ невъзможност да постъпи другояче. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството, сговориститѣ и националибералитѣ обединени)

Председателътъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! По критиката и бележитѣ, които се направиха на бюджета за разходитѣ по държавнитѣ дългове, азъ считахъ за излишно да вземамъ думата и да казвамъ нѣщо повече отъ това, което каза г. министъръ-председателътъ. Азъ считамъ, че днесъ по всѣки другъ бюджетъ отъ общия бюджетъ на днешното управление може да се правятъ бележки и критики оправдани, въпрѣки тежитѣ условия, при които днесъ се живѣе, но специално по бюджета на държавнитѣ дългове днесъ не може да се каже нито дума въ упрѣкъ на днешното управление. Тежеститѣ на държавата по този бюджетъ сѣ адни тежести събирани отъ съществуването на България до днесъ. Най-малко днешното управление съ своитѣ действия или съ своята политика е допринесло нѣщо, за да се увеличатъ тия 2.018.902.690 л. задължения, които се представляватъ повече отъ $\frac{1}{3}$ отъ редовния бюджетъ на държавата.

Но, г. г. народни представители, тъй като по другитѣ бюджети се правятъ бележки и се критикува политиката на днешното управление, азъ считамъ, че тъкмо този бюджетъ дава възможност на правителството да защити

своята политика. Това, обаче, азъ днесъ нѣма да сторя затуй, защото считамъ, че по тия въпроси достатъчно сме се обяснили и е излишно по поводъ тоя бюджетно-проектъ да се връщаме къмъ миналото, ценейки важността на днешния моментъ и разбирайки, че излишното на страната отъ туй положение, въ което е. може да стане само съ обединенитѣ усилия на българския народъ.

Но, г. г. народни представители, ако при други случаи на критика отъ опозицията се отричатъ всички целесъобразни действия, които правителството е принудено да предприема днесъ по разглеждането на този бюджетнопроектъ безъ основание се подхвърля, че бюджетнопроектътъ на държавнитѣ дългове, който е представенъ, не отговаря напълно на истинскитѣ си задължения. Азъ приемамъ тази бележка по начало, съ нишожни различия, каквито има въ него, защото искамъ да бжда искренъ докрай и защото отъ противното нѣма абсолютно никаква полза. Но понеже се каза, че правителството трѣбвало да бжде открито, само по тая причина вземахъ думата да кажа нѣщо.

Позволете ми, г. г. народни представители, по първия въпросъ да добавя много малко къмъ онова, което каза г. министъръ-председателътъ за малкитѣ недоразумения, които има въ този моментъ и които не знаемъ какъ ще свѣршатъ, за да отговоря нѣщо и на уважаемия г. Пастуховъ, който въ формата на едно категорично питане искаше да чуе известни обяснения, дали тѣзи недоразумения сѣ такива, каквито се изнасятъ въ нашата преса. Трѣбва и да му благодаримъ за декларацията, която направи, че намира политиката и позициитѣ, които устоява днешното правителство, напълно за прави и ги подкрепя.

Г. министъръ-председателътъ даде подробности по въпроса за бандеролитѣ. Азъ имамъ само да добавя нѣщо, което трѣбва да се има предъ видъ, за уяснение на тия именно позиции, които намиратъ пълното одобрение на цѣлокупния Парламентъ.

Днешното правителство, държейки смѣтка за постановленията на чл. 8 отъ конвенцията по нашитѣ предвоенни заеми, както ви е известно, въ своята среща презъ месецъ януарий въ Женева, когато имаше да се разглеждатъ тия въпроси, депозира своето решение. Изключителното положение, въ което се намираше страната, му наложи да стори това — то трѣбваше да изпълни своя дългъ, по силата на юридическата база на чл. 8 отъ конвенцията отъ 1926 г. за нашитѣ предвоенни заеми. То държеше смѣтка и за едно фактическо положение, при което не можеше да затвори очитѣ си и трѣбваше бързо да действа. Неговитѣ действия бѣха много коректни и много правилни и тѣ бѣха правилно схванати и преценени и дадохъ своя резултатъ. На тази тема вече сме се обяснявали, излишно е днесъ да повтарямъ. Въ това решение на Министерския съветъ, което бѣше депозирано въ Женева, за предвоеннитѣ заеми специално се казва, че при днешното, промѣнено положение, при днешната стопанска и финансова конюнтура и перспективитѣ, които се чертаятъ, българското правителство заявява категорично и недвусмислено, че то не само не може по довоеннитѣ заеми да плаща пълната валоризация до злоа но то не може да поддържа и днешната база. Това бѣ преценено и ние имаме известното вече решение и препоръки отъ финансовия комитетъ и Обществото на народитѣ.

Представителътъ на титритѣ на предвоеннитѣ заеми г. Шарло, обаче, иска вноситѣ, които ние правимъ, да не бждатъ на представителя на Обществото на народитѣ, съветникътъ при Българската народна банка, а да бждатъ на негово име. Правителството съчете това искане за погрѣшно и счита, че то може да създаде една юридическа и една фактическа база, въ смисълъ като едно ново споразумение, безъ да се намаляватъ задълженията и, докато още не сме влѣзли въ преговори за окончателно споразумение, да измѣняваме решението на Обществото на народитѣ. Това може да се претълкува, че ние измѣняваме решението на Обществото на народитѣ, отъ кждето биха ни казали, че съ тѣзи портъори ние сме се споразумѣли и че по-нататъкъ нѣма какво да се силаемъ на решението на Обществото на народитѣ не само по силата на юридическата база по чл. 8, но и на фактическата, установена съ ония протоколи отъ проучванията на делегатитѣ, които по-рано азъ и г. министъръ-председателътъ ви четохме. Тия рапорти потвърждаваха измѣнитѣ се днесъ стопански и финансови условия на положението на България, на нейния капацитетъ и на невъзможността ѝ да продължава да плаща въ досегашнитѣ размѣри. Една отъ причинитѣ, които накараха правителството да не се съгласи, въпрѣки всичкитѣ усилия, които то употреби и употребява и днесъ още да постигне съгласие, е именно това негово решение за искане намаление въ плащанията, което бѣше признато вече тамъ.

Ще се съгласите, г. г. народни представители, при това малко обяснение, което ви давамъ, че колкото и да се смѣта, че е само една форма тълкуванието на представителя на портюритѣ на титритѣ, все пакъ ние имаме страха, че тя би могла да създаде затруднения за утрешното разрешение на въпроситѣ. Ето защо ние по никой начинъ не можехме да ги приемемъ, макаръ и съ мъжа да отидохме къмъ това решение.

Считамъ за излишно да говоря повече по този въпросъ, защото обяснения по него се дадоха отъ г. министър-председателя. Исканъ да допълня само този фактъ, който считахъ, че е важенъ и че трѣбва да се знае отъ народното представителство.

Минавамъ на политическата, тъй да се каже, страна на въпроса по държавнитѣ заеми, за да отговоря на нѣкои бележки и да използвамъ нѣкои признания, които се направиха и които идатъ само да потвърдятъ нашето становище и нашитѣ мнения, които ние сме давали и вчера и днесъ по този проблемъ, за тежкото финансово положение на страната. Не е време днесъ да се впускаме и преценяваме свѣтовното положение, нито да търсимъ изхода отъ него. Това е една голѣма задача, непосилна нито за мене, скромненъ деецъ въ тази областъ, нито за други голѣми фактори, защото много право казва г. Ляпчевъ, че всички ония голѣми капацитети, които боравиха съ тия въпроси, много нѣща не предвидѣха и въ много нѣща останаха днесъ излѣгани. Но, г. г. народни представители, както каза и г. Ляпчевъ, налага се нѣщо да се поясни. А специално за нашата страна трѣбва да си изяснимъ нѣщата и да се съгласимъ, че живѣхме съ много погрѣшни разбирания и настроения, което винаги съмъ поддържалъ, повтарямъ го и днесъ, и което не малко допринесе, за да бѣдемъ ние днесъ тъй затруднени и въ такова положение съ тежки последици и отражения въ нашия стопански, държавно-финансовъ животъ, както и г. Ляпчевъ призна, и съ едни потресающи прояви. Това сѣ логическитѣ последици на едно положение, което налага отъ своя страна енергични и бързи мѣрки. Това създава други последици, тѣ влѣкатъ пъкъ следъ себе си трети и т. н., за да се нахърни още по-силно както стопанскиятъ животъ, така и държавно-финансовиятъ, което затруднява и прави невъзможно удовлетворението и на най-необходимото, което се изразява въ днешното тежко положение, което всички чувствуваме и което никой не отрича. Днесъ вече нѣма спорове; днесъ въ констатацията всички сме съгласни.

При общитѣ дебати по бюджета, г. г. народни представители, както при много други случаи, азъ съмъ поддържалъ една теза, че отдавна бюджетътъ е престаналъ да бѣде огледалото на нашитѣ държавни финанси. Увлѣченията, съ които се живѣе, докараха едно положение, което вече не се изразява само въ затрудненията на бюджета, нито въ този законъ за държавнитѣ дългове, който вие ще има да гласувате — извънъ него има много и много още тежести — на държавата, въ общественитѣ и изборнитѣ учреждения, свързани съ държавата, макаръ и прѣко несвързани съ самия бюджетъ, които даватъ своето отражение и които затрудняватъ и спѣватъ нейния животъ.

Ето защо, г. г. народни представители, когато ние, при разглеждане отдѣлнитѣ бюджети, правимъ своята критика, своитѣ бележки, когато въобще се критикува политиката на днешното правителство, трѣбва преди всичко да се има предъ видъ положението, възможноститѣ, които ни сѣ налице и мѣжнотиитѣ за постигане известни цели и задачи. Това минало трѣбва да бѣде изяснено и за мое съжаление — колкото и да искаме да бѣдемъ въздържани — и да го заздравяваме, за дълги години още ще се приказва за него. Азъ бихъ казалъ, че то ще остане като една епоха, която постави нашата страна въ днешното положение.

Г. Ляпчевъ каза, че нѣкои отправятъ упрѣци къмъ голѣмия институтъ въ Женева. Не съмъ нито азъ, нито е днешното правителство, които можемъ да отправимъ упрѣкъ къмъ този голѣмъ свѣтовенъ институтъ, който се е нагърбилъ съ тази тежка задача — да разрешава голѣми свѣтови проблеми. Облекченията, които той свършено искрено е правилъ на изнемогващитѣ страни, като негова задача отъ времето следъ войната до днесъ, тѣ трѣбваше да бѣдатъ правилно използвани. Чиститѣ и добритѣ намѣрения на ония, които трѣбваше да подпомогнатъ и подпомогнаха, за да облекчатъ положението ни и ни направятъ платежеспособни, както се каза, не трѣбваше да се използватъ погрѣшно и да отегчатъ положението днесъ повече. Да се спекулира съ това бѣше абсолютно непозволено. Ето защо, г. г. народни представи-

тели, когато ще се критикува дейността на този институтъ, както и отдѣлнитѣ мѣрки на правителството, които се наричатъ палиативи, ще трѣбва туй положение да се знае и ще трѣбва да се знае защо се налагатъ тия палиативи отъ всевъзможенъ характеръ.

Азъ ще искамъ да използвамъ случая да кажа поне две-три думи за една друга областъ.

Каза се, че днесъ нашата монета е стабилизирана и легализирана.

Министър-председател Н. Мушановъ: Не задавайте страхове.

Министъръ С. Стефановъ: Нѣма да задавамъ страхове, но азъ трѣбва да обясня въпроса. Днесъ, г. г. народни представители, ние минаваме къмъ девизни ограничения. Ако тия девизни ограничения не се правятъ, можемъ ли ние да бѣдемъ тъй спокойни за нашата девиза? Азъ искамъ да разсѣя теоритѣ, които се поддържатъ и които сѣ тъй основно погрѣшни при днешното аномално положение на свѣта и отдѣлно на държавитѣ при днешната девизна стагнация. Нима златото, което стои въ Народната банка, гарантира stabilitetа на лева? Златото гарантира само правото на този париченъ знакъ да циркулира. Така бѣше нѣкога теорията, когато не съществуваша никакви инфлации и дефлации, нито девизни притѣснения. Но когато днесъ се намиратъ при едни девизни дефицити както у насъ така и навсѣкѣде, и ако не сѣ взети своевременно мѣрки и ако срѣдствата, съ които вие трѣбва да поддържате вашитѣ платежи, не стигатъ, къде е тогава гаранцията за stabilitetа на монетата? Ето защо всички ограничения, всички палиативи, които идатъ отгоре чрезъ Народната банка, както и други мѣрки, които се предприематъ, идатъ именно да подкрепятъ това, което ни говори г. Ляпчевъ.

Но, г. г. народни представители, ние ще трѣбва да обсъдимъ тия мѣрки, които се наложили по силата на едно създадено тягостно положение и да видимъ иматъ ли тѣ и други отражения политико-икономически, а следъ това фискални и стопански. Ето единъ въпросъ, по който азъ, по този поводъ, ще трѣбва да кажа две думи.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля, г. министре. — Г. г. народни представители! Частъ е 8, . . .

Министър-председател Н. Мушановъ: До 12 часа да се продължи заседанието.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приематъ да се продължи заседанието до 12 часа, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Нима нѣмаше възможностъ тия подпомагания въ заемъ да бѣдатъ въ по-малки размѣри? Нима нѣмаше възможностъ да бѣдатъ тѣ по-правилно използвани и трѣбваше ли надъ всичко това напълно да сѣ изчерпали девизнитѣ запаси и да се натрупатъ девизни задължения на много и много милиарди?

Презъ войнитѣ България не нахърни кредита на своето стопанство? А какво правимъ днесъ? Докато се мъчехме по-рано да убедимъ нашитѣ кредитори-банкери по държавнитѣ заеми, че не можемъ да плащаме на тѣхъ повече отъ това, което плащаме по частнитѣ иностранны задължения, т. е. само 50%, днесъ сме принудени да плащаме за чуждестранни задължения на стопанския ни животъ 15, 20 и 30%! Дава ли си всѣки смѣтка за последицитѣ отъ това? Разбира ли се ясно голѣмото нахърнение кредита и довѣрието на стопанския животъ? И вие виждате, че това има за последица внасянето на законопроектъ за регулиране ценитѣ на стокитѣ отъ външенъ произходъ, понеже настѣпи поскѣпването на иностраннытѣ стоки поради чрезмѣрно намалялия вносъ. Едното влѣче следъ себе си другото. Ами последицитѣ отъ това положение върху кредита на нашето стопанство? Ами нахърненето главно на производството? Най-сетне ние трѣбва да ограничимъ внасянето отвънъ на известни стоки, докато тѣ сѣ отъ второстепенно и третостепенно значение. Но ние ще спѣемъ нашето производство поради липса на сурови материали, вноса на които се ограничава отъ недаване достатъчно девизи, и аномалията, която ще настѣпи, ще се отрази и върху фиска, независимо отъ общото разстройство и девизно изтощение, вследствие промѣнената конюнктура — падането извънредно много ценитѣ на нашитѣ земледѣлски произведения, каквито ние единствено изнасяме.

Ето защо азъ считамъ за необходимо да кажа нѣколко думи сега. Когато се критикуваше днешната политика и

дейност на правителството, трѣбва да се има предъ видъ едно основно влошено положение, което сме заварили, и както то се е измѣнило днесъ. Трѣбва да се иматъ винаги предъ видъ възможноститѣ, съ които оперираме. Сѣщо така трѣбва да се иматъ предъ видъ и голѣмитѣ тежести, които ни налагатъ чрезмѣрнитѣ заеми, които се сключиха, съ всичкитѣ имъ последици, каквито ги виждаме днесъ. И въ миналото поддържахъ, и сега поддържамъ, че тия заеми можеха да бѣдатъ по-малки. За доказателство ще ви спомня проучванията, които се направиха отъ представителитѣ на Финансовия комитетъ при Обществото на народитѣ презъ 1926 г. по бѣжанския заемъ. Въ резултатъ отъ тия проучвания г. Солтеръ въ своя докладъ препорѣчваше да ни се даде единъ заемъ отъ 600—650 милиона лева за нуждитѣ на бѣжанцитѣ. Обаче употребиха се всички усилия тоя заемъ да бѣде увеличенъ. А знаете по-нататѣкъ какви последици даде увеличението на този заемъ презъ 1926 г. за валоризацията на довоеннитѣ заеми. Ако не бѣ увеличенъ тоя заемъ, може би въпроситѣ щѣха да се уредятъ тогава по-добре.

Не можеше да бѣде оправдано тогава увеличението на този заемъ за специалнитѣ му цели, ако нѣмаше други скрити. Нима не можеше той да бѣде намаленъ въ едни разумни, минимални, прилични рамки, отговаряйки на нашата възможностъ и нужди? Днесъ България трѣбва да се справя съ довършването на не знамъ колко километри желѣзници, нуждни и ненуждни, бихъ казалъ, за които трѣбватъ единъ и половина милиарда лева — една тежестъ, която леко не може да бѣде изоставена. Днесъ трѣбва да се завършатъ безброй, ненуждни въ голѣмата си частъ, постройки, започнати въ голѣми мащаби, защото ако не бѣдатъ завършени, тѣ ще се разрушатъ. Онзи денъ дойде при менъ единъ чужденецъ, който бѣше пропѣтувалъ съ автомобилъ отъ Плевенъ до София и ми каза: „Г. министре! Отъ Плевенъ до София азъ преценихъ постройки надъ 200 милиона лева, когато сѣщитѣ нужди сѣ могли да бѣдатъ задоволени съ половината“, като захваща съ новата Плевенска гара, съ Плевенската окръжна палата, минава презъ Тетевенъ, Луковитъ и всички други села и свърши съ постройкитѣ по 4-ия клм. и надъ Горна-бана.

Нима, г. г. народни представители, ние можемъ да си затворимъ очитѣ и да отречемъ тия факти? Кѣде сѣ резултатитѣ на облекчение, за които ни се приказва? Истинскитѣ, фактическитѣ резултати сѣ само отекчения, и то такива отекчения, каквито България не можеше да носи. Не съмъ азъ, който ще отрека, че при миналата конюнктура направенитѣ заеми България би могла да ги понесе, като плаща още 500—600 милиона лева повече анюитети, отколкото бѣха дотогавашнитѣ, но само ако заемитѣ бѣха разходвани за разумни цели, ако бѣха въ скромни размѣри и да бѣше запазено положението, което бѣше по-рано, въ смисълъ, че запаситѣ на Народната банка се бѣха запазили. Не бѣ позволено следъ заемитѣ държавата, както и всички останали обществени институции, да сѣ отегчени много повече, отколкото по-рано. Нескончазимитѣ депутации, които всѣки денъ приемамъ и на които се чуда какви отговори да давамъ, потвърждаватъ, че общественитѣ финанси сѣ сто пѣти по-зле отъ държавнитѣ. За държавнитѣ финанси азъ съмъ по-спокоенъ, отколкото за финанситѣ на общини, на постоянни комисии, на всевъзможни кооперации, синдикати и обществени институции — както и за стопанския животъ, за който азъ се отказвамъ да говоря — защото вие всички чувствувате добре тежкото имъ положение.

Надъ всичко, г. г. народни представители, ние сме предъ новата конюнктура, за която никой, разбира се, не е виновенъ, но при която България не е въ състояние така леко да се справи съ всички тия тежести. И ако ние днесъ не разберемъ понижената стопанска основа — не говоря за бюджетната — която едва достига 3—3¹/₄ милиарда лева, като постѣпление отъ износа, нищо не сме разбрали и далече нѣма да стигнемъ. При износа на яйца по 1-20 л. чифтѣтъ срещу 350 л. въ миналото; при износъ на преработенъ тютюнъ срдѣно по 30—40 л. килограма срещу 150 л. по-рано; при износъ на зърнени храни на тия спаднали цени 2 л. срещу 6 л. по-рано и т. н., износѣтъ по никой начинъ не може да ни даде повече отъ 3—3¹/₄ милиарда лева срещу 6 милиарда лева презъ миналитѣ години, независимо отъ другитѣ девизни постѣпления по-рано, банкови кредити и др. Всички трѣбва да си зададемъ въпроса и да си отговоримъ предъ какви перспективи сме изправени и всички трѣбва да разберемъ, че ако не свиваме бандерата, ако ние правимъ нови прегрѣшения, ние ще вървимъ по опасенъ пѣтъ.

Тѣзи думи отправямъ като апелъ и къмъ болшинството, и къмъ цѣлия Парламентъ, който апелъ да се има предъ

видъ при отдѣлни случаи, когато се взематъ заеми, защото повече нѣма време за експерименти и игри съ туй положение на страната. Достатъчно се засегна вече кредитѣтъ на държавата, но и безъ него все бихме могли да поживѣемъ малко, обаче обезпокоителното е, че се засегна основата на нейния животъ — кредитѣтъ на народното стопанство. По вина на държавата днесъ кредитѣтъ на народното стопанство е засегнатъ; и то тѣй силно, че азъ не зная какъ ще може да завършимъ съ този голѣмъ въпросъ. И затуй азъ не пропускамъ случай да изтъквамъ, че за дълго и дълго време нѣма да бѣде по силитѣ нито на днешното, нито на което и да е управление да се справи съ това тѣй тежко положение, ако цѣлокупниятъ български народъ не даде подкрепата си на една политика, която постепенно и разумно да връща назадъ, за да се сведатъ нашитѣ нужди до едни рамки, които ще могатъ да се понасятъ, защото иначе ние не ще можемъ за дълго да продължимъ.

Но, г. г. народни представители, въ туй ли положение трѣбваше да бѣдемъ при тѣзи възможности и срѣдства на близкото минало? Трѣбва ли да се каже, че и вториятъ заемъ даже не ни даде поука, да спратъ разхищенията, и че следъ него се приготвяше трети заемъ съ прилагателното име „Кооперативенъ“? Този трети заемъ не идѣше ли да закрѣпи скѣсанитѣ гащи на държавнитѣ финанси, както се направи и съ по-голѣмата частъ на втория заемъ?

Г. г. народни представители! Азъ трѣбва да ви кажа нѣколко цифри, за да ви бѣде ясно това положение, за което често иронично по нѣкой пѣтъ ми се забелязва отъ тукъ (Сочи сговориститѣ), че съмъ развивалъ нѣкакви нови теории.

Подъ гаранцията на държавата има сключени заеми на общини и окръжни комисии, за кооперативни строежи и др. за 2.744.000.000 л., отъ които въ продължение на последнитѣ години сѣ платени само около 400 милиона лева и оставатъ къмъ 2.340.000.000 л. Всички тѣзи заеми, г. г. народни представители, сѣ въ пѣтъ почти на пълно неплащане. Отдѣлни общини, като Видинъ, Плевенъ, Кнежа, Карлово и много други още не сѣ въ състояние да плащатъ нито сантимъ отъ лихвитѣ даже. А много други има, които сѣ увеличили съ 20—30% задълженията си съ наплащане на лихвитѣ и съ нови помощи още, каквито сѣ искали. Това развитие на тежести и задължения, г. г. народни представители, азъ не мога да нарека удовлетворение на културни и стопански нужди. Това бѣше едно безумно увлѣчение, което ще има да дава своитѣ тежки последици; то ще остане една знаменателна епоха, която българскиятъ народъ ще има да си спомня много години. Какъ ще се излѣзе отъ това забатачено положение е една много голѣма въпросителна.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Ляпчевъ отдавна бѣше излѣзълъ на равнището.

Министъръ С. Стефановъ: Азъ приемамъ, г. г. народни представители, всѣкидневни делегации за искане на услуги все отъ този характеръ.

А. Ляпчевъ (д. ср): Даже не считамъ за нужно да отговарямъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Защо не можешъ да отговоришъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): (Къмъ А. Ляпчевъ) Това сѣ последици отъ вашето управление.

Нѣкой отъ мнозинството: Такова пренебрежение къмъ министра на финанситѣ — не искамъ да отговаря!

Министъръ С. Стефановъ: Азъ не ще отрека, г. г. народни представители, нуждата отъ подпомагане и на кооперативни строежи, и на пострадалитѣ отъ бедствия, както бѣше случаятъ съ подпомагане населението отъ земетръсната областъ. Но азъ не мога да не подчертая, че подпомагането на пострадалитѣ отъ землетресението е станало по единъ много неправиленъ начинъ и въ едни безъ нужда чрезмѣрно голѣми размѣри. Тия подпомагания не сѣ и правилно уредени и до днесъ се намиратъ въ едно хаотично, ако ми позволите тая дума, положение, както сѣ, напр., кредитѣтъ за кооперативнитѣ строежи. До днесъ се спори съ държавата, че въ закона не било ясно положението за петгодишния строителенъ периодъ ще се плащатъ ли или не лихви. Азъ искамъ още въ тази сесия да ви занимаю съ единъ-два законопроекта за две категории отъ тия задължения, защото виждамъ, че това положение така не може да продължава, защото никой не плаща абсолютно нищо. Тукъ имамъ отъ Земледѣлската банка и

отъ Кооперативната банка сведения за помощитѣ, които сѣ дадени, напр., въ земетръсната област и които сѣщо не сѣ въ редъ и не сѣ вземени мѣрки за събирането имъ. Г. г. народни представители! Срѣдствата, които навремето се събраха отъ вѣнъ и отъ български граждани за подпомагане пострадалитѣ, не сѣ дадени помощъ на най-нуждающитѣ се, а сѣ влѣзли въ заемитѣ. Заемитѣ за строежи въ градоветѣ и селата на пострадалитѣ отъ земетръснитѣ области възлизатъ на около 140 милиона лева. Като помощъ нѣма дадено почти нищо, освенъ дребнитѣ подпомагания въ началото, постройка на бараки и други дребни работи.

А. Ляпчевъ (д. ср): Не сте изучили въпроса. Когато ще говоримъ специално, тогавъ ще видите какъ стои работата. Помощи сѣ дадени безвъзмездно и отпосле сѣ дадени заеми въ размѣръ до 75.000 л. Когато се третира специално тоя въпросъ, тогава ще говоря.

Министъръ С. Стефановъ: Г. Ляпчевъ! Азъ не Ви прекъсвахъ. — Тия заеми, г. Ляпчевъ, сѣ въ размѣръ най-много до 75.000 л. на лице. Тѣмо заемитѣ на най-нуждающитѣ се, дребнитѣ заеми отъ 5.000 до 75.000 л.

А. Ляпчевъ (д. ср): До 5.000 л. сѣ дадени безвъзвратно.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Не е вѣрна бележката, която се прави, защото азъ имамъ предъ себе си самитѣ книжа, които съмъ взелъ оня денъ отъ Земледѣлската и Кооперативната банки по поводъ на едни искания отъ самитѣ прѣко заинтересовани лица. Други едни заеми, за кооперативенъ строежъ — събрали се седемъ души и образували кооперация, да взематъ пари отъ държавата чрезъ нѣкакво взаимно поръчителство — стоятъ въ още по-голямъ хаосъ. За тия заеми сѣ дадени ипотека имотитѣ, но понеже всѣки кооператоръ, по силата на взаимното поръчителство, отговаря за задълженията на всички останали кооператори, то, страхувайки се, че ако плати своята частъ, после ще трѣбва да плаща и за своя съкооператоръ, нищо не плаща и тия заеми сѣ въ мъртвило. Това положение, г. г. народни представители, продължава и до днесъ да стои неуредено и по нѣмане на време азъ не можахъ да внеса законопроектъ да го уредимъ окончателно, за да се разбере кой може и кой не може да плаща и какъ да се ликвидира.

Х. Чолаковъ (з): Богата държава!

А. Ляпчевъ (д. ср): Катѣ дойде законътъ, ще говоримъ.

Министъръ С. Стефановъ: Това го соча само като примѣръ, за да се илюстрира, г. г. народни представители, една система, която царѣше — на широко даване по всички направления и посоки — и да се илюстриратъ чрезмѣрнитѣ тежести, които сега сѣ оставени като наследство на днешното управление, което трѣбва да се справя съ тѣхъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Резултатъ на едно престѣпно безгрижие.

Министъръ С. Стефановъ: Колкото и да се чувствува нуждата отъ съкращения по бюджета — независимо, че сме поели и задължението за намалението му — не можемъ да направимъ въ една година повече, не може да се внасятъ пертурбации съ безогледни съкращения. Това не може да стане изведнѣжъ, колкото и да разбираме, че то трѣбва да стане. Азъ и миналия пътъ казахъ и сега ще повторя: не съмъ поклонникъ на една политика на безогледни икономии, азъ съмъ поклонникъ на една политика за по-широко развитие, защото чрезъ него може да се дава единъ по-правилень животъ — а и ролята на държавата е тая — но при положението, въ което се намираме днесъ, като временна мѣрка това е абсолютно наложително.

Г. г. народни представители! Трѣбва да кажа две думи за платежния балансъ, за който по-рано ми се подхвърли, че сега чували отъ мене нови теории. Има ли друга основа, г. г. народни представители, за народното стопанство и държавата отъ платежния балансъ на една страна? Бюджетътъ иде на второ мѣсто. Ако държавата нѣма единъ балансиранъ платежънъ балансъ, доколкото нейната стопанска структура позволява, за което трѣбва да се държи смѣтка, и въ рамкитѣ на нейнитѣ възможности да редите живота и на стопанство, и на държава, вие сте безсильни да чакате това отъ бюджета. Ако днесъ българската държава не бѣше претоварена съ тѣзи чрезмѣрни тежести въ иностранны задължения, които възлизатъ надъ 6 милиарда лева само за народното стопанство — които сѣ вече напълно проучени и приведени въ известностъ отъ Народ-

ната банка — положението щѣше да бѣде съвършено друго.

Г. г. народни представители! Какво представятъ днесъ тежеститѣ отъ репарациитѣ, които днесъ не плащаме, и заемитѣ, за които днесъ даваме 35 милиона месечно, предъ ония тежести, които трѣбва да плащаме ежемесечно, надъ 600 милиона лева, въ чуждестранни задължения? Азъ съ туй не искамъ да намалявамъ значението на голѣмитѣ тежести по заемитѣ, но искамъ да ви направя сравнение съ другитѣ, като резултатъ на една погрѣшна политика, които спѣватъ днесъ държавата стократно повече. Г. г. народни представители! Както ви казахъ, днесъ плащаме само 35 милиона месечно дивизи за държавни задължения, а 600 милиона лева трѣбва да плащаме за други иностранны задължения, отъ които една трета сѣ отъ характеръ, че е могло да не бждатъ натрупани въ такива размѣри, за да спѣватъ днесъ живота на държавата. Казваше се тогава, повтаря се и днесъ, че България отъ примитивна държава трѣбвало да премине къмъ културна! Това не може да се оправдае, щомъ днесъ се спѣва тѣй силно подъ влиянието на това живота на страната. Тия направени задължения, въ тия имъ колосални размѣри, бѣха абсолютно съ нищо неоправдани. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Азъ съмъ съгласенъ съ бележката, която ми се направи отъ тамъ (Сочи работницитѣ), отъ г. Стоевъ, че по общественитѣ осигуровки държавата до днесъ е водила една много погрѣшна политика. Тя си е служила съ тия срѣдства за други назначения. Колкото и отчасти това да се оправдава, но се е забравило истинското назначение и цели на тия фондове. У насъ едва имаме уредени единъ—два санаториума за грѣдоболни и други лѣтовища и почивни станции за работничеството — мѣстото му е другаде да приказваме по този въпросъ — но днесъ, г. г. народни представители, сме въ невъзможностъ да дадемъ повече срѣдства за тия цели. Азъ отварямъ само въпроса, защото приемамъ, че въ това направление държавата има дългъ да направи много повече. И тия имаме срѣдства за тая целъ, но тия срѣдства сѣ употребени другаде. Днесъ правителството се намира въ невъзможностъ да удовлетвори тая нужда, колкото и да чувствуваме, че трѣбва да се направи нѣщо повече.

За сега излишно е, г. г. народни представители, да се впускаме повече по този бюджетпроектъ. Мисля, че нѣма нужда да се убеждава народното представителство да го гласува. Държавнитѣ дългове, както ви се представятъ, сѣ една тежестъ на държавата, наложена, опредѣлена, неизмѣнна, една тежестъ, която не сме властни нито въ бюджетарната комисиия, нито въ пленума да я измѣняме. Тя е фиксирана и установена и азъ моля да пристѣпимъ къмъ гласуването на бюджетпроекта, така както е внесенъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Които приематъ заглавието на бюджетпроекта за разходитѣ по държавнитѣ дългове за 1932/1933 финансова година, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрѣнски (д): (Чете)

„Държавни дългове

Глава I

Консолидирани държавни дългове

А. Погашение“

Председателстващъ Н. Захариевъ: Които приематъ заглавието на глава I, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрѣнски (д): (Чете § 1 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието прѣема.

Докладчикъ Д. Дрѣнски (д): (Чете § 2 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрѣнски (д): (Чете § 3 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 4 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 5 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 6 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 7 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 8 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 9 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Народниятъ представителъ г. Петко Стоевъ прави следното предложение по точка А отъ глава първа: (Чете)
„Сумитѣ, предвидени по § 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 и 9 за погашения на консолидираниѣ дългове, да се употребятъ за даване ежесечна пенсия на пострадалиѣ работници и селяни отъ преврата на 9 юний 1923 г. и последвалитѣ го събития, като сжщата сума отъ 176.329.833 л. се прехвърли къмъ гл. III и се създаде новъ параграфъ 38 съ съдържание: „Ежесечни пенсии на семействата на пострадалиѣ работници и селяни отъ 9 юний 1923 г. до днесъ“.

Това предложение е несериозно и съгласно правилника нѣма да го гласувамъ. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството)

П. Стоевъ (раб): Защо? Отпускането на пенсии на пострадалиѣ отъ събитията несериозно ли е?

Председателствуващ Н. Шоповъ: Които приематъ § 9, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 10 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 11 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 12 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 13 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 14 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 15 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 16 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 17 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 18 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 19 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 20 — вж. прил. Т. I, № 70)
Въ този параграфъ сумата „L133.256 а 550“ да се чете „L 133.256 „5“ а 550“

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 21 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 22 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стаматъ Ивановъ.

С. Ивановъ (раб): Г. г. народни представители! Права следното предложение по § 22: „Сумата 254.313.419 л., предвидени за репарационенъ дългъ, съгласно чл. 121 отъ договора за миръ, да се употребѣ за изплащане имотитѣ по подадениѣ 6.000 декларации отъ бѣжанцитѣ отъ Гръцка Македония и на тракийскитѣ бѣжанци, изселени отъ Тракия и Турция“.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Има предложение отъ народния представителъ г. Стаматъ Ивановъ по § 22 така, както той го прочете.

Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Малцинство, Събранието не приема.

Които приематъ § 22, тъй както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 23 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 24 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 25 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 26 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 27 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 28 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 29 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете)

„Глава II

Неконсолидирани държавни дългове“.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приематъ заглавието на глава II, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 30 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 31 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете)

„Глава III

Държавни пенсии: опълченски, поборнически, военно-инвалидни, заслуживши, гражданско-инвалидни и пр.“

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приематъ заглавието на глава III, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 32 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 33 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 34 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 35 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 36 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 37 — вж. прил. Т. I, № 70)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Стоевъ.

П. Стоевъ (раб): Г. г. народни представители! Азъ дължа да ви изтъкна, че отъ 9 юний до днесъ има пострадали повече отъ 30.000 работници и селяни. Понеже тѣхнитъ семейства се намиратъ въ небивало тежко положение, правя следното предложение за новъ § 38 къмъ глава III, съ следното съдържание: (Чете) „За ежесмесчна пенсия на семействата на избититъ, затворенитъ и прогонени въ емигрантство работници и селяни отъ 9 юний 1923 г. до днесъ — лева 176.329.833, предвидени въ глава I на настоящия бюджетъ, буква А“.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля г. г. народнитъ представители, които приематъ предложението на г. Петко Стоевъ, да вдигнатъ рѣка. Малцинство, Събранието не приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете)

„Глава IV

Субсидии и помощи отъ държавата“.

(Чете § 38 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 39 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 40 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 41 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

П. Стоевъ (раб): Искамъ думата да предложи единъ новъ параграфъ.

А. Кантарджиевъ (д): По силата на закона за бюджета, отчетността и предприятията, не могатъ да се гласуватъ предложения за нови кредити.

П. Стоевъ (раб): Въ страната има 200.000 безработни. Самъ г. министърътъ призна, че за тѣхъ не се предвижда нищо. Ние смѣтаме, че въ единъ моментъ, когато безработнитъ бедствуватъ, държавата не бива да плаща нито стотинка за лихви и погашения, кредити за които се предвиждатъ въ буква Б отъ глава I. Ето защо предлагамъ къмъ глава IV да се прибави новъ параграфъ 42 съ съдържание: „За даване ежесмесчни помощи на безработнитъ се употребява сумата, предвидена въ буква Б отъ глава I на настоящия бюджетъ — отъ 1.106.985.344 л.“

А. Николаевъ (з): И 25 стотинки!

В. Коевски (нац. л): Кой ще даде паритъ?

П. Стоевъ (раб): Ние се обявяваме противъ плащането съ тия пари на лихви за държавни дългове.

В. Коевски (нац. л): Не сте сериозни хора.

А. Кантарджиевъ (д): Това е най-отвратителната демagogия, която може да се направи! Това е гавра съ интереситъ на безработнитъ!

П. Напетовъ (раб): Работническо-селското правителство ще даде тия пари.

В. Коевски (нац. л): Ама самъ се смѣшъ, като говоришъ това.

А. Кантарджиевъ (д): Това предложение не може да се гласува по силата на чл. 19 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията.

М. Станевъ (раб): Защо да не може? Това не е ли бюджетъ?

В. Коевски (нац. л): Не сте чели значи закона за бюджета и отчетността.

А. Кантарджиев (д): Ние знаем какво трябва да се гласува.

Председателстващ Н. Шопов: Предложение за увеличение на кредитъ, по което комисията не се е произнесла, не може да се гласува.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): Кажете отъ къде да се взематъ пари.

П. Стоевъ (раб): При приходния бюджетъ ние посочихме това. Сега се гласуватъ разходите.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете забележката следъ § 41 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 42 — вж. прил. Т. I, № 70)

Въ края на текста на този параграфъ се прибавятъ въ скоби думитъ: „Документитъ, съ които се оправдаватъ разходите помощи направо на ржка, не се обгербзатъ, а тия документи, съ които се оправдаватъ вещевени разходи за настоящата и минали години, се обгербзатъ съгласно чл. 37, п. 6 отъ закона за гербовия налогъ“.

Кредитътъ по този параграфъ не се измѣня.

Председателстващ Н. Шопов: Който отъ г. г. народнитъ представители приема § 42 така, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 43 — вж. прил. Т. I, № 70)

Въ текста на този параграфъ, на третия редъ, следъ думитъ „въ размѣръ 1500 л.“ се прибавя думата „по“, а на края датитъ „отъ 29 декемврий 1926 г.“ и т. н. до края се заличаватъ.

Кредитътъ не се измѣня.

Председателстващ Н. Шопов: Който отъ г. г. народнитъ представители приема § 43 така, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 44 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 45 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 46 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете)

„Глава V Разни.

(Чете § 47 — вж. прил. Т. I, № 70).
Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 48 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 49 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 50 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): Добавя се новъ § 50а. За издръжка на комисарията на Обществото на народитъ — 500.000 л.

Председателстващ Н. Шопов: Който приеми новия § 50а, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

П. Напетовъ (раб): За това гласувате. Имате пари за Обществото на народитъ.

А. Кантарджиев (д): Ама онова предложение сериозно ли го правите?

П. Напетовъ (раб): За безработнитъ стотинка не давате.

А. Кантарджиев (д): Това не е вѣрно. 20.000.000 л. дадохме за безработнитъ. Ето г. министърътъ на търговията ще ви каже. (Възражения отъ работниците)

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 51 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): Всичко по глава V — 4.728.000 л. (Чете)

„Глава VI

Главна Дирекция по настаняване бѣжанцитъ.

(Чете § 52 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 53 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 54 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 55 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): Всичко по глава VI — 1.270.000 л.

(Чете забележката — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете)

„Глава VII

Разходи за издръжка на Дирекцията на държавнитъ и на гарантиранитъ отъ държавата дългове.

(Чете § 56 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение. Нѣма измѣнение и въ обяснителната таблица.

Председателстващ Н. Шопов: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): Вещевени разходи. (Чете § 57 — вж. прил. Т. I, № 70)

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 58 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 59 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 60 — вж. прил. Т. I, № 70)
Въ сумата има едно намаление — отъ 12.000.000 л. на 11.500.000 л.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Които приематъ § 60, така както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 61 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): (Чете § 62 — вж. прил. Т. I, № 70)
Безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Дрънски (д): Всичко по глава VII — 20.302.013 л.
Всичко по бюджета за разходите по държавнитъ дългове 2.018.902.690 л.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Пристъпваме къмъ бюджетопроекта на Министерството на търговията, промишлеността и труда.
Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): (Чете)

„Б Ю Д Ж Е Т Ъ“)

за разходите по Министерството на търговията, промишлеността и труда за 1932/1933 финансовъ година.

Председателстващъ Н. Шоповъ: По заглавието нѣма оратори.
Събранието приема.

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): Комисията направи следнитъ измѣнения въ бюджетопроекта: въ § 55 следъ думитъ „на сп. на Икономическото дружество 15.000 л.“ се прибавятъ думитъ „помощъ на женското дружество „Зора“ въ гр. Самоковъ 20.000 л.“

Въ § 56 кредитътъ отъ 300.000 л. се увеличава на 320.000 л.

Въ § 61, въ последния редъ, следъ думата „училища“ се прибавятъ думитъ „и курсове“.

Въ § 66, п. V. Хисаря, Карловска околия, точка 2 става така: „Направа на вторъ басейнъ при Момина-бана и отходно мѣсто“.

Въ § 66, точка VI — на стр. 8 — се заличава думата „Момина“ и остава само: „Солудервентъ“.

Въ § 73 — „Връщане неправилно внесени суми по сключени бюджети (чл. 12 отъ закона за б. о. п.)“ сумата 300.000 л. се намалява на 280.000 л.

Общия сборъ по глава IV отъ 4.598.620 л. се намалява на 4.578.620 л.

Въ обяснителната таблица за разходите на личния съставъ по министерството — на стр. 13 — сж направени отъ комисията следнитъ измѣнения:

Въ глава I — „Централно управление“, се заличава „1 секретаръ на министъра“ и общиятъ сборъ по тая глава, вмѣсто 673.200 л., остава 620.400 л.

Въ глава II, въ отдѣлението за промишленостъ и занаяти, „5 инспектори“ става: „6 инспектори“ и кредитътъ за заплатитъ имъ се увеличава отъ 357.000 л. на 428.400 л. Общиятъ кредитъ за сѣщото отдѣление, вмѣсто 706.800 л.,

става 778.200 л. Общиятъ сборъ на кредита за това отдѣление, вмѣсто 1.102.800 л., става 1.174.200 л.

Въ сѣщата глава въ „Отдѣление бюджетно-контролно“ — на стр. 14 — контролоритъ по отчетността, вмѣсто трима, оставатъ двама и общиятъ кредитъ за заплатата на сѣщитъ се намалява на 111.600 л.; отъ двама книговодители остава единъ. И общиятъ кредитъ за заплати става 31.800 л. Общиятъ брой на чиновницитъ по това отдѣление остава 8. Кредитътъ за заплати по сѣщото отдѣление отъ 498.000 л. се намалява на 413.400 л.

Общиятъ кредитъ за заплати по централното управление се намалява отъ 5.353.800 л. на 5.287.800 л.

Кредитътъ за повишение се увеличава отъ 261.400 л. на 327.400 л.

На стр. 15, въ глава III — „Търговия“, отъ 14-тѣ началници-провѣрители се намаляватъ двама и оставатъ 12; кредитътъ за заплатитъ имъ отъ 478.800 л. се намалява на 410.400 л. Провѣрителитъ отъ 42-ма ставатъ 44-ма; кредитътъ за заплатитъ имъ отъ 1.197.000 л. се увеличава на 1.254.000 л. Прислужницитъ отъ 14 се намаляватъ на 12; кредитътъ за заплатитъ имъ отъ 268.800 л. се намалява на 230.400 л. Всичко за заплати по тая глава — 1.894.800 л., вмѣсто 1.944.600 л.

„Пѣтни и дневни безотчетни на 12 началници“ — вмѣсто 14 — „и 44 провѣрители“ — вмѣсто 42-ма — „по 7.200 л. одному годишно“ — остава си сѣщата цифра, 403.200 л.

Или всичко 2.298.000 л., вмѣсто 2.347.800 л.

За повишение — 89.800 л., вмѣсто 40.000 л.

Общиятъ сборъ по тази глава си остава сѣщиятъ.

По глава IV — „Държавни промишлени училища“. Въ Механо-електрическото училище въ София, вмѣсто „14 редовни гимназиални учители“, става: „14 редовни гимназиални учители и учители-специалисти съ висше образование“. Вмѣсто „учителъ-счетоводителъ“, става „контролоръ по отчетността“.

Месечната заплата на учителъ-счетоводителя при Механо-електрическото училище „Д-ръ Василиади“ въ Габрово става 4.100 л., годишната — вмѣсто 55.800 л., става 49.200 л. Общиятъ кредитъ за това училище се намалява отъ 1.555.800 л. на 1.549.200 л.

Учителъ-счетоводителътъ при Текстилно-бояджийското училище въ Сливенъ става „контролоръ по отчетността“.

Министъръ Г. Петровъ: „Контролоръ-счетоводителъ“ става, вмѣсто „учителъ-счетоводителъ“. Да се поправи!

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): На сѣщата страница 15, къмъ глава IV, се прибавя следната забележка: „Учителитъ-преподаватели по общообразователнитъ предмети преподаватъ задължително отъ 20 до 26 часа седмично“. Тая забележка е въ хармония съ онова, което се предполага да се впише въ бюджета на Министерството на народната просвѣта.

Въ пунктъ 4 — Промислено училище въ гр. Русе, „учителъ-счетоводителъ“ става „контролоръ по отчетността“.

Министъръ Г. Петровъ: „Контролоръ-счетоводителъ“. Да се поправи!

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): Месечната заплата на учителъ-счетоводителя въ Мелничарското и механо-техническото училище въ Русе става 4.100 л., годишната — отъ 55.800 л. се намалява на 49.200 л., а общиятъ кредитъ за това училище се намалява отъ 1.026.000 л. на 1.019.400 л.

Въ пунктъ 9 — Механо-електротехническото училище въ Карлово — „контролоръ по отчетността“ става „учителъ-счетоводителъ“ съ месечна заплата 4.100 л., а годишната заплата 49.200 л., вмѣсто 55.800 л. Общиятъ кредитъ за това училище се намалява отъ 1.532.000 л. на 1.525.400 л.

Кредитътъ за заплати на служащитъ въ държавнитъ промишлени училища се намалява отъ 16.316.400 л. на 16.296.600 л.

В. Мариновъ (д): Г. Куртевъ! Извинете! Въ Механо-техническото училище въ Русе учителъ-счетоводителъ ли става?

Министъръ Г. Петровъ: Да.

В. Мариновъ (д): Трѣбва да се поправи заплатата на този учителъ-счетоводителъ.

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): Не, въ Русе е контролоръ-счетоводителъ.

* За текста на бюджетопроекта вж. прил. Т. I, № 70.

В. Мариновъ (д): Заплатата на учител-счетоводителя в Русенското мелничарско училище трѣбва да се поправи на 4.100 л.

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): Азъ толкова я казахъ. Въ промишленото училище въ Русе ще има контролор-счетоводител, а въ мелничарското училище въ Русе — учител-счетоводител съ 4.100 л. месечна заплата.

Всичко кредитътъ за заплати на стр. 19 отъ 21.016.400 л. става 20.996.600 л. За повишение кредитътъ се увеличава отъ 500.000 л. на 519.800 л.

Редовнитѣ гимназиални учители въ търговското училище въ гр. Фердинандъ отъ 6 ставатъ 8, а общиятъ кредитъ за годишнитѣ имъ заплати отъ 295.200 л. се увеличава на 393.600 л.; или всичко кредитътъ за заплати въ това училище отъ 400.200 л. се увеличава на 498.600 л.

На страница 20, общиятъ кредитъ за заплати въ държавнитѣ сръдни практически търговски училища отъ 3.365.880 л. се увеличава на 3.464.280 л.

Кредитътъ за заплати за персонала на закрити училища отъ 870.000 л. се намалява на 771.600 л., а общиятъ кредитъ за възнаграждения и заплати отъ 1.010.000 л. се намалява на 911.600 л. Общото число на служителитѣ въ тия училища се увеличава отъ 76 на 78.

Въ текста на забележка I на същата страница 20, въ втория редъ, се заличава думата въ скоби „столари“.

Въ забележка II, следъ „Ученицитѣ отъ IV, V и VI кл.“ се прибавятъ думитѣ „въ сръдното търговско училище въ Търново“, вмѣсто думитѣ „търговското дружество въ гр. Велико-Търново, което“, се поставятъ думитѣ „общинския съветъ въ гр. Велико-Търново, съ одобрение на министра на търговията, който“.

Добавя се нова четвърта забележка: (Чете) „Учителитѣ въ училищата, които се издържатъ отъ държавата, се назначаватъ и уволняватъ отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда“.

На същата страница, въ глава V — Минерални води и бани. — I. Минерална баня и курортъ въ с. Вършецъ, отъ текста „градинарь-уредникъ на парка, агрономъ“ се заличава „агрономъ“ и се замѣня съ „специалистъ“.

На стр. 21, въ „2. Минерална баня и курортъ въ с. Баня“ въ „4. Минерална баня и курортъ при с. Хисаря — Карловско“ въ текстотъ „градинарь-уредникъ на парка, агрономъ“ се заличава „агрономъ“ и се замѣня съ „специалистъ“.

На същата страница, въ „3. Минерална баня „Овчакупелъ“, въ текста „градинарь-уредникъ на парка, сѣщиятъ такъвъ и на парка при Горна-баня“, следъ думата „парка“ се прибавя „специалистъ“.

На същата страница, въ „8. Минерална баня и курортъ „Момина-баня“ при гара Костенецъ „Солу-Дервентъ“, се заличава думитѣ „Момина-баня при гара Костенецъ“ и остава: „8. Минерална баня и курортъ „Солу-дервентъ“.

На стр. 25, въ „Глава VII. Главна дирекция на статистиката. — Личенъ съставъ“, заплатата на главния директоръ, вмѣсто 11.900 л. месечно, се увеличава на 13.600 л., а годишната заплата отъ 142.800 л. става на 163.200 л. Това повишение се прави, за да се изравни той съ всички останали директори на държавни учреждения.

Нѣкой отъ мнозинството: А-а-а!

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): Кредитътъ за заплати по Главната дирекция на статистиката отъ 7.216.200 л. става на 7.236.600 л., а кредитътъ за повишение отъ 500.000 л. се намалява на 479.600 л.

Общиятъ кредитъ по бюджетопоекта на Министерството остава сѣщиятъ.

В. Мариновъ (д): Искамъ думата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Когато дойдемъ да разискваме по тия пера, тогава ще говоримъ.

В. Мариновъ (д): Вие докладвате само поправките ли?

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): Да.

В. Мариновъ (д): Следъ това ще минатъ цѣли параграфи и ще мине за гласувано всичко. И затова искамъ думата сега.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Чакайте!

Има думата по заглавieto на бюджетопоекта народниятъ представителъ г. Цоню Бръшляновъ.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! При условията, при които се говори, при това наложено и оправдано бързане, и най-важното поради недостатъчнитѣ кредити за едно министерство, каквото е това на търговията, и при невъзможността за размахъ на дейностъ, безспорно е, че това, което азъ има да кажа, не може да носи характеръ на една истинска критика, а ще съставлява по-скоро нѣколко пожелания. Азъ ще кажа накжсо.

Г-да! Прави впечатление, че икономитѣ, които сѣ направени въ бюджета на това министерство — безспорно, икономии наложителни отъ държавни съображения, напълно сподѣлямъ възгледа за тѣзи икономии на г. министра на финанситѣ, когото току-що слушахме — сѣ направени главно отъ съкращения на професионални училища. Всички сме убедени въ полезността и въ необходимостта на тѣзи училища. Особено трѣбва да ни радва обстоятелството, че близо 90% отъ тѣхнитѣ питомци намиратъ приложение на своя трудъ въ българското производство, въ българската индустрия и занаяти. Следователно, и дума не може да става, че тия училища сѣ излишни. Ако можемъ да пожелаемъ нѣщо, то е, щото онѣзи отъ тѣхъ, които се издържатъ отъ държавата, да бждатъ, така да се каже, централизирани, концентрирани на по-малко мѣста, за да станатъ истински образцови училища. И въ туй отношение азъ нѣма да бжда противъ това, че нѣкои отъ тѣзи училища — 10 или повече — се закриватъ; само че не виждамъ да се постига концентриране на обучението въ останалитѣ училища, по-малко на брой, но по-разширени и съ увеличенъ капацитетъ, за да могатъ да дадатъ по-добра просвѣта. Нѣщо повече — при съкратенитѣ имъ веществені разходи и малкото училища, които оставатъ, ще бждатъ спнати въ тѣхната дейностъ.

Второ. Съкращаватъ се училища, обаче кредитътъ по § 61 — възнаграждение или заплата за персонала при промишленитѣ училища за преподавателитѣ и другитѣ служители въ курсовѣтѣ и допълнителнитѣ училища — се увеличава отъ 500.000 л., колкото е билъ предвиденъ по бюджета за 1931/1932 г., на 2.200.000 л. Очевидно е, като се съкращаватъ професионални училища, открива се възможностъ, чрезъ този увеличенъ кредитъ, да се отварятъ курсове и училища тукъ-тамъ, споредъ както се каза въ бюджетарната комисия, „гдето се яви нужда“, като-че-ли кой знае каква е тая нужда, като-че-ли се касае за нѣкакво неочаквано бедствие, което, щомъ се яви, веднага трѣбва да се отговори.

Г-да! Безъ да експлоатирамъ съ обстоятелството, че тѣзи пари чисто и просто могатъ да бждатъ хвърлени за задоволяване на въжделения на мѣстни приятели и партизани за откриване тукъ или тамъ на такива курсове, най-малкото трѣбва да кажа, че г. министрътъ ще бжде поставенъ въ твърде тежко и неловко положение да удовлетворява такива въжделения, когато ще разполага съ тѣзи 1 1/2—2 милиона лева, гласувани за тѣхъ. И ако той би желалъ да се освободи не само отъ подобна тежка и неприятна грижа, но и отъ нареkania, че е използвалъ държавни сръдства, за да задоволява приятелски, партийни и други искания, азъ бихъ го посъветвалъ да пожелае самъ да се намали или да се премахне това увеличение. Лично азъ ще гласувамъ да си остане кредитътъ по този параграфъ такъвъ, какъвто бѣше миналата година.

Тѣзи нѣколко думи имахъ да кажа по съкращенията въ професионалнитѣ училища.

Г-да! Второ съкращение има въ вещественитѣ разходи въ Дирекцията на статистиката. Трѣбва да признаемъ, че нашата статистика стои на доста задоволителна висота, но работата въ нея е натрупана и особено сега, когато наблюдава общото преброяване, което ще завари тази натрупана работа, очевидно нейната дейностъ ще бжде твърде много спнната отъ това намаляване на вещественитѣ ѝ разходи. За да видите доколко е важна работата на статистиката, нека ви помена единъ случай, безъ да желая да вмѣнявамъ това въ вѣща на тѣзи, които стоятъ начело — ставатъ подобни грѣшки.

Въ началото на 1932 г. се допуца следната грѣшка — отъ недоглеждане, отъ недостатъченъ персоналъ — поради оценение на тютюнитѣ фиктивно къмъ 100 л. за изнесенъ килограмъ, когато трѣбваше да се оцени по 70 л. нашиятъ търговски балансъ е представенъ съ половинъ милиардъ лева по-благоприятенъ, отколкото той е въ сѣщностъ.

Вие виждате, следователно, колко важна е даже и въ практическия животъ работата на нашата Дирекция на статистиката и какви грѣшки могатъ да се допуснатъ, ако тя не разполага съ достатъченъ персоналъ и сръдства.

Най-сетне, направено е съкращение въ вещественитѣ разходи въ Държавната печатница. Г-да! Нѣма да се спи-

рамъ подробно. И тя е едно отъ държавните стопанства, подобно на онова още по-голямо и отъ голямо значение — мината „Перник“ — за която въ сжщност не тукъ е мѣстото да се говори, а при приходния бюджетъ, защото, при новата организация на мина „Перник“, тя е въ сжщност само единъ ресурсъ за бюджета; тя дава известна печалба на държавата, която отива въ редовния и въ други странични бюджети. Тамъ е мѣстото да се говори по-подробно и за Държавната печатница, и за мината „Перник“.

Моето пожелание, г-да, е, ако не се направи нѣщо похубаво, да се иде по-напредъ, да се постигне нѣщо по-добро, то да се направи всичко, за да се запази онова, което въ последните 3—4 години бѣше направено въ тия две държавни стопанства отъ гледна точка на туй, което се казва рационализация, усъвършенствуване и комерсиализиране.

Чувамъ, че въ комисията, е правена критика за самата организация на мина „Перник“. Моето убеждение е, че тя е добра, стига да може и въ бъдеще да се задържи на нужната висота доверието, което обществото трѣбва да има въ всички ония фактори, на които се даватъ толкова големи права съ самата организация на автономното управление. Центърътъ, смисълътъ е тамъ: доверието въ ония лица, които сж облѣчени съ тия големи права.

Г-да! Ще мина накъсо върху други две-три точки.

Постоянно мѣняващитъ се условия на външната търговия, безспорно, налагатъ днесъ повече отъ всѣки другъ пътъ да се концентриратъ сведенията за тѣзи постоянно мѣняващи се условия на търговията. Ако България е направила известенъ прогресъ въ производството отъ гледна точка на онова, което се казва рационализация, то тя стои най-назадъ въ областта на международната, на външната търговия. Тъкмо тукъ тѣй наречениятъ Експортенъ институтъ има да изиграе една голяма роль. Този институтъ, замисленъ преди две-три години, е учреденъ вече формално, даже бюджетътъ му е изработенъ, доколкото зная, отъ общия му съветъ; не зная само, дали той бюджетъ е утвърденъ отъ Министерския съветъ. Чувамъ, че има нѣкакво колебание въ правителството да пусне въ ходъ този институтъ. Дали не могатъ да намѣрятъ достойни лица, които да турятъ начело — нѣщо, което, безспорно, е отъ значение — дали, както се мѣлва, сами министритъ, или отдѣлнитъ ресори спорятъ, въ чии ръце повече да бѣде този институтъ — когато по закона е определено кѣде той трѣбва да бѣде — не зная; но фактътъ е — и то необяснимъ фактъ — че тъкмо сега, когато той може да бѣде толкова много полезенъ, вече четири или шест месеца неговото пуцане въ ходъ и действие се забавя изкуствено.

Г-да! Нѣкои си въобразяватъ, че този институтъ, като се създаде, той ще прави търговия. Законътъ му забранява да се занимава съ търговия. Най-важното е, че той ще централизира сведенията за постоянно мѣняващитъ се условия на нашата външна търговия и, второ, неговитъ органи вънъ ще бждатъ въ непосредственъ контактъ съ износители — за тѣхъ вносители — клиентитъ на нашия износъ. И, следователно, една наложителна нужда е, часъ по-скоро да видимъ този институтъ да бѣде пуснатъ въ работа.

Чувамъ, че имало идея тая работа да се съсредоточи въ Външното министерство. Не зная, доколко това е вѣрно. Азъ смѣтамъ, че едно е вѣрно: има една дезорганизация, или по-право нѣма достатъчна координация въ действията на разнитъ министерства по отношение на нашата външна търговия и на голѣмитъ наши стопански интереси въ странство. Това е фактъ. На това трѣбва да се тури точка. Но на това ще се тури точка не само съ този малъкъ инструментъ — Експортниятъ институтъ. Тукъ се заражда идеята, която отива даже по-далече, отколкото за единъ органъ, който да координира стопанскитъ усилия на държавата. Отива се до идеята за реорганизирането на самата държавна машина, отъ гледна точка на участие въ нея, особено въ нейния законодателенъ апаратъ, на стопанскитъ срѣди, тѣй като цѣлиятъ животъ на държавата, подобно на този въ другитъ страни, днесъ е подъ тежестта на голѣмитъ стопански въпроси. Ако преди години можеше държавата да се управлява само съ нѣколко чисто политически идеи, днесъ нито единъ народъ, нито една държава, не могатъ да разчитатъ, че ще могатъ не да вървятъ напредъ, а да запазятъ своето положение, ако тѣ не турятъ на първо мѣсто и въ центъра на своитъ грижи стопанскитъ въпроси предимно, и на първо мѣсто, не ще и дума, благосъстоянието на широката народна маса, каквато въ България сж хората на земледѣлнето, търговията занаятитъ и т. н.

Следователно, тукъ необходимо е, ако не да се отиде до реорганизация на самата законодателна властъ отъ гледна точка на участие на стопанскитъ срѣди въ нея, то най-малко да се отговори на тая нужда, като стопанската политика първо се ръководи отъ 4-тъ министерства, които сж чисто стопански, въ пъленъ контактъ, а не да остава впечатлението, че всѣко едно отдѣлно министерство си има своя политика и, като-че-ли всѣко едно ведомство управлява една хоризонтална частъ отъ България, и даже, като-че-ли тѣй наречената солидарна отговорностъ въ управлението е отречена, като-че-ли за нея вече и дума не става. Често пѣти ще чуете този парадоксъ: „Въ това министерство станало туй-онуй“, и кой казатъ: „Добре, но това не е отъ нашето министерство, а е отъ министерството на еди-кой си“. Дотамъ се отиза, като-че-ли не сжществува солидарната отговорностъ на управлението.

Г-да! Трѣбва да се направи и всичко, за да се почувствува и да се поддържа тази солидарна отговорностъ. Отъ друга страна, нашата стопанска политика, особено що се отнася до нашия експортъ, да се движи въ контактъ съ стопанскитъ срѣди. По-рано министъръ Мишайковъ бѣше започналъ едни проучвания, или по-право конференции съ стопанскитъ съсловия. Тѣ малко продължиха, тѣ не завършиха, бѣха предметъ на осмиване отъ хора, които не разбираха тѣхното значение. Онези, които се интересуватъ и разгърне онѣзи много страници, които сж събрани тамъ, отъ ценнитъ мнения на практически деятели въ нашия стопански животъ, ще намѣри маса полезни указания. И министерството често пѣти, доколкото имамъ сведения, намира ценни указания за практическа дейностъ тамъ. Не искамъ съ това да кажа, че тукъ трѣбва да се спре, или това трѣбва да се повтори, но искамъ да обърна внимание, най-малко да се поддържа контактъ съ стопанскитъ срѣди, които, при тѣй сложния стопански животъ и при тѣй бързо мѣняващитъ се условия на външната търговия, могатъ да дадатъ твърде ценни указания на самото министерство, а сжщо и на Външното министерство, което трѣбва да работи въ контактъ съ това на търговията.

Г. г. народни представители! Преди да завърша, ще спомена и следното. Ето ние сме въ време на преговори за сключване търговски договоръ съ Германия. Азъ разбирамъ всичката деликатностъ на момента и не съмъ азъ, който отъ тукъ ще поискамъ правителството да се заангажира, ако ще би и съ една дума, по този въпросъ. Но като е за пожелания, каквито представлява всичко онова, което ви казахъ тукъ, позволете ми да направя нѣкои пожелания.

Както е известно, г-да, въ договора, който Германия сключи съ Унгария и Ромъния, е казано, че предпочителнитъ мита ще се дадатъ за пшеницата, царевичата и ечмика само на Унгария и България, и то, разбира се, все на базата на „нормалния вносъ“ — тоже една точка, която търпи много тълкувания. Все пакъ ония облаги, които можемъ да очакваме за нашитъ земледѣлски произведения, сж турнати въ известна, така да се каже, граница, не сж така безкрайно голѣми, не можемъ да си правимъ прекалено голѣми илюзии. Но срещу това какво ние ще дадемъ, е въпросъ, който създава голѣмата грижа на всички стопански срѣди, особено на най-близко заинтересованитъ, именно индустриалнитъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Знаете ли какъвъ износъ имаме въ Германия?

Ц. Бръшляновъ (д. ср.): Зная. 1/4 отъ нашия вносъ и 1/4 отъ нашия износъ е съ Германия.

Министър-председател Н. Мушановъ: Не — за хранитъ. По тѣхнитъ статистики имаме вносъ 5 милиона килограма, а по нашитъ — 25 милиона килограма.

Ц. Бръшляновъ (д. ср.): Това зная. Защото много отъ хранитъ, които минаватъ презъ Галацъ и другаде, даже и презъ нѣкои европейски пристанища, не минаватъ въ тѣхнитъ статистики като български храни, а като ромънски или други. Така щото, и по въпроса за нормалния вносъ — много право бележи г. министър-председателътъ — и тамъ ще има единъ голѣмъ споръ. Но това е подробностъ.

Азъ искамъ да обърна вниманието на това, че тѣ, безспорно, ще искатъ срещу онова малко, което ще имаме като облага за нашето земледѣлие, такива отстъпки за тѣхната индустрия, които могатъ да ни костватъ страшно голѣми тежести и разсиия на много наши индустриални браншове. Ако тия отстъпки засегнатъ само така нареченитъ паразитни индустрии, азъ нѣма да съжалявамъ —

време е затъж ние сами съзнателно да паразитимъ ония паразитни индустрии, които не вършатъ нищо друго, освенъ да обиратъ цѣлата разлика отъ митото за себе си, безъ българския консоматоръ или българската държава да извлича нѣкаква полза отъ тѣхъ — но тѣ могатъ да засегнатъ жизнеспособни наши индустрии, и то такива, които използватъ първични материали отъ български произходъ. Тукъ пожеланието е да се внимава; пожеланието е да се успѣе, но да се успѣе така, щото жертвитѣ, които ще даде страната ни по отношение на нашата индустрия, въ никой случай да не надминаватъ ония твърде ограничени облаги, които ние можемъ да очакваме за нашето земледѣлие. (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ и нѣкои отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Жеко Желябовъ.

Ж. Желябовъ (р): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Сложенъ е на разглеждане бюджетопроектътъ на Министерството на търговията, промишлеността и труда. Когато говоримъ по този бюджетопроектъ, ние не можемъ да не се спремъ върху положението на нашето стопанство, защото Министерството на търговията е едно отъ първитѣ наши стопански министерства. На това министерство се слагатъ голѣми задачи. И тъкмо тукъ е трагизмътъ, че когато на това министерство се слагатъ голѣми задачи, изпълнението на които въ голѣма степенъ зависи отъ срѣдствата на държавата, ние сме поставени при положението да не увеличаваме бюджета му, а да го намаляваме. И действително Министерството на търговията, промишлеността и труда тая година намалява своя бюджетъ въ размѣръ на 15 милиона лева.

Г. г. народни представители! Министерството на търговията е, което дирижира нашата индустриална политика, то е, което се грижи за повдигането на нашето занаятчиство и промишленостъ; то е, което търси пазари за онова, което произвежда нашиятъ народъ. Вие схващате, каква голѣма е задачата на това министерство.

Азъ ще се спра най-напредъ на нашата индустрия, която въ последнитѣ години е предизвикала общественото мнение. Вие знаете, г. г. народни представители, че често пѣти атакуютъ нашата индустриална политика; често пѣти се говори, че индустриалната ни политика покровителствува паразитната индустрия. И като че ли до известна степенъ могатъ да бждатъ оправдани тѣзи, които атакуютъ нашата индустриална политика. Ако проследимъ развитието на нашата индустрия отъ 1924 г. до днесъ, ние ще видимъ, че докато нашето национално благосъстояние се е увеличило въ последнитѣ години съ 10—15%, производството на нашата индустрия, която се е развивала съ единъ силенъ темпъ, се е увеличило съ 100—150%. Безспорно, има известни индустрии, които трѣбва да спратъ вниманието на нашето правителство, както вървамъ, сѣ го и спрѣли, и да бждатъ тѣ премахнати, защото всички печалби, които тѣ трупатъ за смѣтка на българския народъ, отиватъ само въ тѣхнитѣ джобове.

Г. г. народни представители! Азъ не искамъ да бжда голословенъ и затова ще се позова на нѣколко факти, за да докажа това, което твърдя. Да вземемъ производството на гвоздеи. Въ България работятъ петъ фабрики за гвоздеи съ около 200 души работници. Срѣдната годишна консомация на гвоздеи у насъ е около 5—6 милиона килограма. Всички сурови материали, освенъ амбалажа, се внасятъ отъ вънъ. Каква е печалбата на тия фабрики? Като извадимъ разходитѣ за надници на тѣзи 200 души работници, тия фабрики реализиратъ една печалба отъ около 10 милиона лева. Като вземете предъ видъ, г. г. народни представители, че можемъ да доставяме гвоздеи отъ вънъ по 4—5 л. килограмътъ — знаете, че гвоздеитѣ сѣ единъ предметъ отъ първа необходимостъ — и че митото на гвоздеитѣ е 7—8 л., значи, имаме една протекция отъ 100—150% върху цената на артикула на свободния пазаръ, която той има на Западъ.

Да вземемъ другъ примѣръ — гайки и болтове. Въ България има две фабрики за гайки и болтове, които произвеждатъ не по-малко отъ 500 хиляди килограма. Има предлагания по 8—12 л. килограмътъ, а се продаватъ по 18 л. Всички сурови материали се внасятъ отъ чужбина. Това го подчертавамъ, както за гвоздеитѣ, така и за гайки и болтоветѣ, защото, г. г. народни представители, когато говоримъ за родна индустрия, на която трѣбва да даваме облаги и насърчения, ние разбираме оная индустрия, която ще може да обработва суровитѣ материали, които се произвеждатъ отъ българския земледѣлецъ. Това

е родна индустрия. Оная българска индустрия, която ще внася сурови материали и полуфабрикати отъ вънъ, не бива да получава насърчение.

Да вземемъ фабриката на желѣзна тель, гладка и бодлива, която се употребява въ широкъ размѣръ. Въ България има 4-5 фабрики за тель. Годишната консомация е около 2 милиона килограма. Митото на гладката тель е 7 л. срѣдно, а на бодливата тель — 10-50 л. Всички сурови материали се доставятъ отъ вънъ, а фабриката имъ е много проста. Изчислено е, че въ тая индустрия сѣ ангажирани около 100—150 работници. Гладката тель се предлага по 95 л. килограмътъ, а се продава по 13.30 л. Като смѣтнете, че има пласментъ 2 милиона килограма, безспорно, остава една голѣма печалба, която отива въ ръцетѣ и каситѣ на нѣколко души индустриалци.

Нѣма да говоря, г. г. народни представители, за влиятелната киселина и други индустрии, които сѣ били покровителствувани въ миналото. Именно това покровителствуване, именно това насърчение, именно тия облаги, които сѣ давали, сѣ предизвикали вниманието на много капиталисти и постепенно постепенно въ нашата страна сѣ зарождали все нови и нови индустрии, едни отъ които могатъ да намѣрятъ оправдание въ нашия стопански животъ, а други не.

Г. г. народни представители! Не е безъ значение да ви кажа какъ е вървѣло развитието на нашитѣ индустриални предприятия. Презъ 1924 г. сме имали 326 индустриални предприятия: презъ 1925 г. — 518, презъ 1926 г. — 613, презъ 1927 г. — 684, презъ 1928 г. — 1.194 и презъ 1930 г. — 1.239. Вие виждате съ какъвъ усиленъ темпъ сѣ развивали тия индустриални предприятия, които получаватъ облаги отъ нашата държава.

Извънъ тия привилегии, тѣ иматъ и други привилегии, а именно при участието имъ въ търгове. Ако има известенъ търгъ, да кажемъ, за гвоздеи, гайки и болтове, каквито често ставатъ, нашитѣ индустриални предприятия иматъ право да дадатъ, макаръ и 5% повече, отколкото чуждитѣ фирми, за да се възложи на тѣхъ търгътъ.

Министъръ Г. Петровъ: Само ако е единствено предприятие въ страната.

Ж. Желябовъ (р): Значи, като-че-ли до известна степенъ е оправдано онова общественото мнение, което казва, че въ България има паразитни индустрии. Въ това отношение, г. г. народни представители, правителството взема мѣрки. То прибѣгва къмъ увеличението на известни мита, за да намали оная печалба, която получаватъ тия индустриалци. Съ измѣнението на чл. чл. 3, 210 и 218 отъ закона за митническитѣ тарифи отъ 25 декемврий 1931 г. ние намалихме така нареченитѣ адвалорни такси, и процентитѣ, които се плащаха върху стойността на тия сурови продукти, се увеличиха отъ 3% на около 25%. Въ това отношение ние трѣбва да вървимъ по-напредъ. Именно тия индустрии, които визирахъ, и редъ други подобни, безспорно, трѣбва да се ограничатъ или унищожатъ, защото всички това става за смѣтка на българския народъ, на българския производител. Изчислено е, г. г. народни представители, че ние годишно губимъ около 500 милиона лева срещу облагитѣ, които държавата дава на всички ония индустрии, които внасятъ за нашата индустрия сурови материали, като тия индустрии използватъ и намалението на такситѣ за превозването на тия стоки.

Въ това отношение, безспорно, помогна до известна степенъ и създадениятъ законъ за борба противъ картелитѣ. Той служеше като регулаторъ на ония цени, на които продаваха известни индустриални предприятия своитѣ продукти и които бѣха прибѣгнали до картелиране, за да държатъ по такъвъ начинъ висока цена на продуктитѣ, които тѣ произвеждатъ. Не може да се отрече значението на този законъ, не може да се отрече, че той не даде резултати — той ни предпази отъ една бъдеща спекула на произведенитѣ отъ тѣхъ предмети.

Г. г. народни представители! Не се съмнявамъ, че и г. министърътъ на търговията до известна степенъ преценява състоянието на тия индустрии, които азъ визирахъ, и тѣмъ подобнитѣ и че въ едно много скоро време той ще ни занимае съ измѣнението на закона за насърчението на мѣстната индустрия, съ който се даватъ облаги на известни индустриални предприятия.

Другъ единъ въпросъ, на който трѣбва да се спра, г. г. народни представители, и който действително на пръвъ погледъ прави впечатление, е въпросътъ за съкращенията на 19 наши професионални училища. Вѣрно е, при други

времена, може би, това не щеше да стане, ние не щяхме да прибъгнем до съкращаването на тия професионални училища, но днес, по силата на факта, че държавата ни страда, че народът ни бедствува, че на държавата липсват средства, министърът на търговията беше принуден да ни предложи, и комисията се съгласи да бъдат съкратени 19 от нашите професионални училища.

Разбира се, тая празнота той я запълва, като увеличава кредита в § 61 от разходния бюджет от 500.000 л. на 2.200.000 л., като ще иска тая празнота да я замъсти с отделни курсове, които ще бъдат устройвани тукъ или тамъ, съобразно промишлеността на този или онзи градъ. Азъ се съмнявамъ дали ще се получатъ резултати, но въ всички случаи, все пакъ ще се добие нещо, за да може да се компенсира оная загуба, която ние претърпяваме съ съкращаването на тия училища. Следъ като съкращаваме тия 19 професионални училища, въ които сѣ се просвѣщавали и сѣ се занимавали съ различни занятия наши младежи, безспорно, ние ще трѣбва да засилимъ образованието въ ония училища, които оставатъ.

За нуждата отъ професионално образование, г. г. народни представители, азъ нѣма да ви говоря. Вие знаете, вие чувствувате, вие виждате какъ въ последните години хората отъ сръдното съсловие, нѣмайки възможностъ да пращатъ своите дѣца да следватъ сръдни и висши училища, даватъ ги да учатъ занаятъ, тѣ ги възпитаватъ, тѣ искатъ да имъ дадатъ доколкото сръдствата имъ позволяватъ едно професионално образование, което да имъ служи за въ бъдеще въ тѣхния животъ.

Единъ голѣмъ процентъ, 40%, отъ децата, които посещаватъ тия професионални училища, сѣ на хора земледѣлци, на хора отъ сръдното съсловие. А дали има пласментъ, г. г. народни представители, на тѣхния трудъ, на онова образование, което тѣ получаватъ въ тия професионални училища? Една малка статистика ще ни докаже, че действително всички тия деца, които следватъ въ професионалните училища, сѣ намѣрили пласментъ на своя трудъ, на своето образование.

Ние сме имали презъ 1930/31 г. въ 12 сръдни търговски училища 3.658 ученика; въ 11 сръдни промишлени училища 1.726 ученика; въ 8 практически търговски училища 1.520 ученика; въ 92 промишлени училища 5.966 ученика; въ едно допълнително търговско училище 4.437 ученика. Общо въ сръдните практически и допълнителни училища сме имали около 16-17 хиляди ученици, трудътъ на които въ голѣмъ процентъ е пласиранъ. Статистиката, която ще ви прочета, показва, че 65% отъ тия ученици, които сѣ завършили сръдните търговски и промишлени училища, сѣ пласирали своите познания и своя трудъ; отъ столарскитъ и коларски училища — 75%; отъ текстилните и др. училища — около 89%, или сръдно около 81% отъ всички тия ученици, които сѣ добили професионално образование, сѣ намѣрили пласментъ на своите познания и на своя трудъ. Това показва, г. г. народни представители, че макаръ сега по силата на нѣщата, по силата на печалия фактъ да съкращаваме тия професионални училища, безспорно, ние трѣбва да продължимъ съ по-усиленъ темпъ да развиваме нашето професионално образование съ сръдствата, съ които разполагаме.

Другъ единъ въпросъ, г. г. народни представители, който трѣбва да се сложи на една сериозна база и, безспорно, който предизвиква сериозно вниманието на правителството, е въпросътъ да се намѣрятъ пазари за нашето производство. Ние сме, може да се каже, въ съглашение на базата на най-благоприятствуваната нация почти съ всички държави, съ изключение на Гърция, съглашението съ която бѣше денонсирано на 15 августъ 1930 г. На насъ предстои, значи, да търсимъ пласментъ на онова, което се произвежда въ нашата страна. Въ туй отношение, безспорно, правителството полага голѣми грижи. Вие виждате договора, който сключихме съ Турция. Волятъ се сега преговори и съ Германия. За въ бъдеще, вървамъ, правителството, ползувайки се съ авторитета на Западъ, ползувайки се съ доверието на народа, изразявайки неговите тежнениа, неговите разбирания, неговите нужди, ще положи по-голѣми грижи, за да може да намѣри пазари за неговото производство. Българскиятъ народъ въ последните години страда, българскиятъ земледѣлецъ въ последните години страда поради факта, че получава много низки цени за своето зърно, за онова, което произвежда.

Въ туй отношение оная день г. министърътъ на земледелието ви начерта новите задачи, новите разбирания, които той носи, каза ви, че ще работи за трансформацията въ земледелието, че той ще даде нова насока на стопанската дейностъ на българския земледѣлецъ. Днесъ ние

имаме условия именно да се пласира, при едно трансформирано земледѣлие, производството на българския земледѣлецъ въ нашата индустрия, за която говорихъ, въ нашата родна индустрия, за която трѣбва да се боримъ, а не за оная, която наричатъ паразитна.

Азъ не съмъ съгласенъ, г. г. народни представители, съ всички онѣзи, които атакуваха оная индустрия, която времето показва, че поглъща голѣма частъ отъ произведенията на българския земледѣлецъ. Ние имаме развитие на предачната и тъкачната индустрия, на памучната индустрия и виждаме, какъ отъ день на день земледѣлецътъ трансформира своята стопанска дейностъ: вмѣсто зърно, той сѣ вече памукъ; вмѣсто памукъ, сѣ конопъ; ще сѣ и ще произвежда всички онѣзи сурови материали, които сѣ необходими за повдигането на нашата родна индустрия, защото вижда, че по такъвъ начинъ той ще добие по-добъръ доходъ, по-голѣма ценностъ за своите произведения. Въ тая насока ние ще трѣбва да вървимъ, въ тая насока ние ще трѣбва да напътваме дейността на нашия земледѣлецъ.

Г. г. народни представители! Казахъ, че задачата на нашето правителство е да търси пазари. То ще ги намѣри, то ще ги търси и затова налага се развитие на нашата консулска служба, нашите търговски представители трѣбва да търсятъ пазари на нашите произведения. Съ едни взаимни близки връзки, които ще съществуватъ, съ оная миролюбива политика, която не може да бѣде атакувана, както въ миналото, че България се е ориентирала насамъ или натамъ, и която ще бѣде като основа, за да бѣде и България третирана наравно съ другите държави, ние ще имаме възможностъ да влѣземъ въ съприкосновение съ стопанскитъ фактори въ другите държави, за да можемъ да изнасяме въ тѣхъ онова, отъ което тѣ се нуждаятъ. Ние ще трѣбва да засилимъ нашия износъ и да намалимъ вноса, да намалимъ вноса особено на всичко луксозно, на всичко нова, което не е отъ първа необходимостъ за нашия земледѣлецъ.

Г. г. народни представители! Азъ мисля, че изказвамъ гледището и съмъ тълкувателъ на мислитъ и на г. министра на търговията, и на цѣлото правителство, защото това правителство дойде въ името на издигане нашата стопанска дейностъ, на създаване все по-добри и по-добри условия на търговия за пласиране произведенията на българския земледѣлецъ.

Г. г. народни представители! Азъ ще се спра бѣгло само съ едно пожелание и върху другите отрасли, които сѣ задача на Министерството на търговията, промишлеността и труда.

Ние имаме ценни мини. Минното дѣло се развива у насъ. Може би се констатира една нехайностъ въ това отношение при управлението на миналия режимъ, обаче сега ще трѣбва да дадемъ единъ по-силенъ темпъ въ развитието на нашето минно дѣло. Ние ще трѣбва съ всички сръдства, съ които разполагаме, да развиемъ производството на мина „Перникъ“. Ние ще трѣбва да развиемъ пласирането на тия въглища, които се произвеждатъ тамъ, и ще трѣбва същевременно да намалимъ цената имъ. Каменитъ въглища трѣбва да станатъ гориво на широкия кръгъ хора, на широката маса. По такъвъ начинъ ние ще ѝ дадемъ по-ефективно топливо и ще запазимъ нашите гори, които сѣ опустошавани поради това, че нашето население е лишено отъ възможностъ да добие евтино топливо.

Наредъ съ развитието на нашето минно дѣло, ние ще трѣбва да развиемъ и нашите кариери. Нашата земя е богата, тя има хубави кариери на гранитъ, на мраморъ и др. Изглежда, че досега се е нехаело. Кариерите се даваха подъ наемъ безъ да се държи смѣтка какъвъ периметъръ се дава, и доходите, ако се не лъжа, отъ тѣзи кариери не надминаватъ 2 милиона лева. Мисля, че сега вече е турено началото да се поставятъ въ известностъ нашите кариери и ще се опредѣли начинътъ, по който трѣбва да бъдатъ отдавани подъ наемъ, за да се получаватъ не 2 милиона лева, а петорно и десеторно повече.

Г. г. народни представители! Много сѣ задачите на Министерството на търговията, промишлеността и труда. Успѣхътъ на едните, казахъ, зависи отъ личното умение, отъ политиката на правителството, а на другите — отъ сръдства. Тия, които зависятъ отъ сръдствата, ние не можемъ да ги изпълнимъ; ще се задоволимъ съ тия, които зависятъ отъ труда, отъ разбирането, отъ политиката на правителството. Правителството, излѣзло изъ сръдата на народа, добило доверие на народа на 21 юний 1931 г., дадено му това доверие въ името и въ интереситъ на маситъ, въ името на широките интереси на българския земледѣлецъ, на българския занаятчия, безспорно, ще съумѣе,

макаръ при лошото финансово положение на страната, да изпълни всички задачи, които му сж поставени. Вървамъ, че всички жертви, които се правят тукъ съ съкращението на известни професионални училища и съ всички други икономии, които спъват до известна степенъ дейността на Министерството на търговията, ще ги преодолѣемъ, за да можемъ догодина да речемъ: дайте да начертаетъ нови планове, дайте нови задачи да реализираме, за благоденствието на българската държава и българския народъ. (Ръкоплъскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Асенъ Бояджиевъ.

А. Бояджиевъ (раб): (Отъ трибуната) Моля г. председателя да запише точно времето, когато започвамъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Точно 9 ч. и 45 м.

А. Бояджиевъ (раб): Министерството, чийто бюджетъ е сложенъ сега на разискване, носи името Министерство на търговията, промишлеността и труда. И азъ смѣтамъ, че оттукъ следва да хвърлимъ единъ кратъкъ погледъ върху състоянието на търговията и промишлеността и политиката, която следва правителството по отношение на тѣхъ, отъ една страна, и какво е състоянието на труда и каква политика следва правителството въ лицето на министерството по отношение на труда — отъ друга страна. По бюджета на фондоветъ ще имаме възможностъ да си кажемъ думата. То е една по-специална областъ, по която има какво да се каже.

Отъ всички се признава, че цѣлиятъ свѣтъ, въ това число и България, се намира въ една остра икономическа криза, чието начало е къмъ 1928 г. и която отъ 1929/1930 г. непрекъснато се задълбочава. Общо по кризата ние имаме възможността да си кажемъ думата, както при общитѣ дебати по бюджета, така сж и при дебатитѣ по други нѣкои законопроекти. По аграрната криза, която е особено остра въ нашата страна, сжко така можахме да си изкажемъ думата при разглеждането на бюджетпроекта на Министерството на земледѣлнето. Азъ сега ще кажа само нѣколко думи върху индустриалната криза, върху промишлената криза, първо, въ свѣта, а следъ това и въ нашата страна. Следъ това ще разгледамъ какво върши правителството и какво вършатъ капиталиститѣ за излизане отъ тая криза и какъвъ е резултатътъ за работническата класа отъ този изходъ, който се провежда.

Нѣма никакво съмнение, както казахъ, че кризата е доста остра и непрекъснато се задълбочава. И наистина, достатъчни сж само нѣкои отъ тѣзи цифри, които тукъ нѣколко пѣти сж изнесени, за да ни убедятъ, че има страшно остра криза въ цѣлия свѣтъ. Тѣй, напр., въ сравнение съ 1929 г., презъ 1931 г. общо индустриалното производство въ цѣлия свѣтъ е намалено съ 25%, а Германия е стигнала до онова ниво, което е имала презъ 1899 г. Сжко така външната търговия е спаднала съ 45—50%. Като резултатъ на това е спадането и на работническата заплата. Въ Германия има 25% намаление на работническата заплата, въ Америка — 30%, въ Англия — 20%, въ Япония — 35%, въ Франция — 12%. Споредъ сведенията на Реформистичния синдикаленъ съюзъ въ Германия, презъ 1931 г. работническата класа тамъ е загубила около 35% отъ цѣлия свой доходъ. Но има и нѣкои по-нови сведения. Напр., за Англия „Westminster Bank Review“, отъ 20 май т. г. пише: (Чете) „Въ сравнение съ 1929 г., нашата продукция се е намалила съ 20—25%; националниятъ доходъ на Англия е спадналъ за сжщото време съ 3.500—4.400 милиона фунта стерлинги“. Активното салдо на търговския баланс на Германия за м. априлъ т. г. съставлява всичко 54 милиона марки, срещу 240 милиона марки срѣдно месечно за миналата година; въ сравнение съ мартъ, активътъ се е намалилъ съ 109 милиона марки.

Другъ единъ показателъ на кризата въ свѣта е безработицата. Азъ нѣма да вземамъ други сведения, освенъ онѣзи, които дава Обществото на народитѣ; цитирани сж въ списанието „Индустриаленъ прегледъ“, брой 3 и 4, отъ юний т. г., което намѣрихъ тукъ въ библиотеката. Споредъ Международното бюро на труда, презъ 1931 г. безработицата се е увеличила въ следнитѣ размѣри: въ Нова Зеландия — съ 184%, въ Канада — съ 80%, въ Германия — съ 34%, въ Североамериканскитѣ съединени щати — съ 30%, въ Великобритания — съ 12%. Въ абсолютни цифри, въ Англия — пакъ споредъ това списание „Индустриаленъ прегледъ“ — на 15 декемврий 1930 г. имаме 2.229.000 безработни, а на 15 декемврий 1931 г. ставатъ вече 2.582.000 безработни. Въ Германия презъ сжщото време

числото на безработнитѣ се е увеличило отъ 3.997.000 души на 5.349.000 души.

Една единствена индустрия, която нито въ една отъ сведения, които имамъ нарѣчка, въ Полша въ тази индустрия; единствено въ нея нѣма криза. Споредъ малкото сведения, които имамъ нарѣчка, въ Полша въ тази индустрия сж били ангажирани: презъ 1921 г. — 5.000 работници, въ 1925 г. — 20 хиляди, въ 1928 г. — 35 хиляди, въ 1931 г. — 45 хиляди работници. Както виждате, непрекъснато се увеличава числото на работницитѣ, заети въ военната индустрия на Полша. Въ Чехословашко имаме сжко така увеличение числото на работницитѣ, заети въ военната индустрия; така презъ 1921 г. то е било 10 хиляди, презъ 1925 г. — 25 хиляди, а презъ 1931 г. — 50 хиляди души.

Другъ единъ указателъ за кризата, това сж стачкитѣ, които се водятъ отъ работническата класа и които показватъ, че положението на работницитѣ е извънредно много влошено, и затова тѣ не могатъ повече да търпятъ и се вдигатъ на стачка. За никого отъ васъ не е тайна, че преди войнитѣ, когато капитализмътъ не бѣше изпадналъ въ такава криза, въ каквата сега се намира, нѣмаше толкова много стачки, колкото сега има. И колкото и да се стремите да обяснявате тия стачки съ агитациитѣ на Коминтерна и Профинтерна, въобще на работническото движение, вие въ това не ще успѣете да убедите никого. Има обективни причини, има обективни условия, които тикатъ работницитѣ къмъ стачка. Наша, на работническото движение, задача е само да застанемъ начело и да организираме тия стачки. И, следователно, азъ сжко така гледамъ и на стачкитѣ като на единъ указателъ на кризата, като на единъ указателъ за влошаване положението на работническата класа; едновременно съ това, разбира се, тѣ сж указателъ и за борческия подемъ на работническата класа, на това, че тя реагира срещу влошаването на нейното положение, но не бива да се забравя, че тѣ сж указателъ и за кризата.

И така въ Германия презъ 1930 г. сме имали 366 стачки съ 255 хиляди стачници, а за 6 месеца отъ 1931 г. — 260 стачки, съ 110 хиляди стачници; въ Англия: въ 1930 г. — 415 стачки, 309 хиляди стачници; въ Франция: 1930 г. — 1.709 стачки, 856 хиляди стачници, а за 9 месеца отъ 1931 г. — 267 стачки, съ 257 хиляди стачници; Съединенитѣ щати: въ 1930 г. — 653 стачки, съ 158 хиляди стачници, а за 8 месеца отъ 1931 г. — 541 стачки, съ 190 хиляди стачници. Между другото, трѣбва да отбележа, че болшинството отъ тия стачки сж завършили или съ частиченъ или съ пълненъ успѣхъ, което пакъ, както ви казахъ, говори, че борческата способностъ на работническата класа е значително увеличена.

Коя е причината за тая криза, въ която е изпадналъ капитализмътъ? Това явление се обяснява тукъ, отъ трибуната, съ всевъзможни причини, но до основната причина никой, нито единъ не се докосна, съ изключение на нашия ораторъ. Основната причина на кризата се крие въ характера на капиталистическото стопанство, въ основното противоречие, което сжществува въ него, именно: обществено производство и частно присвояване на продуктитѣ, които се получаватъ отъ производството. Ето това е главната, основната причина за кризата, която търпи индустрията въ цѣлия свѣтъ. Монополистическиятъ характеръ на капитализма е сжко причина за сегашната стопанска криза. Но специално за кризата, която сега преживява капиталистическиятъ свѣтъ и която преживява и България, допринася твърде много и така наречената капиталистическа рационализация на производството, която бѣше характерна и се провеждаше въ стабилизационния периодъ на капитализма презъ годинитѣ 1923—1928. Въ какво именно се състоеше рационализацията? Тя се състоеше въ това: да се произвеждатъ колкото се може повече продукти срещу по-малко производствени разноси. И обикновено капиталиститѣ постигваха така, че съкращаваха производственитѣ разноси главно за смѣтка на работническата заплата.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Стремѣха се да постигнатъ по-евтино производство.

А. Бояджиевъ (раб): Да, стремѣха се да постигнатъ по-евтино производство, но това тѣ постигнаха за смѣтка на работническата надница. — Азъ тукъ ще ви дамъ данни за надницитѣ въ нашата страна и вие ще видите, че въ резултатъ на капиталистическата стабилизация и провежданата въ връзка съ нея рационализация имаме страшно голямо влошаване на положението на работницитѣ, извънредно голямо намаление на работническата надница. Отъ друга страна, рационализацията изхвърли на улицата маса работници и ги лиши по тоя начинъ отъ всѣ-

каква заплата, отъ всекакъвъ доходъ, а всичко това иде да намали консомативната способност на маситѣ, да намали тѣхната покупателна способност и по тоя начинъ да стѣсни пазаритѣ на индустрията. И ето по тоя начинъ капитализмътъ самъ допринесе за явяването на тая криза, защото самъ намали, стѣсни, унищожи пазаритѣ и затова кой да го купува. И въ настоящия моментъ въ цѣлия свѣтъ, пъкъ и въ нашата страна има натрупани стоки, има претърпени складове, но нѣма кой да купува, защото масата, която е основниятъ консоматоръ, нѣма възможност да купува. Дори министърътъ на финанситѣ г. Стефановъ има въ складовѣтѣ си платове, но нѣма кому да ги продаде.

Нѣкой отъ мнозинството: Ще ги прати въ Русия!

А. Бояджиевъ (раб): Хората не купуватъ: тѣ изваждатъ отъ възглавницитѣ старото, но не купуватъ, защото нѣматъ пари и за хлѣбъ.

Г. Костовъ (раб): Толкозъ сж оголѣли народитѣ, че ако почнатъ да се обличатъ, две години трѣбва да работятъ всички фабрики.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Намалена е консомацията. Не е, значи, главната причина за кризата рационализацията. Въ Англия при чартизма, презъ времето на Оуенъ, работницитѣ чупѣха машинитѣ, защото смѣтаха, че имъ взематъ хлѣба. И въ Съветска Русия има рационализация на труда.

Г. Костовъ (раб): Но рационализация въ интересъ на маситѣ, а не въ интересъ на капиталиститѣ.

А. Бояджиевъ (раб): Г. министре! До това заключение ние нѣма да дойдемъ. Чартизмътъ се яви въ работническото движение, когато последното бѣше въ пеленитѣ си още. Днесъ чартизмътъ не може да бѣде възобновенъ въ никой случай. Неговитѣ методи не могатъ да бждатъ прилагани въ борбата на работническата класа. Въ 1903 г. и въ нашата страна имаше проявление на чартизмъ въ мина „Перникъ“, кждето работницитѣ отидоха да чупятъ прозорцитѣ на дирекцията на мината, но сега тоя начинъ на борба не е за работницитѣ начинъ за изходъ отъ кризата. Съвсемъ не искаме ние въ тая посока да насочваме усилията на работницитѣ. Ние казваме, че тогава, когато увеличавате производството, трѣбва да дадете по-голяма заплата на това работничество, за да може то да консумира продуктитѣ, които то само произвежда. Защото буржоазията даже и десетъ пѣти повече да почне да консумира, макаръ че тя и безъ това яде много, пакъ не ще може да изконсумира това количество стоки, което масата ще консумира.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Това ви е клишето.

А. Бояджиевъ (раб): Въ Съветския съюзъ щомъ като се увеличи присъжителността на труда, пристѣпва се къмъ съкращаване на работното време и къмъ увеличаване заплатата на работническата класа. За никого не е тайна, че индустриалнитѣ работници въ Съветския съюзъ работятъ по 7 часа. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ)

А. Буковъ (з): Вие, само като чуете името Съветска Русия, и сте готови да ржкоплѣскате.

А. Бояджиевъ (раб): Социалистическата рационализация дава възможност да се увеличи доходътъ на работническата класа и да се намали нейното работно време. А у насъ става тъкмо обратното — капиталистическата рационализация влошава положението на работницитѣ.

Минавамъ къмъ показателитѣ на кризата у насъ. Кои сж тѣ? Първиятъ показателъ е намалението на производството. Вториятъ — намаление на външната търговия и третиятъ — безработицата.

У насъ има ли намаление на производството? Безспорно, има. У насъ производството е намалено, както се признава отъ всички, срѣдно съ 30%. Или по-специално: тютюневото производство е намалено съ 35%; текстилната индустрия — съ 30%; захарната индустрия — съ 50%. Ако вземете производството на мина „Перникъ“, ще видите, че и тамъ сжщо така се наблюдава едно намаление на производството на въглища, а така сжщо и на пласмента. Сега ще ви посоча нѣколко цифри, за да се убедите въ това, макаръ че азъ мисля, че това никой не може да опровергае.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Тая година ли?

А. Бояджиевъ (раб): За 1929 г.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: За тая година е увеличено.

А. Бояджиевъ (раб): Сега ще Ви кажа.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Има увеличение.

А. Бояджиевъ (раб): Така, напр., въ 1929 г. производството на въглища въ „Перникъ“ е било 1390.496 тона. Презъ 1930 г. то спада на 1344.954 тона, сиречъ, едно намаление отъ 45.542 тона. Презъ първото тримесечие на 1930 г. производството е било 322.101 тона. Презъ първото тримесечие на 1931 г. — 234.736 тона — намаление само за три месеца съ 77.365 тона.

Минавамъ по-нататкъ — за второто тримесечие намалението е съ 46.054 тона. Но да ви цитирамъ отъ „Архивъ на мина „Перникъ“. Въ книжка II четемъ: „Общата стагнация и стопанската криза“ . . .

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: За цѣлата 1931 г. кажете колко е производството.

А. Бояджиевъ (раб): Азъ Ви казахъ за цѣлата година.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не. Ти каза само за три месеца. Такива работи не минаватъ.

А. Бояджиевъ (раб): Статистиката въ мината така е уредена, че се публикува следъ 2 години. Така е и въобще съ вашата статистика, особено когато се отнася до работническата класа.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Такива шмекерии да не правишъ.

А. Бояджиевъ (раб): Вземете последнитѣ издания на Дирекцията на статистиката и ще видите, че тамъ сж дадени сведения за производството на мина „Перникъ“ презъ 1929 и 1930 г. Ще намѣрите и сведения за 1927 г., и за 1920 г., но сведения за последната година нѣма да намѣрите.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Министърътъ на търговията ще ви ги каже.

А. Бояджиевъ (раб): Азъ преровихъ „Архивъ на мина „Перникъ“, но не можахъ да намѣря сведения за миналата година, които не сж още публикувани, а насъ не ни допускатъ да се ровимъ изъ непубликувани книжа. Ходихъ и въ министерството да взема сведения, но тамъ не ми даватъ тия сведения, съ които вие се ползвате, т. е. тия, които не сж публикувани. Но вижте тенденцията. А тая тенденция е на непрекъснато намаляване производството на въглища.

Другъ показателъ на кризата е намаляването числото на работницитѣ.

Въ текстилната индустрия работницитѣ сж намалѣли съ 1.878 души, въ кожарската индустрия съ 225, въ керамическата съ 503, въ металната съ 1.456 и т. н.

Друго обстоятелство, което показва, че у насъ има криза, е, че презъ 1931 г. — а презъ половината отъ тази година вие управлявахте — има намаление на превоза на стоки по желѣзницитѣ съ 10%, а на пѣтницитѣ съ 15%.

Сжщо така вносътъ презъ 1929 г. е билъ 8.325 милиона, а презъ 1931 г. — 4.608 милиона.

Указателъ за кризата е и намалението на постѣпленията въ държавната хазна. За 1929 г. тѣзи постѣпления сж 7.971 милиона, за 1930 г. — 6.873 милиона лева, а за 1931 г. не достигатъ и 6 милиарда лева. За тази година колко ще постѣпятъ, това никой не знае, но сигурно нѣма да достигнатъ и 5 милиарда.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: За 1931 г. постѣпленията сж 6.500 милиона, заедно съ желѣзницитѣ. Чети правилно цифритѣ.

А. Бояджиевъ (раб): И толкова да сж, пакъ сж по-малко, отколкото сж били миналата година. Вие държите за нѣкаква дребна разлика. Държете се за нея, но недейте смѣта, че това ще ви спаси.

Има цифри и за намалението на износа, но смѣтамъ, че е излишно да ви ги чета.

Ако погледнемъ несъстоятелноститѣ, ще видимъ, че и тамъ има силно увеличение. Презъ 1928 г. тѣ сж били 95,

през 1929 г. — 107, през 1930 г. — 224, през 1931 г., само за 6 месеца — 133.

Мораториумът също така се увеличават. През 1928 г. тѣ сѣ били 58, през 1929 г. — 104, през 1930 г. — 395, през 1931 г. само за 6 месеца — 68.

Протестиранитѣ полици също така се увеличават непрекъснато. Явно е като бѣлѣ денѣ, че у насѣ иматѣ твърде голѣма индустриална криза. Не искамѣ да кажа, че тя е по-остра, отколкото е аграрната криза, но въ всѣки случай и тя е порядѣчно остра.

Важенѣ указателѣ за кризата е безработицата. Тукѣ, при едно питане, което отправихме къмѣ министра на търговията презѣ месецѣ февруарий, той каза, че въ България имало 11.000 безработни, и смѣтна, че това не е голѣма цифра и че, следователно, не заслужава даже да се вдига голѣмѣ шумѣ около тоя въпросѣ.

Министърѣ Г. Петровѣ: Зарегистрирани работници.

А. Бояджиевѣ (раб): Да, 11.000 регистрирани работници. Вие само тѣхѣ смѣтате въ числото на безработнитѣ, а ние възразихме, че има незарегистрирани много повече. Обстоятелството, че малко работници сѣ регистрирани, говори само въ ваша вреда, защото показва, че лошо е уредена регистрацията. Въ сѣщностѣ безработнитѣ сѣ много повече — къмѣ 200.000 души. Вие, обаче, отрекохте тая цифра, която ние изнесохме и която сме събрали чрезѣ Независимитѣ професионални съюзи. Сега трѣбва да ви кажа, че мога да подкрепя нашата тогавашна теза — че числото на безработнитѣ е не по-малко отъ 200.000 души — сѣ думи на г. министърѣ Георги Петровѣ, който именно ни опровергаваше тогава. Ето какво е казалѣ той въ своята речѣ въ Женева предѣ международната организация на труда: (Чете) „Безработицата у насѣ взима значителни размѣри. Почти 30% отъ работниците въ индустрията и въ занаятитѣ сѣ засегнати отъ нея, като не говоря за безработицата въ земледѣлието“. Азѣ смѣтамѣ, че всѣки, които знаятѣ горе-долу аритметика, могатѣ да кажатѣ какво означава 30% безработни. Споредѣ статистиката, у насѣ има повече отъ 600.000 души, даже къмѣ 700.000 работници; по каквато и аритметика да смѣтате — българска, китайска, министерска или просто-смъртна — тая аритметика показва, че въ нашата страна наистина има 200.000 безработни, сир., отъ всѣки трима работници единѣ е безработенѣ.

Н. Алексиевѣ (з): Сега всѣки сѣ на работа.

А. Бояджиевѣ (раб): Г. Алексиевѣ! Азѣ цитирахѣ тукѣ речѣта на г. министърѣ Петровѣ въ Женева и най-малко Вамѣ се падаше да опровергавате тѣзи изводи, които азѣ направихѣ възѣ основа на дадена отъ вашия министърѣ констатация.

Н. Алексиевѣ (з): Той говори за безработнитѣ отъ месецѣ декемврий до края на месецѣ мартѣ.

Министърѣ Г. Петровѣ: И то когато е сезонътѣ на безработица въ тютюневата индустрия.

А. Бояджиевѣ (раб): Азѣ мисля, че най-добре ние знаемѣ има ли намаление на безработицата или нѣма. Азѣ твърдя, че нѣма намаление на безработицата. Сега сме въ срѣдата на юний, а още не сѣ отворени всѣкиятѣ тютюневи складове. Едвамѣ сега започватѣ да се отварятѣ и ги отварятѣ асѣ на частѣ по лѣжичка; въ строежитѣ, като изключите София, също така не сѣ ангажирани всѣкиятѣ работници; въ всѣки производствѣ не сѣ ангажирани и всѣки денѣ нашитѣ клубове сѣ пълни съ безработни, които скитатѣ отъ предприятие на предприятие, отъ градѣ на градѣ, отъ едно мѣсто на друго да търсятѣ работа, но не могатѣ да намѣрятѣ.

Но въ сѣщата речѣ г. министърътѣ е направилѣ и едно друго признание, което също така ни ползува. Тамѣ той казва, че реалната надница на работника у насѣ е намалена и съставлява само 30% отъ надницата преди войната.

П. Напеговѣ (раб): Въ сѣщностѣ до 25%.

А. Бояджиевѣ (раб): Вие виждате колко суетни бѣха вашитѣ усилия навремето, когато приказвахме по тия въпроси, да ни опровергавате. Ние даже казвахме, че надницата е достигнала до 30—35% отъ надницата преди войната, а вие ревѣхте и искахте да ни опровергавате. Ето сега г. министърѣ Петровѣ, когато е трѣбвало да каже истината тамѣ, защото е искалѣ да му отпуснатѣ

заемѣ, той е призналѣ, че има и безработица, че има и много низка надница въ нашата страна. Значи и безработицата свидетелствува, че има у насѣ криза.

Министърѣ Г. Петровѣ: Нѣма нужда отъ доказателства, че има у насѣ криза. Отъ всѣки се признава, че криза има у насѣ. Кой я отрича?

А. Бояджиевѣ (раб): Какъвѣ изходѣ, обаче, търси капиталистическата класа — въ това число и правтѣството, като нейнѣ органѣ — отъ тая криза? Единствениятѣ изходѣ, който се провежда отъ капиталиститѣ и отъ Министерството на търговията, промишленостѣта и труда, като тѣхенѣ органѣ, това е прехвърляне всѣки тежести отъ кризата върху плещитѣ на трудящитѣ се, главно върху работническата класа. И затова въ последнитѣ години, особено тази година и миналата година, вие ще видите единѣ повсемѣстенѣ походѣ, една повсемѣсна офанзива срещу работническата заплата. Въ 1929 г. тютюневитѣ работници водиха една героична стачна борба, въ която вземаха участие всѣки 40.000 души тютюневи работници.

П. Стоевѣ (раб): И всѣки полицан.

А. Бояджиевѣ (раб): То е другѣ въпросѣ. — И тогава, въ резултатѣ на тая борба, която тѣ завършиха съ успѣхѣ, се подписа единѣ протоколѣ, споредѣ който най-голѣмата надница бѣше 95 л. Сега, въ настоящия моментѣ, най-голѣмата надница въ тютюневото производство не е повече отъ 50—55 л. Ако нѣкой не вѣрва, да дойде сѣ мене да отидемѣ въ тютюневитѣ складове, да се убедимѣ; сиречѣ отъ 1929 г. досега, 1932 г., работната надница на тютюневитѣ работници се е намалила сѣ кръгло 50%. Такова нѣщо имаме и въ останалитѣ производства: въ текстилното, въ минното, въ занаятчийското — шивашко, обуварско и пр. Това се постига сѣ прѣкото намаление, постѣгане върху работната заплата; постига се и по всевъзможни други пѣтища: увеличение на работното време, биене на звѣнеца малко по-рано отъ времето за започване на работата и малко по-късно отъ времето за излизане отъ работа. Не е останало нито поменѣ отъ 8-часовия работенѣ денѣ. Тукѣ-таме има предприятия, главно държавни, въ които се спазва 8-часовиятѣ работенѣ денѣ, но въ частнитѣ предприятия, въ грамадното имѣ болшинство, 8-часовиятѣ работенѣ денѣ се нарушава, като се работи много повече. Мога да ви прочета картини отъ нѣкои предприятия, описани отъ самитѣ работници, за да видите, че наистина 8-часовиятѣ работенѣ денѣ не сѣществува. Имаме даже предприятия, въ които се работи повече отъ 15—16 часа. Извънредната работа е система, макарѣ че на улицата се намиратѣ 200.000 работници безѣ работа.

Акордътѣ, работата на парче и пр. сѣ системи, които изсмукватѣ жизненитѣ сили на работника. Вземете шивашкото производство. Тѣй нареченото стаяджийство е система, при която господарътѣ, за да спести отъ наемѣ на помѣщение, отъ освѣтление и пр., кара работника да работи у дома си, който работи отъ сутринѣ до вечерѣ, за да изкара едно парче хлѣбѣ. Въ общарското производство сѣществува тѣй наречената система на кабуладжийство, сир. команди, които работятѣ на цифтѣ. При работата на парче и на акордѣ не може и дума да става за 8-часовѣ работенѣ денѣ. Работникитѣ, вмѣсто да искатѣ увеличение на надницата си, вниманието имѣ бива отклонено, като се заставятѣ да работятѣ повече отъ 8 часа, за да изкаратѣ нѣщо повече.

За трудовитѣ условия да приказваме ли? Макарѣ че у насѣ има законѣ за хигиената и безопасността на труда, много рѣдко ще се намѣри предприятие, което да отговаря на хигиеническитѣ условия, предвидени въ този законѣ.

За глобитѣ. Глобитѣ сѣ обикновено явление даже въ държавнитѣ предприятия. Често пѣти ние получаваме преписи отъ заповѣдитѣ — напр. въ мина „Перник“ — за налагане на глоби на работникитѣ и то за нищо и никаква повреда, за най-дребенѣ случай — заради туй, че работникътѣ се скаралѣ съ надзирателя или заради туй, че случайно закъснѣлѣ 5 м. на работа, а не се държи смѣтка, че той е билѣ до късно вечерѣта на работа и, уморенѣ, не е могѣлѣ да стане рано. Глобитѣ сѣ систематическо явление въ всѣки предприятия. Въ фабриката „Зебра“ работникитѣ още продължаватѣ да стачкуватѣ, между другото, и противѣ глобитѣ, а тукѣ се направѣ запитване за мина „Марица“, за Габрово, където глобитѣ сѣ станали обикновено явление.

За уволненията се предвиждатѣ по закона 15 дни прѣдупреждение, но много рѣдко има случаи работници да

сж уволнени съ 15-дневно предупреждение, макаръ че и то е недостатъчно, защото при тая масова безработица, която има въ нашата страна, въ 15 дни е невъзможно работниците да си намърят работа. Явно е, че тукъ се явява нужда отъ едно продължение на този срокъ, за да може работникътъ да си намърят работа. Въвеждатъ се въ предприятия настоящи полицейски правилници, съ които се цели да се преобърнатъ работниците чисто и просто въ кукли, които нито да приказватъ, нито да се мърдатъ. Въ тютюневите складове има правилници, въ които се предвижда, че работникътъ презъ време на работата не може да излѣзе дори и по нужда. Представете си, ако нѣкой има разваленъ стомахъ или друго нѣщо, той просто не може да излѣзе, или, ако излѣзе, налага му се глоба или пъкъ бива хващанъ за ушитѣ и изхвърлянъ.

П. Стоевъ (раб): Такъвъ е случаятъ въ Ямболъ, където работниците сж представили искане да имъ се позволи да ходятъ по нужда.

А. Бояджиевъ (раб): Въ текстилните фабрики е сжщо. Случаятъ въ Ямболъ наистина показва това. Работниците представиха искания да имъ се позволи да отиватъ по нужда. Виждате до каква безчовѣчностъ може да се отиде: да не се позволява на работниците да отиватъ дори по естествена нужда. Такива драконовски постановления има въ тия правилници, които съществуватъ въ предприятията!

А. Ляпчевъ (д. сг): Можете ли да вървате въ това?

А. Бояджиевъ (раб): Вамъ не се иска да вървате, или искате да го прикриете, но то е истина. Освенъ това, за да излѣзатъ капиталистите отъ кризата, тѣ правятъ и друго нѣщо. Тѣ замѣнятъ по-скъпо платения квалифициранъ трудъ съ по-евтино плащания женски и детски трудъ. Нашите предприятия, индустриални и занаятчийски, сж пълни съ деца, жени и младежи. Има даже деца подъ предѣлната възраст — 14 години. И когато инспекторътъ отиде — той, разбира се, много не си дава зоръ — обикновено ревизията става въ канцеларията, пие си кафето и си отива, въобще погажда се съ чорбаджията. Заедно съ това чорбаджиятъ взема и други мѣрки: когато инспекторътъ е въ заведението, тѣ натикватъ малолѣтните въ нуждника или ги скриватъ въ нѣкой сандѣкъ, за да не ги види инспекторътъ, макаръ, че той не си дава и зоръ да ги види. На жестока експлоатация сж изложени особено жените и младежите.

Трѣбва да забележа, че у насъ статистиката, особено когато се касае за труда, или се води неправилно и недостатъчно, или пъкъ и толкова, доколкото се води, тя се публикува обикновено много късно. Споредъ последния отчетъ на Дирекцията на труда има повече отъ 5.000 души деца, които работятъ даже безъ заплата, а жените сж съ крайно ниски надници. Идете, полюбопиствайте тукъ предъ Австрийската режия или предъ други тютюневи складове и попитайте колко получаватъ работниците. Пък нѣма нужда да питате, ами погледнете какво ядатъ, какъ сж облѣчени, какви имъ сж лицата и вие ще разберете колко получаватъ и при какви условия работятъ. Зимно време, като почнатъ съ туршията — а ядатъ такава и сега, вмирисана, каквато е — сега, като поевтинѣе лукътъ, или като се явятъ домати, та чакъ до зимата — това имъ е храната!

П. Нанетовъ (раб): Въ Чипровци, въ килимарските работилници, работятъ по 16 часа за 10 л.

И. Косачевъ (нац. л): Не го прекъсвай! Дай свобода на оратора!

А. Бояджиевъ (раб): Едновременно съ това какво прави правителството, респ. Министерството на търговията, промишлеността и труда? Първо, то посегна даже върху фонда „Обществени осигуровки“. Вие знаете, че отъ фонда „Обществени осигуровки“ сж сключени редица заеми, както отъ държавата, така и отъ частни банки, общини и пр.; значи, вмѣсто паритѣ на фонда да се употребяватъ за осигурените работници, раздаватъ се заеми, които едва ли нѣкога ще бъдатъ върнати. Ако сега г. министърътъ на финансите признава, че е право искането на другаря Петко Стоевъ да се предвиди въ бюджетопоекта за държавните дългове и дългътъ на държавата къмъ фонда „Обществени осигуровки“, но нѣмало отъ къде да се взематъ, догодина хичъ нѣма отъ къде да ги намърите и не ще можете да

ги върнете. Следъ това нѣкой денъ, съ едно вдигане на ръка, ще унищожите този дългъ на държавата къмъ фонда.

Министъръ Г. Петровъ: Когато дадемъ обща амнистия и това ще стане!

А. Бояджиевъ (раб): Разбира се, нѣма да ги върнете. Така стана и съ първата осигурителна каса на работниците.

Министъръ Г. Петровъ: Какъ може да не се върнатъ взетите заеми? Фондътъ съществува независимо, по силата на една международна спогодба.

А. Бояджиевъ (раб): Има и много други международни спогодби, които не се прилагатъ. Вие сте ратифицирали спогодбата противъ нощния трудъ, но кажете, въ коя фурна не се работи нощно време? Вие сте ратифицирали и конвенцията за 8 часовия работенъ денъ, но кажете, къде се работи 8 часа? Споредъ тая конвенция младежите трѣбва да работятъ 6 часа на денъ, но кажете, къде се работи 6 часа? Много работи сж узаконени и ратифицирани, но друго става въ действителностъ. Не само това. Що се касае до нашите български закони, тѣ много лесно се измѣнятъ; както се реши отъ тия маси (Сочи министерската маса) и както се изкомандува тукъ, гласува се и се свършва. Но ние имаме, както казахъ, примѣръ съ първата осигурителна работническа каса у насъ, която бѣше събрала известни суми и съ едно гласуване на Камарата — понеже бѣха взети тѣзи пари отъ държавата — се опростиха и не се върнаха. Сжщото нѣщо сигурно ще стане и съ този дългъ, който държавата има къмъ фонда „Обществени осигуровки“. Сключени сж отъ държавата, респ. отъ Министерството на желѣзниците 80 милиона лева, отъ Софийската община 5 милиона лева, отъ Габровската община 1 милионъ лева, отъ Съюза на популярните банки 3 милиона лева, отъ миналата „Перникъ“ 5 милиона лева. Но не стига това. Държавата, както казахме при разискванията по бюджетопоекта за държавните дългове, трѣбва да внесе годишно 15 милиона лева въ този фондъ. Освенъ сключените заеми, държавата дължи на фонда своите вноски, които не е внасяла до сега и фондътъ покрива своите разходи изключително отъ вноските на работниците и работодателите. Държавата дължи по смѣтка „болестъ и майчинство“ 68 милиона лева, по смѣтка „инвалидностъ и старостъ“ 57 милиона лева, по смѣтка „безработица“ 18 милиона лева, или всичко 143 милиона лева. Като се прибави заемътъ на държавата отъ 80 милиона лева къмъ тая сума, получава се единъ дългъ отъ 223 милиона лева, които държавата дължи на фонда „Обществени осигуровки“. Вмѣсто срдѣствата на фонда да отиватъ за осигуряване и подпомагане на безработните, за подпомагане на болни и недѣлгави работници, за отпускане на пенсии, вие виждате къде отиватъ сумите! Азъ ще ви кажа и друго нѣщо. По едни сведения, които лѣкарите изнесоха на своето събрание, осигурени сж при фонда „Обществени осигуровки“ крѣгло 230 хиляди души. Бюджетътъ на фонда, обаче, е правенъ върху 120 хиляди души; и смѣтката, значи, е направена върху 120 хиляди души. Какво имаме? 120 хиляди души осигурени консомиратъ 47.020.000 л.; 309 души чиновници консомиратъ 17.508.000 л.; или единъ осигуренъ консомира годишно 375-16 л., или крѣгло по 1 л. на денъ, като се смѣтатъ 120 хиляди души осигурените, а като се има предъ видъ, че сж двойно повече, ще излѣзе, че не се пада и по 50 стотинки на денъ да консомира единъ осигуренъ отъ фонда. А единъ чиновникъ, който се издържа отъ фонда, консомира годишно 56.660 л.; или единъ осигуренъ внася годишно за заплата на единъ чиновникъ 145-90; или 39 души осигурени плащатъ заплата на единъ чиновникъ.

Министъръ Г. Петровъ: Ако нѣма чиновници, кой ще събира паритѣ?

А. Бояджиевъ (раб): Трѣбва държавата да плаща на чиновниците, а не тѣ да се издържатъ съ срдѣства отъ фонда. Както издържате съ срдѣства отъ държавата полицейските чиновници, както издържате военните чиновници, както издържате всички други чиновници, така трѣбва да издържате съ срдѣствата на държавата и чиновниците при фонда „Обществени осигуровки“. Но вие не само че не издържате тия чиновници съ срдѣствата на държавата, а съ такива отъ фонда, но вземете и пари отъ фонда подъ формата на заеми и т. н. и лишавате фонда отъ срдѣства, които сж събрани главно отъ вноските на работниците. Не искамъ да кажа, че на чиновниците при фонда не бива

да се плаща, но казвамъ, че държавата трѣбва да имъ плаща, толкова повече, че тѣ сѣ назначени, а не сѣ избрани отъ работниците. Не може правителството така безконтролно да разполага съ срѣдствата на фонда, да назначава чиновници, които нѣматъ нищо общо съ работниците, които действуватъ като органи на правителството и прокарватъ неговата политика, а не на работниците. Не бива съ срѣдства, събирани отъ работниците, да се плаща на тия чиновници, особено на такива чиновници, каквито сѣ инспекторитѣ, които, при конфликтъ между работниците и господаритѣ, винаги заставаатъ на страната на господаритѣ. Имаме редица случаи, когато инспекторитѣ чисто и просто провалятъ стачкитѣ на работниците.

В. Кушевъ (нац. л): Това е абсолютно невѣрно, това е лъжа!

Министъръ Г. Петровъ: Прозалятъ вашитѣ стачки защото интервениратъ и успѣватъ да постигнатъ добри резултати за работниците безъ васъ и противъ васъ.

А. Бояджиевъ (раб): Заставете капиталиститѣ да увеличатъ заплатитѣ на работниците и тогава нѣма да има стачки. Но вие това не можете и не искате да направите. И дотогава, докогато тѣ намаляватъ заплатитѣ на работниците, дотогава, докогато ги държатъ въ мизерия, дотогава, докогато, както самъ г. министърътъ признава, не заплатитѣ на работниците сѣ 30% отъ довоеннитѣ имъ размѣри, дотогава ще има стачки, дотогава работниците ще се борятъ. Най-после, инстинктътъ за самосъхранение нѣма да остави работниците да стоятъ съ скръстени раце, и капиталиститѣ да ги тикатъ въ ланитѣ на гладната смъртъ. И когато тѣ се борятъ за подобрене на материалнитѣ и трудови условия, инспекторитѣ не бива да се намѣсватъ въ тѣхнитѣ борби и да провалятъ стачкитѣ имъ. Азъ имамъ при себе си едно удостоверение отъ фабрика Джераси, издадено на единъ работникъ, че е уволненъ загуй, защото стачката въ фабриката е била вагубена съ съгласието на софийския инспекторъ г. Храмовъ. Имаме и други такива удостоверения, но и това, което ви цитирахъ, говори достатъчно.

Н. Гавриловъ (нац. л): Кой е подписалъ това удостоверение?

А. Бояджиевъ (раб): Отъ фабриката. — Ние знаемъ какво бѣше поведението на Министерството на търговията, промишлеността и труда презъ време на стачката въ 1929 г.

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): Какво ще отговаряме ние за 1929 г.!

А. Бояджиевъ (раб): Какво бѣше поведението на трудовитѣ органи въ Ямболската стачка? Следъ като тѣ пристигнаха тамъ, стачниятъ комитетъ биде арестуванъ и биде образуванъ, по инициативата на инспектора, новъ комитетъ, назначенъ, а не избранъ отъ работниците, извикаха ги въ околийското управление и прекратиха стачката така, както тѣ намѣриха за добре, а не така, както искаха работниците. На такива инспектори, които действуватъ като оръдие на капиталиститѣ, ние искаме да не имъ се плаща отъ срѣдствата на фонда.

Най-после, защо не приложите чл. 25 отъ закона за хигиената и безопасността на труда, като дадете право на работниците сами да си избиратъ помощникитѣ инспектори? Това го има въ закона. Нѣщо повече, ние искаме и главнитѣ инспектори да се избиратъ. Трудовитѣ вакопи ще може да прилага само единъ избранникъ на работниците, а не единъ назначенъ чиновникъ, какъвто е, напр., г. Недевъ или какъвто е бившиятъ началникъ на отдѣленieto за труда г. Николовъ, който злоупотрѣби маса срѣдства отъ фонда „Обществени осигуровки“ и причини повече отъ 4 милиона лева загуба на фонда. И официално се призна това, само че по-малка сума, нотова е едно умнишлено прикриване на загубитѣ, които претърпѣ фондътъ съ далаверата, която стана съ книжкитѣ на работниците отъ Рилския водопроводъ. Защо не давате инспекторитѣ да се избиратъ отъ работниците? Защото знаете, че ще се избиратъ хора, които нѣма да бѣдатъ приятни вамъ и на капиталиститѣ, но тѣ ще бѣдатъ приятни на работниците и действително ще прилагатъ трудовитѣ закони, отъ тѣхното око нѣма да се отърве нито едно нарушение, защото постоянно ще бѣдатъ между работниците и нѣма да правятъ ревизии, каквито правятъ сегашнитѣ инспектори-бюрократи, които ги пра-

вятъ, когато благоволятъ. При това, инспекторътъ не ютивя при работниците, а въ канцеларията, и ако фабриката е общарска, работодателътъ ще го пита какви юбуца носи, кой нумеръ носи или, ако е шивашка работилница, ще го питагъ каква мѣрка дрехи носи или, ако е шоколадена фабрика — какви шоколади яде и т. н. Тѣзи работи сѣ ставали, г-да, тѣ ставатъ и сега, защото, както казахъ, инспекторитѣ сѣ назначени, хора бюракрати. Посочете ми единъ инспекторъ, който да е излѣзълъ отъ работническата срѣда, да знае болкитѣ на работниците и да милѣе за тѣхъ. Нѣма такъвъ. И загуй ние казваме, че такива инспектори не бива да получаватъ пари отъ фонда, чиито срѣдства се набиратъ главно отъ вноскитѣ на работниците.

Правителството, следвайки сѣщия пътъ, по който вървятъ капиталиститѣ, прави редица съкращения и иска да излѣзе отъ кризата за смѣтка на работническата класа. Първата му работа бѣше да намали заплатитѣ и пенскитѣ, а следъ туй да внесе редица ограничения и въ трудовото законодателство. И действително, Върховниятъ съветъ на труда, който заседаваше преди три месеца, внесе редица ограничения въ трудовото законодателство, които бѣха въведени даже отъ по-рано, преди свикването на съвета. Пъкъ и да сѣ минали тѣзи ограничения презъ Върховния съветъ на труда, той не е законодателно тѣло и неговитѣ решения не могатъ да се прилагатъ. Тѣ трѣбватъ да минатъ тукъ, презъ Камарата, за да станатъ задължителни и да се прилагатъ. „Архивътъ на Министерството на търговията, промишлеността и труда“ е изпълненъ съ редица окръжни, съ които се прилагатъ тия ограничения, които сѣ направени отъ Върховния съветъ на труда, макаръ тѣ да не сѣ узаконени. Разгърнете „Архива“ и вие ще видите нарежданията на министерството. Да вземемъ, напр., окръжното относно лѣкарства — едно старо окръжно. Споредъ него, всички лѣкарства сѣ луксозни и, следователно, не могатъ да се предписватъ, освенъ хивинтъ и аспиринтъ, а сега започнаха да забраняватъ и рициновото масло; то се отпуска само на лимфатично и туберкулозно-болни и то само до 30-годишна възраст — на по-възрастнитѣ не!

Министъръ Г. Петровъ И помадата!

В. Кушевъ (нац. л): Одеколона кжде го оставяш? Не е ли луксъ?

М. Гавриловъ (нац. л): Ливантото и пудрата!

А. Бояджиевъ (раб): По този начинъ лѣчението на работниците се превръща въ казармено лѣчение.

Друго едно ограничение, което се направи въ закона за общественитѣ осигуровки, което раздвижи и лѣкаритѣ, е ограничението на свободния лѣкарски изборъ. (Пререкания между С. Ивановъ и Н. Гавриловъ)

С. Ивановъ (раб): Не сѣ виновни работниците, а вашитѣ търгашки. Презъ 99 митарства трѣбва да мине работникътъ докато вземе 5 л. помощ отъ фонда. (Възгласения отъ земеделци и националиберали)

А. Бояджиевъ (раб): Известно е на цѣлото общество ограничението на свободния лѣкарски изборъ, което се направи напоследъкъ отъ Върховния съветъ на труда и се утвърди по единъ беззаконенъ начинъ отъ министерството, защото още не е облѣчено въ законъ. Сега ще имаме назначени лѣкари, и работникътъ, като отиде при нѣкой такъвъ лѣкаръ, той ще му налѣ една чашка хивинтъ и ще го изпрати — казарменимъ образомъ. Работникътъ нѣма право да си избира лѣкаръ. А вие всички знаете какво голѣмо значение при лѣкуването има доверието на заболялия у лѣкаря. Сега, обаче, работникътъ нѣма да може да си избира лѣкаръ, у когото има доверие, и ще трѣбва да отиде при нѣкого отъ назначенитѣ лѣкари. Отговаря се: „По този начинъ ще спестимъ срѣдства“. Какво ще спестите? Дайте на фонда закѣснитѣ вноски на държавата, заставете учрежденията, които сѣ взели заеми отъ фонда, да ги върнатъ и фондътъ ще има срѣдства и ще може да посрѣща разходитѣ си.

Но ние искаме и друго. Работниците работятъ на капиталистическата класа, продуктитѣ отъ тѣхния трудъ ги взематъ господаритѣ. Понеже вие, представителитѣ на капиталиститѣ, сте на власт и понеже вие имате всичко въ ръцетѣ си, вие ще трѣбва да освободите работниците съвършено отъ вноски и да предвидите въ бюджета суми за общественитѣ осигуровки, . . .

П. Напетовъ (раб): Както въ Съветска Русия.

А. Бояджиевъ (раб): ... а не само да имъ вземате вноските и да не имъ давате нищо.

Ограничиха се и лѣкаритѣ-хигиенисти. По-рано всѣко предприятие съ 10 и повече работници трѣбваше да има лѣкар-хигиенистъ, а сега такъвъ се предвижда само за предприятия съ повече отъ 100 работници.

Предвижда се и друго едно ограничение, а именно предварителен прегледъ на осигуренитѣ работници. Ще го прегледатъ предварително и, ако има нѣкаква болестъ, фондътъ нѣма да го цѣри, ако се разболѣе отъ сѣщата болестъ. Какво значи това? Ако е боленъ отъ туберкулоза, азъ ви питамъ отъ кѣде е придобилъ той тая туберкулоза? Очевидно въ производството и при условията, при които живѣе — затуй се е разболѣлъ отъ туберкулоза. Той е жертва на условията, при които живѣе и при които работи. Какъ ще го лишите отъ правото му да се лѣкува? Отъ друга страна, вашитѣ оратори тукъ, между които и г. д-ръ Бурилковъ, казаха, че въ нашата страна има повече отъ 150—200 хиляди туберкулозно-болни и че ние държимъ първенство въ това отношение. Той призна сѣщо така, че туберкулозно-болнитѣ сѣ главно отъ работническата класа. Азъ ви питамъ: когато ще осигурите работника, отъ какво ще го лѣкувате, като нѣма да го лѣкувате отъ туберкулоза? Ще вземете на работничитѣ паритѣ, а срещу това тѣ нѣма да получаватъ лѣчение, защото предварително, при осигуряването, сѣ се оказали болни. А причината да се разболѣватъ сѣ капиталиститѣ, защото ги подлагатъ на свирепа експлоатация.

Н. Гавриловъ (нац. л): Въ Русия има ли туберкулозни или нѣма?

А. Бояджиевъ (раб): Вие сами признахте, при разглеждането на бюджетопоекта за народното здраве, че общественитѣ условия сѣ, които причиняватъ туберкулозата.

Нѣкой отъ мнозинството: Въ Съветска Русия изгонена ли е туберкулозата?

А. Бояджиевъ (раб): Оставете Съветска Русия, защото г. подпредседателтъ не обича да се говори за Съветския съюзъ. Ще ви кажа само, че въ Съветския съюзъ всички трудящи се, не само работничитѣ, но и селянитѣ и другитѣ, сѣ осигурени безъ да внасятъ каквито и да било вноски. Сумитѣ за осигуровкитѣ се предвиждатъ въ държавния бюджетъ. Така е уреденъ този въпросъ за Съветския съюзъ. Но да не говоримъ много за Русия, защото г. председателстващиятъ ще ми отнеме думата или ще каже на стенографитѣ да не пишатъ.

Наскоро четохъ едно окръжно за така нареченитѣ 9 месеца. Който отъ работничитѣ се е лѣкувалъ 9 месеца, не може да получава повече помощъ и лѣчение, а получава еднократна помощъ. Сега се дава своеобразно тѣлкуване: не непрекъснато 9 месеца да се е лѣкувалъ, но и съ прекъсване — напр., ако се е лѣкувалъ 5 пѣти по 2 месеца, сиречъ 10 месеца, нѣма право на лѣчение. Какво значи това? Ами че единъ работникъ, поставенъ при непоносими трудови условия, може да се разболѣе нѣколко пѣти и значи, щомъ се събератъ 9 месеца, макаръ и съ прекъсване, а не непрекъснато да се е лѣкувалъ, отнема му се правото да се лѣкува.

По курортното лѣчение се внасятъ сѣщо редица ограничения.

По безработицата има едно окръжно. Работникътъ може да е платилъ 52 седмици първата година, 32 седмици втората година и третата 10 седмици и, макаръ да не е получилъ презъ всичкото това време никаква помощъ за безработицата, не може да получава такава, защото последната година нѣма залепени марки за 52 седмици. При тази масова безработица, когато работникътъ често пѣти не може да намѣри работа даже една седмица въ годината, вие искате непремѣнно той да има 52 марки залепени въ книжката, за да му дадете помощъ! Това превръща общественитѣ осигуровки въ една праздна работа, вноските се превръщатъ по-скоро въ данѣкъ за работничитѣ, отколкото въ застраховка противъ бедствието, за което сѣ осигурени.

Но не стига всичко това. Въ фонда ставатъ и маса злоупотреби. Азъ споменахъ за Димитъръ Николовъ и за Дука Паскалевъ. Изнесе се, че фондътъ е ошетенъ отъ тѣхъ съ 1.700.000 л., когато той фактически е ошетенъ съ 4 милиона лева, защото смѣтката е направена само върху наличнитѣ книжки, които сѣ намѣрени въ момента, когато е правена ревизията, като не е взето подъ внимание, че маса работници сѣ минали и заминали презъ водопровода, безъ да сѣ лепени на книжкитѣ имъ марки,

макаръ че имъ сѣ удържани вноскитѣ или даже не сѣ получили никаква книжка, а имъ сѣ удържани вноскитѣ. Вънъ отъ това, има злоупотреби въ Бургаската инспекция — 65.000 л., въ Дупнишката, въ Горноджумайската, въ Софийската — 160.000 л., а оня день съобщиха, че и въ Кюстендилската инспекция има злоупотреби.

Ето на какво въ края на краищата се превърнаха общественитѣ осигуровки и въобще трудовото законодателство. То съществува на книга, но фактически го нѣма или до толкова, до колкото го има, то не се прилага. И ето, министерството, вѣрно на своята противоработническа политика, внася редица ограничения и превръща работническото законодателство въ една праздна работа, нѣщо съществуващо само на книга. Ето тукъ имамъ измѣненията на закона за общественитѣ осигуровки, направени отъ Върховния съветъ на труда, съ които скоро ще бъдете сезирани — нѣмамъ време сега да ги разглеждамъ. И въ резултатъ какво се получава?

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): Защо за прегръщенията на сговористския режимъ искате да ви даваме отговоръ ние? Всички тѣзи злоупотреби сѣ вършени презъ сговористския режимъ.

М. Станевъ (раб): (Възразява)

А. Буковъ (з): Разбирамъ да ни разправя за Мопра — какъ се разпредѣлятъ паритѣ!

А. Бояджиевъ (раб): Азъ имамъ тукъ маса дописки отъ предприятия, които даватъ една ясна картина при какви условия работятъ работничитѣ и какъ се прилагатъ трудовитѣ закони. Имамъ и една анкета за габровскитѣ текстилни и метални фабрики, но, очевидно, не ще имамъ време да ги процитирамъ, за да видите на какво прилича у насъ трудовото законодателство. Ще ви процитирамъ само данни отъ анкетата за текстилнитѣ фабрики въ Габрово. Тя засѣга 27 фабрики. Ще видите, че въ нито една отъ тѣхъ не се работи 8 часа. Въ една фабрика се работи 12 часа, въ една 16 часа, въ 3 по 10½ часа, а въ всички останали по 10 часа.

Нѣкой отъ мнозинството: Не сѣ ли на смѣни?

А. Бояджиевъ (раб): Смѣни има, но 10 часа работи едната смѣна. Онзи день до Министерството на търговията имаше една телеграма отъ габровскитѣ фабриканти, съ които искатъ да се узакони 10-часовиятъ работенъ день, защото тѣ фактически сѣ го въвели.

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): Тѣ може да искатъ, но нѣма кой да се съгласи.

А. Бояджиевъ (раб): Вие сте се съгласили вече, защото 10-часовиятъ работенъ день се прилага. За мината „Перникъ“ имамъ маса сведения за положението на работничитѣ тамъ, но явно е, че не ще мога да се възползувамъ отъ тѣхъ.

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): За „Перникъ“ е установено — работятъ по 8 ч. 3 смѣни.

А. Бояджиевъ (раб): Резултатитѣ стъ това тежко положение какви сѣ за работничитѣ? Преди всичко, масово заболяване. Не е нужно да ви посочвамъ цифритѣ. Ще ви припомня само цифритѣ, които цитира г. д-ръ Бурилковъ за туберкулозата. И той признава, че заболяванията отъ туберкулозата сѣ главно въ работническитѣ сѣрѣди. Сѣщо така намаляватъ женитбитѣ, намаляватъ ражданията и т. н., намалява прирастътъ на населението отъ 11.2 на 4.4. Всичко това е резултатъ на тази мизерия, въ която живѣятъ работничитѣ. Ние имаме увеличение и на злополукитѣ. За съжаление, тѣ не се регистриратъ всичкитѣ. Много минаватъ и заминаватъ, безъ да бѣдатъ отбелязани кѣде и да било. Но и тѣзи, които сѣ отбелязани, се увеличаватъ: въ 1914 г. сѣ били 364; въ 1922 г. — 582; въ 1924 г. — 683, въ 1927 г. — 1.069, а миналата година кой знае колко сѣ.

Докладчикъ И. Куртевъ (нац. л): Това увеличение на злополукитѣ отговаря на увеличението на числото на индустриалнитѣ предприятия. Тѣ бѣха 6-700, а сега сѣ 1.200.

А. Бояджиевъ (раб): За увеличението на злополукитѣ сочатъ и отпуснатитѣ пенсии, макаръ че не за всички злополуки се отпускатъ пенсии. Така, въ 1907 г. тѣ сѣ били 9;

въ 1913 г. — 52; въ 1919 г. — 174; въ 1923 г. — 378, въ 1926 г. — 615, въ 1929 г. — 1.013, въ 1930 г. — 1.091, въ 1931 г. — 1.120. Тъ даватъ приблизителната картина за ръста на злополуки. Като се взематъ предъ видъ и ония, които не сж записани и за които не сж отпущнати пенсии, можете да си представите, колко много сж се увеличили злополуки.

Министъръ Г. Петровъ: Навсѣкжде е така.

А. Бояджиевъ (раб): Разбира се, навсѣкжде. Но защо ставатъ тѣзи злополуки? Ставатъ, защото работниците работятъ при тежки условия; не само заради туй, че нѣма предпазители при машинитѣ — азъ съмъ съгласенъ, че и това е една отъ причинитѣ — но основната причина е изморяването на работниците, крайто тежкитѣ тѣхенъ трудъ, вследствие на което изчезва вниманието имъ и тѣ ставатъ жертва на злополуки. Забелязано е — и статистиката показва това — че злополукитѣ ставатъ най-често въ последния работенъ часъ, тогава, когато работникътъ е най-много уморенъ. Ако пъкъ работниците работятъ повече отъ 8 часа, можете ли да си представите каква е умората имъ?

Преумората е най-честата причина за злополуки. Отъ тукъ азъ вадя заключението, че, за да се намалятъ злополукитѣ, нужно е не само да се прибѣгне къмъ 8-часовия работенъ день, но и да се подобри въобще положението на работника.

Но, разбира се, ако такава е политиката ви по отношение на труда, политиката ви по отношение на индустрията съвсемъ не е такава. Най-напредъ — за данъчната политика. Казахме вече, вие имате такава данъчна политика, която всичко струпва върху плещитѣ на трудящитѣ се чрезъ косвенитѣ данъци — прѣжитѣ данъци съставляватъ една малка частъ. Митническата политика сжщо така увеличава капиталиститѣ. Тѣй, напр., захарта безъ мито би струвала 6-80 л. килограмътъ, а се продава 24-26 л.; сапунътъ безъ мито би струвалъ 12-14 л. килограмътъ, а се продава 20-24 л.; английското хасе безъ мито би струвало 18-20 л. метърътъ, а се продава 30-36 л.; английски вълненъ платъ безъ мито би струвалъ 300-400 л. метърътъ, макаръ че има превозъ, а се продава у насъ имитация на английски вълненъ платъ по 550-700 л. Това е благодарение на туй, че водите една покровителствена митническа политика.

Нѣкой отъ мнозинството: Да, водимъ.

А. Бояджиевъ (раб): Водите я, но по този начинъ вие поскѣпвате продуктитѣ.

Е добре, до като по отношение на работниците вие вземате такива мѣрки, вижте какво правите по отношение на индустрията. Вие я покровителствувате, вие ѝ давате възможностъ да се развива, облагате я съ малки данъци, а за работниците нищо не правите. Ето кжде е моята мисль. Искамъ въ това отношение да направя едно сравнение, което е много очебиюще. Вие не скѣпите грижитѣ си за индустрията, мжчите се да направите да излѣзе тя отъ кризата, а за работниците нищо не правите или, по право, влошавате още повече положението имъ.

Но азъ ще ви кажа, че каквото щете да правите, мжчно можете да излѣзете отъ тая криза. Само ако работническата класа у насъ скръсти ржцетъ си и не води никаква борба, тогава можете да намѣрите нѣкакъвъ времененъ изходъ, който, обаче, ще се последва отъ още по-страшна криза. Но понеже не само българската работническа класа, но и свѣтовниятъ пролетариатъ стоятъ на едно високо съзнание и се намиратъ въ единъ голѣмъ подеъмъ, азъ мисля, че нѣма да позволятъ да излѣзете отъ кризата за тѣхна смѣтка, а тѣ ще излѣзатъ отъ нея по другъ начинъ.

Въ резултатъ на вашата митническа политика се получаватъ голѣми облиги за индустрията и търговията. Имамъ тукъ цифри за печалбитѣ на различнитѣ банки и индустриалнитѣ предприятия, но нѣмамъ време да ги цитирамъ. Достатъчно е да ви кажа само това, че отъ вносни мита индустрията има изкуствени печалби, както казва г. Петко Дековъ, 1.200.000.000 л. Само това е достатъчно, за да видите какви сж резултатитѣ. А колко печелятъ отъ вашата стопанска политика работниците, показва фактътъ, че тѣ стигнаха дотамъ, да иматъ 30% отъ довоенната си заплата.

Отъ мнозинството: А-а-а!

А. Бояджиевъ (раб): Вие, за да хвърлите прахъ въ очитѣ на работническото, гласувахте единъ законъ за

картелитѣ. Но какъвъ е тоя законъ? Още навремето азъ ви казахъ, че той е праздна работа, че той нѣма да попрѣчи нито на единъ картелъ да си разиграва коня, както си иска. И наистина, само единъ примѣръ е достатъченъ, за да потвърди това. Картелътъ за вносъ на нефтени продукти, газъ, бензинъ, бензолъ и пр. сега се преименува благополучно на дружество и продължава да печели колкото си иска.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Отъ где заключавате, че е така?

В. Коевски (нац. л): Дайте данни, г. Бояджиевъ! Кои Ви сж даннитѣ? Или наизустъ приказвате, за агитация! Това не е почтено, това не е коректно. Дайте данни за това! Имате ли данни, че картелътъ се е обърналъ на дружество?

А. Бояджиевъ (раб): Да.

Г. Костовъ (раб): (Къмъ В. Коевски) Ами ти спѣше, когато той говорѣше!

А. Буковъ (з): (Тропа по банката) Времето Ви изтече, г. Бояджиевъ!

А. Бояджиевъ (раб): Свършвамъ.

Ние издигаме исканията на работническата класа: противъ митническата политика; противъ тая данъчна политика, която сега водите; противъ намаляването на работническитѣ заплати и за тѣхното увеличение; за равна работа — равна заплата; противъ нарушението на 8-часовия работенъ день, за неговото приложение и за преминаване къмъ 7 и 6-часовия работенъ день, безъ намаляние на заплатитѣ; противъ извънредната работа, противъ акорда и парчето; противъ полицейскитѣ правилници въ предприятия; противъ уволненията; противъ офанзивата срещу общественитѣ осигуровки, за осигуровки за смѣтка на държавата и капиталиститѣ; за бременнитѣ жени — два месеца преди и два месеца следъ раждане платенъ отпускъ; противъ терора; противъ закона за защита на държавата; противъ завѣрка на уставитѣ, за свобода на работническитѣ организации, събрания и преса; противъ войната въ Далечния изтокъ; противъ интервенцията срещу С. С. С. Р.; за работническо-селско правителство.

За занаятчийтѣ искаме сжщо така премахване тежкитѣ данъци, намаляние наемитѣ, отпускане еднократна помощъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Браво! (Иронично ржкоплѣска)

А. Бояджиевъ (раб): Ние искаме да се спре терорътъ надъ работническата класа и специално надъ стачното движение. Ние искаме да се оставятъ работниците свободно да се организиратъ и да се борятъ за своитѣ интереси и права. Работниците нѣма да се откажатъ отъ стачкитѣ, защото само по този начинъ тѣ ще могатъ да подобрятъ своето положение. И нашата задача, на Работническата партия и на Независимитѣ професионални съюзи, е да подготвимъ и организираме стачното движение. Работническата класа ще организира своитѣ борби въ името на своитѣ непосредствени интереси, тя ще повдига тия борби на по-висока степенъ, докато ги доведе до възтържествуване на борбата за работническо-селско правителство. (Ржкоплѣскания отъ работниците. Подигравателни ржкоплѣскания и „Браво“! отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Листата на записалитѣ оратори е изчерпана.

Давамъ думата на г. министра на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ Г. Петровъ: Г. г. народни представители! Право отбеляза единъ отъ предговорившитѣ, че срѣдствата, които държавата дава за издрѣжка на ресора на Министерството на търговията, промишлеността и труда, не сж достатъчни, защото функциитѣ на това министерство сж извънредно важни. Тѣ въ днешното време на голѣма криза иматъ особено значение. Но ако опредѣленитѣ за това министерство срѣдства сж недостатъчни, това — известно ви е — става поради невъзможността, въ която се намира и самата държава. Бюджетътъ на Министерството на търговията, промишлеността и труда отъ редъ години е намаляванъ и тая година той се явява съ една сума, бихъ казалъ, най-малката отъ всичкитѣ суми, които сж отредени за останалитѣ бюджети — една сума, която наистина мжчно бѣ

задоволителна нуждитъ, които службата има. Азъ се надявамъ, че и съ тая сума, при една реорганизация на службитъ, при едно по-добросъвестно и по-експедитивно отправяне на тия служби, министерството ще може да постигне ония задачи, които законитъ му възлагатъ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Г. министре! Азъ моля да се присъедините къмъ ходатайството на другаритъ отъ лѣво, предъ видъ на това, че Вашата речъ ще трѣбва да обгръща една материя, която силно интересува и Камара, и народъ, да отложимъ речта Ви за утре. (Ръкоплѣскания)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има предложение, г. министърътъ да отложи речта си за утре. Които сж съгласни съ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Народното събрание, че е постъпилъ по частна инициатива законопроектъ за отмиряване съответнитъ постановления въ всички фискални и данъчни закони, по които се предвижда плащане на длъжностни и частни лица процентно възнаграждение отъ глобитъ за извършени нарушения. Законопроектътъ е подписанъ отъ нужното число народни представители. (Вж. прил. Т. I, № 68)

За утрешното заседание предлагамъ следния дневенъ редъ:

1. Второ четене законопроекта за бюджета на държавата за 1932/1933 финансова година — бюджетопроектитъ: на търговията — продължение разискванията, на народното просвѣщение, на финанситъ, на Върховно правителство.

2. Първо четене законопроекта за бюджета на българскитъ държавни желѣзници.

3. Първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за облекчение продоволствието и намаляването на скжпотията.

4. Първо четене законопроекта за допълнение чл. чл. 14 и 36 отъ закона за Българската земеделската банка.

5. Първо четене законопроекта за отстъпване даромъ на Ортакойската градска община държавна сграда и пр.

6. Докладъ на комисията по Министерството на правосъдието относно даването разрешение за затваряне и скждене на народнитъ представители Константинъ Русиновъ и Александъръ Наумовъ.

7. Одобрение предложението за одобрение на подписаната въ Женева на 21 май 1931 г. конвенция за създаване на едно Международно дружество за ипотекаренъ земеделски кредитъ.

Второ четене законопроектитъ:

8. За имѣнение т. т. 11 и 13 на чл. чл. 88 и 67 отъ законитъ за градскитъ и селскитъ общини.

9. Предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ и пр.

10. За пенситъ за изслужено време.

11. Докладъ на прощетарната комисия.

12. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитъ. Конто приематъ тоя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 21 ч. 50 м.)

Председателъ: **АЛ. МАЛИНОВЪ**

Подпредседатели: { **Н. ЗАХАРИЕВЪ**
 Н. ШОПОВЪ

Секретаръ: **Н. ГАВРИЛОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**